

120

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

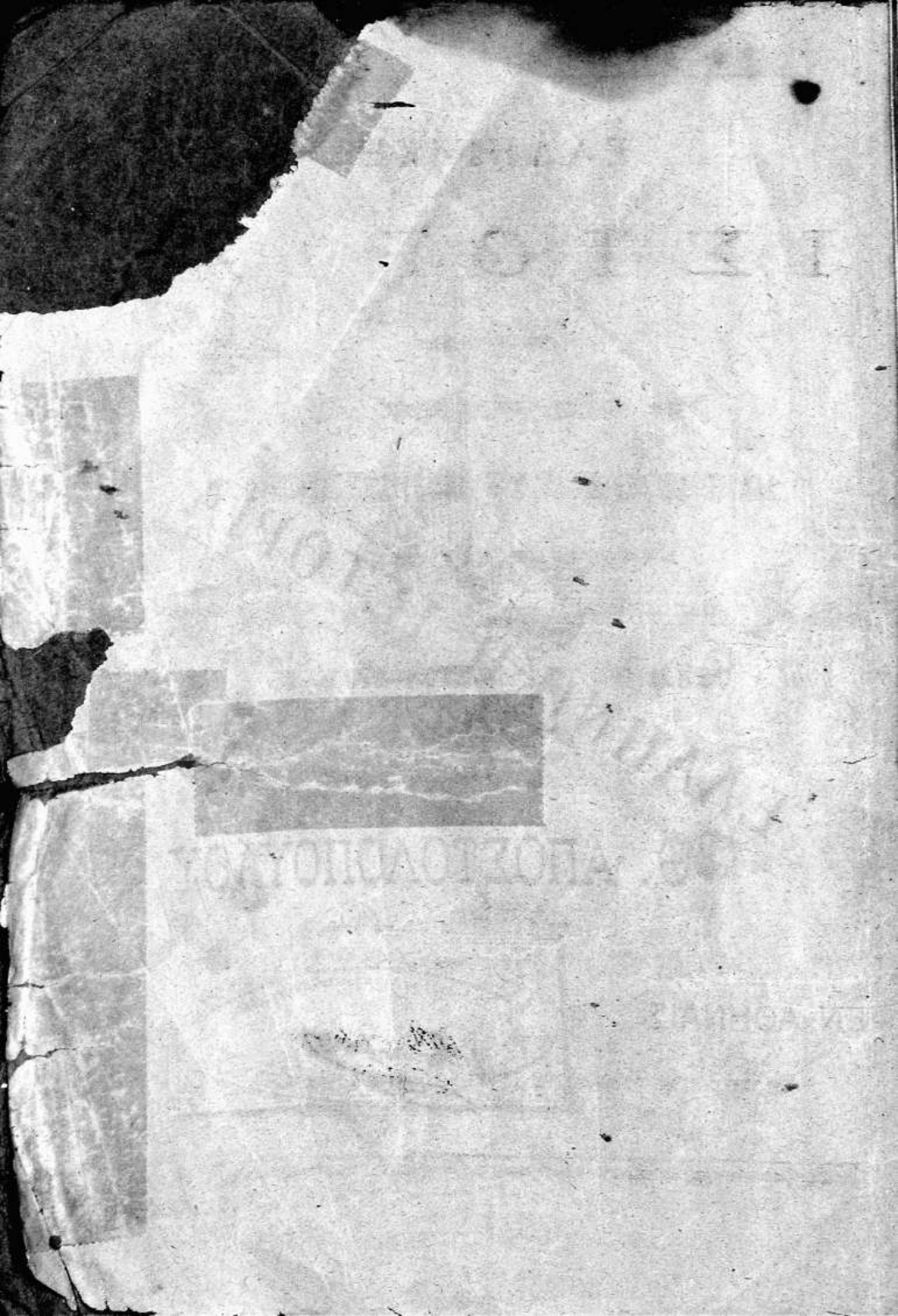
ΥΠΟ

Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ταύσεως υπογραφή του συγγραφέως.

Θ. Αποστολόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΕΘΟΔΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

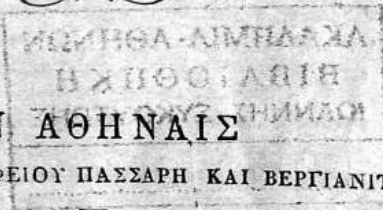
ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ

Θ. Αποστολόπουλος

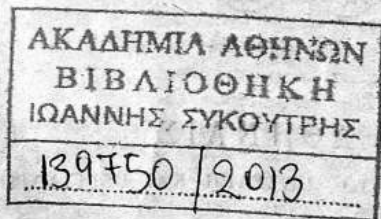
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΣΣΑΡΗ ΚΑΙ ΒΕΡΓΙΑΝΙΤΟΥ

Εύρίσκεται παρά τῷ συντάκτῃ καὶ ἐκδότῃ Θ. Ἀποστολοπούλῳ.

Ἐπιτομή
Ἐπιτομή

Ἄντίτυπον μὴ φέρον ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ ἔξωφύλλου τὴν ἰδιό-
χειρον ὑπογραφήν καὶ ἐν τῇ παρούσῃ τὴν σφραγιδα μου συνεπά-
γεται τὰς ἐν τοῖς ἀρθροῖς 432 καὶ 371 κ. ἐ. τοῦ Ποινικοῦ Νόμου
ἔπιζομένας ποινὰς κατὰ τε τοῦ τυποκλόπου καὶ κατὰ τοῦ διαδίδοντος
τὰς παρ' ἄλλων παρανόμως γινομένας μετατυπώσεις.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝ ΤΩ ΣΧΟΛΕΙΩ:

Ἐκ τίνος χρόνου, ἄγνωστον πόθεν τὴν πηγὴν καὶ τὴν αἰτίαν ἔχουσα, κυκλοφορεῖ παρ' ἡμῖν ἡ παράδοξις ἰδέα τοῦ ἔσοστρακισμοῦ τῶν βιβλίων ἐκ τοῦ Δημοτ. Σχολείου, καὶ δὴ καὶ ἀπόπειρα ἐπίσημος πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἀλλοκότου ταύτης ἀρχῆς ἐγένετο. Διὰ τοῦτο καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμην μας, διότι τὸ μὲν πεῖρα πολυετὴς καὶ συναναστροφὴ μακρὰ μετὰ τῶν λειτουργῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐξ ὧν ὑπερτετρακοσίους μέχρι τοῦδε ἔσχομεν τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ διδάξωμεν τὴν νέαν ἐκπαιδευτικὴν μέθοδον, τὸ δὲ ἐνδελεχὴς περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀπὸ δωδεκαετίας ἐνασχόλησις ἐγνώρισαν ἡμῖν ἀπάσας τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῶν τε διδασκάλων, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν σχολείων, ὡς καὶ τὰ μέσα ἐκεῖνα ὧν ὑπάρχει ἀνάγκη, ἵνα ὁ σκοπός, ὅν νῦν ἐπιδιώκει τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἀσφελέστερον ἐπιτυγχάνηται.

Ὅθεν πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἐκπαιδευομένης νεολαίας καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ διδασκάλου ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ὡμολογημένως δυσχεροῦς καὶ κοπιώδους ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, ἐπελήφθημεν πρὸ πολλῶν ἐτῶν τῆς συντάξεως ἰδίου συστήματος διδακτικῶν βιβλίων, καθ' ἕνα τρόπον καὶ μέθοδον προνοοῦμεν ὅτι ταῦτα δύνανται νὰ εἶναι λυσιτελεῖν καὶ χρήσιμα τοῖς τε μαθηταῖς καὶ τοῖς διδασκάλοις.

Δυστυχῶς ὅμως ἀνέκοψαν καὶ ἀνακόπτουσι τὴν ἐργασίαν ἡμῶν πολλὰ καὶ περὶ κλίμα καὶ ὕματα, πρὸς ὑπερπήδησιν τῶν ἐπιπέδων καρτεροῦν ἀντιπαλαίσιον. Καὶ τοιαῦτα διακυλυκτικὰ τῆς ἐργασίας ἡμῶν αἰτία εἶναι τὸ μὲν ἡ κακοῦτης καὶ ἀισχρὰ τυποκλοπία, ἣτις πάντοτε ἔστρεψεν αὐθαδῶς καὶ ἀσέμνως τὰ ἐργαστήριά της ἐν τῇ ἀτυχεῖ ἡμῶν χώρα πρὸς ὄλεθρον καὶ καταστροφὴν τῶν πνευματικῶν ἀγώνων, τὸ δὲ ἡ χειμάζουσα νῦν συγγραφομανία, ἣτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀστοχος, στρεβλή, ἀδέειος καὶ πλημμελὴς ἀντιγραφὴ τῶν βιβλίων δοκίμων τινῶν συγγραφέων ἐντεῦθεν δ' ὁ κίνδυνος νὰ καταστῇ ὀλέθριος τῇ πατρίδι συγγραφεὺς ἢ ἀντιγραφεὺς πᾶς δημοδιδάσκαλος εἰδὼς ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, ὅστις πολλὰκις δυστυχῶς εὕρισκει ἀνόητον ὑποστήριξιν παρ' ἐνίων ἐκ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, οἵτινες εἰκῆ καὶ ἀσκόπως χαρίζεμενοι τῷ ἑαυτῶν γνωρίμῳ ἢ φίλῳ, ἐπειδὴ ἔλεγχος λείπει, καταδεικνύουσιν ὅτι παρορῶσιν ἢ ἄγνοοῦσι τὸ τε κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον.

Ἄλλ' οὔτε ἡ τυποκλοπία οὔτε ἡ λογοκλοπία δύνανται νὰ ἔχωσι τόσον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν δημοτικὴν ἡμῶν ἐκπαίδευσιν χαρακτῆρα, ὅσον οἱ ἐν σχεδίῳ Νέμοι καὶ αἱ ἐπίσημον τύπον φέρουσαι διαταγαὶ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, δι' ὧν ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις βιβλίων, πλὴν τῶν ἀναγιωστικῶν, ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις.

Ἡ ἀκροσφαλὴς αὕτη δοξασία τοῦ ἔσοστρακισμοῦ τοῦ βιβλίου ἐκ τοῦ σχολείου, ἣτις νεωστὶ παρ' ἡμῖν ἐβλάστησεν, οὐδαμῶς ἀλ

Και διὰ τοῦτο ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Βελγίῳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, χιλιάδες διδακτικῶν βιβλίων μεθοδικωτάτων βλέπουσιν ἐτησίως τὸ φῶς καὶ ἑκατόντάδες τοιοῦτων ἀριθμοῦσι πεντηκοστὴν, ἑκατοστὴν καὶ διακοστὴν ἑκδοσιν, ὡς προχείρως ὄλως μανθάνει τις, ἐὰν λάβῃ τὸν κόπον καὶ τὴν περιεργίαν νὰ φυλλομετρήσῃ τὸν τυχόντα τιμοκατάλογον τοιοῦτων βιβλίων. Τί λοιπὸν τοῦτο μαρτυρεῖ; — Καθόσον ἡμεῖς τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, μόνον ἐν Πρωσσίᾳ ἐγένετο πρὸ πολλῶν χρόνων μερικὴ τις ἀπόπειρα πρὸς ἐφαρμογὴν τοιαύτης τινὸς ἀρχῆς, ἥτις ὅμως ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἀποτυχίας καὶ ναυαγίου, καὶ οἱ Πρωσσοὶ ἀμέσως καὶ ταχέως ἐπανήλθον εἰς τὸ status quo ante.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀναγνωρίζομεν τὸ βιβλιακὸν ἔλκος τῶν σχολείων μας καὶ δὲν ἀποκρούομεν τὸν καθαρισμὸν τοῦ βορβορώδους τέλματος, εἰς ὃ τελευταῖον ἐνέπεσεν ἡ νεολαία μας ὡς ἐκ τῆς χρήσεως παμπόλλων βιβλίων, ὧν πολλά δυστυχῶς στρεβλοῦσι τὴν διάνοιαν καὶ διαφθείρουσι τὴν καρδίαν· φρονοῦμεν ὅμως, ὅτι τὸ κακὸν δὲν θεραπεύεται διὰ τῆς προρριζίου ἀνασπάσεως τοῦ βιβλίου, διότι οὕτω ἠθέλομεν ἀντιπέση εἰς ἕτερον ἄκρον, ὅπερ ὡς ἄκρον εἶναι τὰ μάλα ἐπιδαρές καὶ ὅπερ εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ στερῇ τις λυχνίας τὸν νύκτωρ ἐργαζόμενον, ὀπλοῦ τὸν στρατιώτην, σκαπάνης τὸν σκαφέα, ἀρότρου τὸν γεωργόν. Σύγχυσις καὶ κικεῶν, ἐπιπολαιότης καὶ ἀσάφεια, νύξ καὶ σκοτία θὰ μαστίλωσι τὴν ἐν τῷ σχολεῖῳ ἐργασίαν πρὸς ἀμηχανίαν τοῦ διδασκάλου καὶ πρὸς ὀλεθρὸν τῶν μαθητῶν. Δὲν θέλομεν δὲ νὰ προσθέσωμεν τὴν ἐλλοπίαν πρὸς ἐργασίαν ἀνικανότητα καὶ ἀδυναμίαν πολλῶν διδασκάλων, χυρὴν ἄνωγειν οὗτοι ἀρωγὸν τὸν τυφλοσοῦρτην. Διδασκαλὸς σχολείου, ἐστὲρ ἡμεῖς βιβλίον, εἶναι κυβερνήτης σκάφους κλυδωνιζομένου ἐν Ὠκεανῷ ἀνευ πυξίδος καὶ ἀνευ πηδαλίου. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη ἡμῶν, εἰς ἣν εὐχόμεθα νὰ μὴ ἐπανέλθῃ ταχέως τὸ Ὑπουργεῖον, εἰάν δυνηθῇ νὰ καταδείξῃ καὶ καταστήσῃ σωτηριωδεστέραν τὴν ἀσφάλειαν ἐκπαίδευσιν.

Καὶ λέγοντες ταῦτα δὲν ἐννοοῦμεν τὴν μηχανικὴν καὶ ὀλεθρίαν ἐκείνην χρῆσιν τοῦ βιβλίου πρὸς ἀποστήθισιν φράσεων ἀκατανοήτων, ὡς τέως εἶθιστο. Ἐκεῖνο, ὅπερ ἡμεῖς πρесеύομεν ὡς ἀληθὲς καὶ ἡ πέτρο μᾶς ἀπέδειξεν ὡς ἀσφαλές, εἶναι ὅτι ὁ μαθητὴς πρέπει πρῶτον, ὡς ἐν τῷ κατὰ τὸ 1884 ὑφ' ἡμῶν δημοσιευθέντι Ἀναλυτικῷ Προγράμματι τῶν μαθημάτων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἀνεπτύξαμεν, νὰ διδάσκηται τὰ μαθήματα ἀνευ βιβλίου, δηλαδὴ διὰ προφορικῆς ἐλλόγου καὶ ἐνεργοῦ διδασκαλίας, εἶτα δὲ τῇ καθοδηγήσει καὶ ὑποδείξει τοῦ διδασκάλου νὰ προσέρχηται τὸ βιβλίον ὡς κατ' οἶκον βοήθημα πρὸς ἐπανάληψιν, μονιμοποίησιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς κτηθείσης γνώσεως διὰ μελέτης κατ' ἴδιαν. Καὶ αὕτη εἶναι νῦν ἡ χρῆσις τοῦ βιβλίου ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἑλλάδος, οὔσα νόμιμον καὶ ἀναφαίρετον δικαίωμα τῶν τε γονέων, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν διδασκάλων, εἰς οὓς οὐδεὶς ποτε δύναται νὰ ἐπιβάλῃ νὰ μὴ ἀναγινώσκωσι βιβλία.

Ἀδασάνιστος ὅμως, μονομερῆς καὶ ἐσφαλμένη ἀντίληψις διδασκαλίας ἀνευ βιβλίου ἀρχῆς, ἦν ὡς ἐμεῖς ὑπὸ τῆν αὐτῆς ὄψιν σαφῶς διειτυπώσαμεν, ἤγαγεν ἀμελετήτους πολλοὺς τῶν παρ' ἡμῖν εἰς τὸ ἀκροσφαλεῖς καὶ ἀλέθριον θόγμα τοῦ παντελοῦς ἐξοστρακισμοῦ τοῦ βιβλίου ἐκ τοῦ σχολείου. Νόμος στερωῶν γονεῖς, μαθητὰς καὶ διδασκάλους τῆς χρήσεως βιβλίου, ἤθελεν εἶναι Νόμος ἀνελεύθερος, Νόμος φωτισσοδέστικός, Νόμος παράλογος, Νόμος ἀνεφάρμοστος, Νόμος ἀνήθικος, διότι ἤθελε διδάξῃ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κακοῦθειαν τοὺς τε μαθητὰς καὶ τοὺς διδασκάλους εἰς πᾶσαν ἐμφάνισιν ἐπιθεωρητοῦ, ὡς πολλάκις πρὸ πολλοῖς μέχρι τοῦδε γνωρίζομεν ὅτι ἐγένετο· δηλ. ὁ διδάσκαλος, ὁ ὑποδεικνύων ἢ παρέχων τοῖς μαθηταῖς του τὰ κατάλληλα κατ' αὐτὸν βιβλία, εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διδάξῃ αὐτοὺς νὰ εἶναι εἰς πάντα ἐρωτήσοντα ἔτοιμοι πρὸς ἀπάντησιν, ὅτι τὰ βιβλία ἠγόρασαν μόνοι οικειοθελῶς καὶ ἀπαραδιάστως ἀνευ τῆς προτροπῆς τοῦ διδασκάλου, καὶ ὅτι ταῦτα οὐδὲν μεταχειρίζονται, ἀλλὰ τὰ φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν ὡς γυνώρισμα ὅτι εἶναι μαθηταὶ καὶ ὄχι ἀγνῶστοι· δεῖς ἢ λωποδύται τοῦτο δὲ καὶ γίνεται συνήθως, χωρὶς δ' ἐπιθεωρητῆς νὰ δύναται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ νὰ καταγγεῖλῃ τὸν διδάσκαλον, ὡς παραβάτην τῶν ἐγκυκλίων τοῦ Ὑπουργείου. Οὕτω δὲ ἡ κακοῦθεια, τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη ἐνοσταλάζονται λίαν ἐνωρὶς ἐν ταῖς ἀπαλαῖς τῶν ἐλληνοπαίδων καρδίαις τῇ ἀρνητικῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ ὑποστηρίζει αὐτῶν τοῦ Ὑπουργείου. Βιβλίον σαφές καὶ εὐμεθόδον, καταλλήλως, ὡς προεδηλώσαμεν, μεταχειριζόμενον, εἶναι ἀνεγκοπιτόν καὶ ὠφελιμώτατον, καὶ ἅς ἀντιφρονῶσιν εὐαριθμοὶ τινες. Τοῦτο γινώσκομεν ἐξ ἰδίας πείρας.

Πλεῖστα ἔτι ἔχει τις ν' ἀναγράψῃ σήμερον ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῶν βιβλίων. Ἡμεῖς ὅμως ἀρκούμεθα εἰς τὰ ὀλίγα ἀνωθι γραφέντα, προσθέτοντες εἰς αὐτὰ καὶ τὰ ἑξῆς.

Πρῶτον, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Ψυχολογίας, ὅτι ὅσῳ πλείονες ἀισθήσεις συνεργοῦσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν ἐννοίας τινός, τόσῳ ἢ παράστασις αὐτῆς εἶναι ἰσχυροτέρα· τοῦτο δὲ πᾶσον διδασκαλίᾳ κατὰ θεμελιώδη ψυχολογικὸν κανόνα δεόν πάντοτε νὰ ἐπιδιώκῃ δι' ὄλων τῶν μέσων, καὶ εἰς τοῦτο συντρέχει τὸ βιβλίον, ὅπερ εἰς τὴν διὰ τῆς ἀκοῆς ἀντίληψιν προσθέτει καὶ τὴν διὰ τῆς ὁράσεως.

Δεύτερον, τὸ βιβλίον γίνεται ἀφορμὴ τοῖς μαθηταῖς εἰς ἐπανάληψιν, δι' ἰδίας κατ' ὄκον μελέτης, τοῦ ἐν τῷ σχολεῖω διδασθέντος. Ἡ ἐπανάληψις δὲ μέγα ὑπάρχει χρῆμα. Repetitio mater studiorum.

Τρίτον, τὸ βιβλίον συγκρατεῖ τοὺς παῖδας ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἀπασχολεῖ αὐτοὺς εἰς ἔργον εὐγενές καὶ ὠφέλιμον.

Τέταρτον, διδάσκει καὶ μεταβιβδὲι πολλάς καὶ ποικίλας βιωφελεῖς γνώσεις εἰς τοὺς ἀκρομύνονους ἀγραμμάτους γονεῖς τῶν μαθητῶν· ἀγράμματοι δὲ δυστυχῶς εἶναι οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλά-

οι τῶν χωρίων αὐτῆς. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ἢ τοῦ βιβλίου εἶναι κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ζήτημα πολλῆς προσοχῆς, προσοχῆς καὶ μελέτης ἀξίον. Τί θὰ ἀναγινώσκωσι, παρακαλῶ, κ. κ. Νομοθέται, οἱ γονεῖς, οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριά; τὰς ἐφημερίδας μόνον καὶ τὰς πολιτικὰς διαμάχας; ἢ τὰ Μυθιστορήματα, τὰς Ἀνθολογίας καὶ τοὺς Ἑρωτοκρίτους; Σκέφθητε καὶ μελετήσατε καλῶς τὸ πρᾶγμα πρὶν ἢ ἐμπέσητε εἰς τὸ βάραθρον ὑμεῖς τε καὶ οὖν ὑμῖν τὸ Ἔθνος σύμπαν.

Πέμπτον, ἡ ἀδέσποτος φήμη καὶ γνώμη περὶ μὴ χρήσεως βιβλίων, ἢ ὑπὸ τινῶν ἀνεξετάστως νῦν υἰοθετηθεῖσα, ἔχει ἐν Ἑλλάδι τὴν ἱστορίαν καὶ αἰτίαν τῆς καὶ ταύτην νομίζομεν ὅτι πρέπει πρῶτιστα πάντων νὰ φροντίσωσι νὰ μάθωσιν οἱ κατὰ τῶν βιβλίων πόλεμον κηρύξαντες. Ἡ ἡλικία τῆς εἶναι μικρά. Μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1879 ἐγεννήθη.

Ἔκτον, πῶς ὁ μαθητὴς θὰ συγκρατήσῃ, ἀνευ οὐδενὸς βοηθήματος, τὰ 4 ἢ 5 μαθήματα τῆς ἡμέρας, ἅτινα ἐδιδάχθη ἐν τῷ σχολείῳ; καὶ πῶς θὰ ἀναπολήσῃ αὐτὰ ἐν τῷ οἴκῳ, πῶς θὰ ἐργασθῇ ἐπ' αὐτῶν. πῶς θὰ τὰ μελετήσῃ, πῶς θὰ τὰ ἐπεξεργασθῇ, πῶς θὰ τὰ συνδέσῃ στερεῶς πρὸς τὸν λοιπὸν παραστατικὸν αὐτοῦ πλοῦτον, πῶς τέλος θὰ τὰ κάμῃ κτῆμά του; εἶναι ὅλα αὐτὰ εὐκολα ἢ κατορθωτὰ ἐν τῷ σχολείῳ μόνον; Ἐκτός ἂν οἱ τάναντια φρονοῦντες νομιζῶσιν ὅτι αἱ διάφοροι γνώσεις πρέπει ἀπὸ τὸ ἕνα αὐτὴ νὰ μπαίνουν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ βγαίνουν.

Ἑβδομον, ἡ ἀνάγνωσις πολλῶν, ἀλλὰ καλῶν, βιβλίων οὐ μόνον τὸν γλωσσικὸν πλοῦτον τῶν μαθητῶν ἐπαυξάνει, ἀλλὰ καὶ τὸν διανοητικὸν ὀρίζεται αὐτῶν εὐρύνει.

Καὶ κανὰ μὲν τὰ ἔως ἐδῶ ἔστωσαν. Οἱ ἀρμόδιοι δὲ περὶ τοῦ νῦν ὄντος τῆ παιδείας προσήκοντος ὠρίμως σκεφθῆτωσαν καὶ τὸ ἱκανὸν πράξωσιν, ἵνα μὴ ἀκουσίως τῇ πατρίδι πρόξενον κακοδαίμονίας γένωνται. Ἡμεῖς δὲ, ἐμμένοντες εἰς τὰς περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἰδίας ἀρχὰς καὶ ἰδέας καὶ ἀγωνιζόμενοι ἀγῶνα εὐγενῆ καὶ καρτερικὸν κατὰ παντὸς ἐπιδρομῆως ἢ ὀλετήρος αὐτῆς, πεποιθαμέν ἀκραδάντως ὅτι ἐπιτελοῦμεν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον· ἂν δ' ἐπιστημονικῶς ἔχωμεν δίκαιον, ἐλεύσεται χρόνος, καθ' ὃν τοῦτο περιβληθήσεται τὸν στέφανον τῆς βασιλείας· ἄλλως, ἄλλοις ἢ ἡδονῇ καὶ τὸ κλέος διὰ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πατρίδος ἀναμόρφωσιν καὶ ἀνύψωσιν τῆς καταπεπτωκυίας παρ' ἡμῖν δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 24 Νοεμβρίου 1889.

Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Διὰ τί καλοῦμεθα "Ἕλληνες.

Ἡ Ἱστορία μας διδάσκει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε μίαν φοράν νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τὰς κακίας του. Διὰ τοῦτο δ' ἔκκιμε μέγαν κατακλυσμὸν καὶ ἐπνίγησαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐκτὸς τοῦ Νῶε μετὰ τῆς οἰκογενείας του.

Ἡ Μυθολογία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διδάσκει, ὅτι ὁ Ζεὺς, ὁ πρῶτος ὅλων τῶν θεῶν των, ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς μίαν φοράν νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς ἄθλιον κταντῆσαν, καὶ ἔκαμεν ἐπίσης μέγαν κατακλυσμὸν.

Καὶ ἄλλος προσέτι κατακλυσμὸς ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς Μυθολογίας ὅτι ἐγένεον εἰς ἀκόμη ἀρχαιότεραν ἐποχὴν, ἀλλὰ μόνον ἐν Ἑλλάδι (κατὰ τὸ ἔτος 1725 πρὸ Χριστοῦ).

Ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Διὸς ἐσώθησαν μόνον δύο ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ὁ Δευκαλίων, βασιλεὺς τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἡ γυνὴ του Πύρρα. Ὁ Δευκαλίων ἐλέγετο ὅτι ἦτο ἐγγονὸς τοῦ Ἰάφεθ, υἱοῦ τοῦ Νῶε.

Οὗτος ὁ Δευκαλίων κατεσκεύασε κατὰ συμβουλήν τοῦ πατρὸς του Προμηθέως μίαν λάρνακα (κιβωτόν), εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθε μετὰ τῆς γυναικὸς του Πύρρας. Τότε ἤρχισε βραχδαία βροχὴ καὶ ἡ λάρναξ ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας καὶ ἑννέα νύκτας ἐφέρετο ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐπειτα δέ, ἀφοῦ κατέπλυσεν ἡ βροχὴ καὶ ἡ γῆ κατέπτε τὰ ὕδατα, ἡ λάρναξ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Παρνασοῦ.

2. Ὁ "Ἕλλην.

Ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα ἐξελθόντες τότε ἐκ τῆς λάρνακος προσέφεραν θυσίαν εἰς τὸν θεὸν (Δία τὸν Φύξιον), ὅστις

οὐρανός. Διηγούνται δὲ ὅτι μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ γυνὴ του Πύρρα ἤκουσαν φωνὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἡ ὁποία εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ρίπτωσι μὲ τὰς χεῖράς των ὀπισθέν των καὶ ὑπεράνωθεν τῆς κεφαλῆς των τὰ κόκκαλα τῆς μητρὸς των, διὰ νὰ κατοικηθῇ πάλιν ἡ Γῆ ὑπὸ ἀνθρώπων.

Τότε ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα ἐσκέφθησαν, ὅτι κοινὴ μήτηρ ὄλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ Γῆ, τὰ κόκκαλά της δὲ οἶλίθιοι. Ἦρχισαν λοιπὸν ἀδιακόπως νὰ ρίπτωσιν ὀπισθέν των καὶ ὑπεράνωθεν τῆς κεφαλῆς των πέτρας. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐκ μὲν τῶν πετρῶν τοῦ Δευκαλίωνος ἐγεννῶντο ἄνδρες, ἐκ δὲ τῶν πετρῶν τῆς Πύρρας ἐγεννῶντο γυναῖκες. Καὶ οὕτω ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατεφκήθη πάλιν ἡ Γῆ ὑπὸ ἀνθρώπων.

Ὅλα ταῦτα λέγεται, ὅτι ἔγινεν περὶ τὸ ἔτος 1500 πρὸ Χριστοῦ, δηλ. πρὸ τριῶν χιλιῶν καὶ τετρακοσίων περιπίου ἐτῶν ἀπὸ σήμερον.

Πρὸς τούτοις ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα ἐγέννησαν τρία τέκνα. Ταῦτα ἦσαν ὁ Ἑλλην, ὁ Ἀμφικτύων καὶ ἡ Πρωτογένεια. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἑλληνος, τοῦ πρώτου τέκνου τοῦ Δευκαλίωνος, ἡ χώρα μας ὠνομάσθη Ἑλλάς καὶ ἡμεῖς Ἑλληνας. Ταῦτα ἐπίστευον οἱ πρόγονοι ἡμῶν.

ΣΗΜ. Ἡ χρονολογία τῶν πρὸ Χριστοῦ συμβάντων ἀριθμεῖται κατὰ τὰς ἐπιθοδορικῆς, οἷον 1600, 1599, 1598, 1597 κτλ.

3. Ἀκόμη ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸ τοῦ κατακλυμοῦ, ὅστις ἐγένεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δευκαλίωνος, οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος δὲν ὠνομάζοντο Ἑλληνας, διότι ὁ Ἑλλην δὲν εἶχεν ἀκόμη γεννηθῆ.

Οἱ Ἑλληνας τότε ἐλέγοντο Πελασγοὶ ἀπὸ ἓνα βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Πελασγός. Οὗτος κατή-

γατο ἐκ τῆς Θράκης, κατήλθε δὲ μετ' ἄλλων ὀπαδῶν τῆς Θεσσαλικῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐνθα ἐβασίλευσεν Ἰ. Ἀρκαδία

Οἱ πρῶτοι δὲ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος μυθολογεῖται, ὅτι ἔζων ὡς ἄγριοι εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰ δάση καὶ ἐτρέφοντο μὲ ἄγρικα χόρτα καὶ μὲ ἄγριους καρπούς. Ὁ Πελασγὸς δ' ἐδίδαξεν αὐτοὺς νὰ κτίζωσι κτίρια καὶ πόλεις, νὰ ἐνδύωνται μὲ δέρματα ζώων καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ πράγματα.

Οἱ Πελασγοὶ ἔκτιζον τὰ κτίριά των μὲ λίθους πολὺ μεγάλους καὶ ἀπελεκήτους. Ἔθετον δὲ τοὺς λίθους τούτους τὸν ἕνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ συγκολλῶσιν αὐτοὺς μὲ ἄσβεστον ἢ μὲ ἄλλο τι.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Πελασγῶν μέχρι τῆς σήμερον παρήλθον περισσότερα τῶν τριῶν χιλιάδων ὀκτακοσίων ἐτῶν. Καὶ ὅμως εἰς τὸ Ἄργος, εἰς τὴν Σικυῶνα καὶ εἰς ἄλλα μέρη σφύζονται ἀκόμη μέχρι σήμερον πολλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα λέγεται ὅτι εἶναι ἔργα τῶν Πελασγῶν.

Α. Ξένοι ἐπίσημοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Πελασγὸς εἶδομεν ὅτι ἐδίδαξε μερικὰ καλὰ πράγματα τοὺς ὑπηκόους του. Μετὰ τὸν Πελασγὸν ἤλθον καὶ ἄλλοι ξένοι ἄνθρωποι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν εἰς αὐτὴν τὸν πολιτισμὸν ἀπὸ ἄλλων μέρων.

Κέκροψ. — Πρῶτος ξένος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν ὁ Κέκροψ, ὅστις ἐθεμελίωσε τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ 1610 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν εἰς αὐτάς. Ὁ Κέκροψ εἰσήγαγε τὴν γεωργίαν, ἣ ὁποία δὲν ἦτο ἐν χρήσει ἕως τότε, ἐφύτευσε πολλὰς ἐλαίους καὶ ἀμπέλους, ἔμαθε τοὺς ὑπηκόους του νὰ τρώγωσι κρέας καὶ νὰ κατασκευάζωσιν ὑρᾶσματα ἀπὸ τὰς τρίχας τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν.

Κέρκω πρὸς τούτοις συνέστησεν ἐν Ἀθήναις τὸν Ἀ-
 ρειὸν Πάγον, ὅστις ἦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἀθη-
 νῶν, τὸ ἐπισημώτατον δὲ καὶ ἀρχαιότατον ὄλων τῶν δικα-
 στηρίων τῆς Ἑλλάδος.

Δαναός. — Μετὰ τὸν Κέρκωπα ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα
 ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ ὁ Δαναός, ὅστις κατώκησεν εἰς τὸ
 Ἄργος.

Ὁ Δαναός ἐδίδαξε τοὺς Ἀργεῖους τὴν τέχνην τοῦ ἀρ-
 δεύειν (ποτίζειν) τὴν ξηρὰν χώραν διὰ φρεάτων καὶ ἄλλας
 ὠφελίμους γνώσεις. Πρὸς τούτοις ἐδίδαξεν αὐτοὺς καὶ τὴν
 λατρείαν τῆς Δήμητρος, τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Ἀφροδίτης καὶ
 ἄλλων θεῶν.

— Φ —

Β. Ἄλλοι ξένοι ἐπίσημοι ἄνδρες.

Κάδμος. — Μετὰ τὸν Κέρκωπ καὶ τὸν Δικυὸν ἦλθεν εἰς
 τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Φοινίκην τῆς Ἀσίας ὁ Κάδμος. Ὁ
 Κάδμος ἐθεμελίωσε τὰς Θήβας, ἐδίδαξε τοὺς ὑπηκόους του
 τὸν Ἀράμματα τοῦ ἀλαβήτου, τὰ ὅποια τότε ἦσαν 16 καὶ
 ὄχι 24, ἔμαθεν αὐτοὺς νὰ ἐμπορεύωνται καὶ πολλὰ ἀκόμη
 ἄλλα ὠφελίμα πράγματα.

Πέλοψ. — Πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν Κάδμον ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα ὁ Πέλοψ ἐκ τῆς Φρυγίης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Πέλοψ
 ἐνουμφεύθη ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀπέκτησεν ἐν αὐτῇ τόσην δύναμιν
 καὶ φήμην, ὥστε τὸ μέρος, ὅπου οὗτος κατώκησεν, ὠνομάσθη
 ὄλον γῆσος τοῦ Πέλοπος, ἢ καλλίτερον Πελοπόννησος.

Τοιοιούτως λοιπὸν ἀπὸ τὸν Κέρκωπ, τὸν Δικυόν, τὸν
 Κάδμον καὶ τὸν Πέλοπα, διαχθέντες πολλὰ πράγματα οἱ
 Ἕλληνας, ἤρχισαν νὰ ζῶσιν ὡς ἡμεροὶ ἄνθρωποι καὶ νὰ κά-
 μνωσι μεγάλως προόδους εἰς τὸν πολιτισμόν.

— Φ —

6. Ἐντόπιοι ἐπίσημοι ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος. Ἥρωες.

Ἐκτὸς τῶν ξένων ἐπιστῆμων ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἀνεφέραμεν, ἀνεδείχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐντόπιοι μεγάλοι ἄνδρες. Οὗτοι ἐπροστάτευσαν τὴν πατρίδα μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των, πολεμοῦντες ἐναντίον ληστῶν καὶ ἄλλων τεράτων καὶ κηκούργων ἀνθρώπων. Οἱ ἀτρόμητοι οὗτοι ἄνδρες ὠνομάσθησαν Ἥρωες.

Ὁ Ἡρακλῆς.

Ἡρακλῆς. — Μέγιστος ἥρω· ἦτο ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐγεννήθη ἐν Θήβαις. Οἱ γονεῖς του ἦσαν Ἀργεῖοι. Οὗτος ἐπροστάτευσεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ αἱ ἀνδραγαθίαι του εἶναι μέγισται. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν προ-

του, εξεδιώχθη ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἠναγκάσθη
 νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς Δωριεῖς, τοὺς κατοικοῦντας τὴν Δω-
 ρίδα γῆν, ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι. Ἐκεῖ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡ-
 ρακλείου, οἱ ὅποιοι ἐκκλοῦντο Ἡρακλεΐδαι, ἔζησαν ὑπὲρ τὰ
 ἑκατὸν ἔτη, ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν.

Θησεύς.— Ἄλλος ἦρωσ εἶναι ὁ Θησεύς, τοῦ ὁποίου πατὴρ
 ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν Αἰγέως. Ὁ Θησεύς ἐτόλμησε
 καὶ μετέβη θεληματικῶς εἰς τὴν Κρήτην, καὶ ἐκεῖ κατώρ-
 θωσε νὰ φονεύσῃ ἐντὸς τοῦ Λαβυρίνθου τῆς Κρήτης ἐν θη-
 ρίον μέγα, τὸ ὅποιον ἐτρέφετο μὲ ἀνθρώπους καὶ πρὸ πάντων
 μὲ Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ὑποχρεωτικῶς ἐπέλλοντο ἐκεῖ κατ'
 ἔτος.

Ὁ Θησεύς ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Κρήτης ἔγινε βασιλεὺς τῶν
 Ἀθηνῶν ἀντὶ τοῦ πατρὸς του Αἰγέως, ὁ ὅποιος, ἰδὼν ὅτι τὸ
 ἐπανάγον τὸν Θησεῖα πλέον ἔφερεν ἀκόμη τὰ μέλανα ἰστία,
 καὶ νομίσας ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν ζῆ πλέον, ἔπεσαν εἰς τὴν θά-
 λασσαν καὶ ἐπνίγη. Ἡ θάλασσα δ' αὕτη ὠνομάσθη ἐξ αὐτοῦ
 Αἰγαῖ πέλαγος.

Οιδίπους.— Ἄλλος ἦρωσ εἶναι ὁ Οιδίπους, ὅστις ἐφόνευσε
 πολλοὺς ληστὰς καὶ κκούργους, ἀλλ' ὁ ὅποιος, χωρὶς νὰ τὸ
 γνωρίζῃ, ἐθανάτωσε τὸν πατέρα του, ἐνομφεύθη τὴν μητέ-
 ρα του καὶ ἔγινε βασιλεὺς τῶν Θεβῶν. Ὑστερον ὁμως, ἀφοῦ
 ἔμαθε τοῦτο ἀπὸ τὸ Μαντεῖον, αὐτὸς μὲν ἐτυφλώθη μόνος
 του, ἡ δὲ σύζυγος αὐμοτε καὶ μήτηρ αὐτοῦ ἐκρεμάσθη καὶ
 ἀπηχόνισεν ἐαυτὴν μόνη. Οὗτοι καὶ ἄλλοι ἀκόμη ἦσαν οἱ ἡ-
 ῥωες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

7. Πρώτη ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων εἰς ξένους τόπους.

Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία.—Οἱ ἦρωες τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ
 ἐτακτοποιήσαν τὰ πράγματα τῆς πατρίδος των, ἔμαθον ὅτι

μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἦτο εἰς κακὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐλήστευε καὶ ἐφόνευσεν ὄλους τοὺς ξένους ἐμπόρους, εἰ ὁποῖοι ἐπήγαινον εἰς τὸ βασιλείον του. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ὠνομάζετο Αἰήτης. Ὁ Αἰήτης, φονεύων καὶ ληστεύων τοὺς ξένους ἐμπόρους, εἶχεν ἀποκτήσῃ ἄπειρα πλοῦτη.

Τὸν κακὸν Αἰήτην ἠθέλησαν νὰ τιμωρήσωσιν οἱ ἥρωες τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον κατεσκευάσαν ἓν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν Ἀργώ. Εἰς τὸ πλοῖον τοῦτο ἐπεβιβάσθησαν πεντήκοντα γενναῖοι ἥρωες, οἱ ὁποῖοι ἐξεκίνησαν ἐκ τῆς Ἰωλκοῦ (τοῦ νῦν Βόλου) καὶ ἔρθησαν εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ κακοῦ βασιλέως Αἰήτου.

Ἡ χώρα τοῦ Αἰήτου ἐλέγετο Κολχίς καὶ ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Εἰς τὴν Κολχίδα οἱ ἥρωες τῆς Ἑλλάδος κατάρθωσαν ν' ἀρπάσωσι τοὺς θησαυροὺς τοῦ Αἰήτου διὰ τῆς βοηθείας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἣ ὁποία ἐλέγετο Μήδεια. Ἡ Μήδεια ἦτο περίφημος μάγισσα. Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες ἤρπασαν τοὺς θησαυροὺς, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Μήδειαν μαζί, τιμωρήσαντες οὕτω τὸν κακὸν βασιλέα Αἰήτην.

Ὡστε βλέπομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ γνωρίζωσι καὶ ξένους τόπους. Ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Κολχίδος ἔγινε πρὸ τριῶν περίπου χιλιᾶδων ἐτῶν καὶ λέγεται Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία. Ἀργηγὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ Ἰάσων.

8. Ἡ ἀλλῆ μεγάλη ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων.

Πόλεμος κατὰ τῆς Τρωάδος. — Μετὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ἐναντίον ἐνός ἄλλου βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο βασιλεῖον τῆς Τρωάδος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Τρωάδος ἐλέγετο Πρίαμος καὶ ἦτο καλὸς ἄνθρωπος, καθὼς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἑκάβη.

Αίτια τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ καλοῦ βασιλέως Πριάμου ὑπῆρξεν, ὅτι εἰς υἱὸς του ὀνομαζόμενος Πάρις ἦλθε μὲν ἕνα ἐξ ἀδελφόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἕλληνες τὸν περιποιήθησαν πολὺ, ἀλλ' αὐτὸς ἐφάνη ἀχάριστος καὶ δόλιος. Καὶ ἰδού:

Εἰς τὴν Σπάρτην ἐβασίλευε τότε εἰς βασιλεύς, ὁ ὁποῖος ὀνομάζετο Μενέλαος. Ἡ σύζυγος τοῦ Μενελάου, τὴν ὁποίαν οὗτος πολὺ ἠγάπη, χωρὶς ἐξ ἴσου ν' ἀνταγπαῖται ὑπ' αὐτῆς, ἐλέγετο Ἑλένη· ἦτο δὲ ἡ ὠραιοτάτη ὄλων τῶν γυναικῶν τοῦ κόσμου.

Ὁ Πάρις, ὅστις ἐπίσης ἦτο νέος ὠραιοτάτος, ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου. Ὁ Μενέλαος πολὺ περιποιήθη αὐτόν. Μετ' ὀλίγου δὲ ἡμέρας ἠναγκάσθη, ἕνεκα σπουδαίας ἐργασίας του, νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Κρήτην, ἀφήσας τὴν ἐντολὴν νὰ φιλοξενῶσι τὸν Πάριν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκ τῆς Κρήτης.

Μόλις ὅμως ἀνεχώρησεν ὁ Μενέλαος, καὶ ὁ Πάρις συμφωνεῖ μὲ τὴν ἀπιστὸν σύζυγον Ἑλένην, νὰ δραπετεύσωσιν εἰς τὴν Τρωάδα. Καὶ ἐδραπέτευσαν, ἀρπάσσαντες ἡμέλιστα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Μενελάου.

Ὁ Μενέλαος ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Κρήτης δὲν εὐρίσκει οὐδὲ τὴν Ἑλένην οὔτε τοὺς θησαυροὺς του. Τρέχει ἀμέσως τότε καὶ λέγει τὸ γεγονός εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀγαμέμνονα, ὅστις ἦτο βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐνδόξους βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι τότε ἦταν πολλοί, καὶ ὅχι εἰς ὅπως εἶναι σήμερον.

Ὅλοι οὗτοι οἱ βασιλεῖς ἀπεφάσισαν διὰ γενικῆς ἐκστρατείας νὰ τιμωρήσωσι τὸν τολμητάντα νὰ προσβάλη τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἀρπικγὴ τῆς Ἑλένης ἐθεωρήθη ὕβρις καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

9. Ἀλωσις τῆς Τροίας.

Συνήθρισαν λοιπὸν ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος ἐκκ-
τὸν χιλιάδας στρατοῦ καὶ χίλια δικοῦσια πλοῖα. Μὲ αὐτὰ
μετέβησαν καὶ ἐπολιορκήσαν τὴν Τροίαν ὑπὸ τὴν ἀρχιστρα-
τηγίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἄλλοι ἐνδοξοὶ βασιλεῖς, λαβόντες
μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἦσαν ὁ Ἀτρεΐδης Μενέ-
λαος, ὁ ἀνδρειότατος πάντων τῶν Ἑλλήνων Ἀχιλλεύς, ὁ
πολυμήχανος Ὀδυσσεύς, ὁ σοφὸς Νέστορ, ὁ πολεμικὸς Διο-
μήδης καὶ ἄλλοι.

Ἡ πολιορκία τῆς Τροίας διήρκεσεν ἐννέα ἔτη, πύσασα
τὸ δέκατον. Τὰ φρούρια τῆς Τροίας ἦσαν ὑψηλὰ καὶ ἀκυρίε-
τα. Οἱ Ἕλληνες δὲ ἀπελπισθέντες ἀπεφάσταν τῇ συμβουλῇ
τοῦ Ὀδυσσεύος νὰ δωρῆσωσιν εἰς τοὺς Τρῶας ἓνα μέγαν ξύ-
λινον ἵππον καὶ νὰ προσποιηθῶσιν, ὅτι ἀνχωροῦσιν ἐκ τῆς
Τρωάδος. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπραξεν.

Ἄλλ' ὁ ξύλινος (δούρειος) ἐκεῖνος ἵππος ἦτο τόσον μέγας,
ὥστε οἱ Τρῶες ἐδέησάν νὰ κρημνίσωσιν ἐν μέρος τῶν τειχῶν
τῆς πόλεως τῶν, ὅπως εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν πόλιν τὸν πελώ-
ριον ἵππον, ὅστις δὲν ἐχώρει νὰ εἰσαχθῆ διὰ τῶν πυλῶν τοῦ
τείχους. Ὁ ἵππος δ' οὗτος ἦτο πλήρης ἀνδρῶν.

Ὅλος ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τότε, ὁ ὅποιος ἦτο κεκρυμμέ-
νος μὲ τὰ πλοῖα παρὰ τὴν νῆσον Τένεδον, μαθὼν τὴν εἰσα-
γωγὴν τοῦ ἵππου διὰ σημείου, γενομένου ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν
τῶν κεκρυμμένων ἐντὸς αὐτοῦ, ὤρμησεν εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ
κρημνισθέντος μέρου τοῦ φρουρίου καὶ διὰ τῶν ἀνοιχθειῶν
πυλῶν, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἡ πόλις ὄλη ἐκάη. Οἱ Τρῶες
κατεσφάγησαν. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Πάρις ἐφρονεύθησαν. Ἡ
βασίλισσα Ἐκάβη συνελήφθη αἰχμάλωτος. Καὶ ἡ Ἑλένη, ἡ
ἧποία πολὺ ταχέως εἶχε μετανοήσῃ διὰ τὴν κακὴν τῆς
πράξιν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην.

Καί ἐκ τῶν Ἑλλήνων πολλοὶ ἐρονεύθησαν, καὶ ἄλλοι ὑπέ-
 ρερκν πολλὰ, μέχρις οὗ ἐπκνέλωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ
 Ὀδυσσεὺς περιπλανᾶτο καθ' ὁδὸν δέκα ἔτη, μέχρις οὗ
 ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην του.

Οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἐκστρατειᾶς ταύτης ἔδειξαν, ὅτι τι-
 μωροῦσι τοὺς τολμῶντας νὰ προσβάλλωσι τὴν πατρίδα των.
 Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ἔγινε τῷ 1184 πρὸ Χριστοῦ, δηλαδὴ
 πρὸ τριῶν χιλιάδων καὶ ἑβδομήκοντα περίπου ἐτῶν ἀπὸ
 σήμερον διήρκεσε δὲ δέκα ἔτη.

ΙΟ. Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν.

Ὁ Ἡρακλῆς εἶπομεν, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Θήβαις, οἱ δὲ γο-
 νεῖς του ἦσαν Ἀργεῖοι. Διὰ τοῦτο οἱ ἀπόγονοί του ἤθελον
 νὰ γίνωσιν αὐτοὶ ἄρχοντες τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ἀπὲ
 τούτου ἔχασαν καὶ αὐτὸ τὸ Ἄργος, καὶ ἠνγκάσθησαν ἐπὶ
 τέλους νὰ εὐρισκῶσι καταφύγιον εἰς τοὺς Δωριεῖς, οἱ ὅποιοι κα-
 τῶκουσιν τὴν Δωρίδα, πλησίον τῆς Θεσσαλίας.

Ὁ Ἡρακλῆς πρὸ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου εἶχεν ἀποθάνῃ,
 οἱ δὲ καταφυγόντες εἰς τὴν Δωρίδα ἀπόγονοί του ὠνομάσθησαν
 Ἡρακλειῖται.

Οἱ Ἡρακλειῖται οὗτοι, ὀγδοήκοντα ἔτη μετὰ τὸν τρωϊκὸν
 πόλεμον, κατὰ τὸ ἔτος 1104 πρὸ Χριστοῦ, κατήλθον ἀπὸ
 τὴν Δωρίδα, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Δωριέων, καὶ ἐκυριεύ-
 σαν τὴν Πελοπόννησον, πλὴν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἀχαΐας.
 Ἡ Πελοπόννησος, ὡς ἔλεγον οἱ Ἡρακλειῖται, ἀνῆκεν εἰς
 τὸν πατέρα των Ἡρακλέα.

Τοιοιουτρόπως οἱ Ἡρακλειῖται μετὰ τῶν Δωριέων ἔγι-
 ναν κύριοι τῆς Λακωνίας, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἀργολίδος
 καὶ τῆς Κορινθίας· εἶτα δὲ καὶ τῶν Μεγάρων. Τὸ γεγονός
 τοῦτο λέγεται εἰς τὴν ἱστορίαν *Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν*,

δηλαδή ἐπιστροφή τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν πατρίδα τῶν Πελοπόννησος.

Πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου ἐξεδίωξαν ἐξ αὐτῆς οἱ Ἡρακλεΐδαι, τοὺς δὲ ἐναπομείναντας ὑπεδούλωσαν.

Οἱ Ἡρακλεΐδαι εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐγκατέστησαν ἓνα βασιλέα, ἄλλον ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ ἄλλον ἤθελον νὰ ἐγκαταστήσωσιν εἰς τὴν Λακωνίαν. Ὁ βασιλεὺς ὅμως οὗτος τῆς Λακωνίας ἐφρονεῦθη πρὶν ἢ βασιλεύσῃ. Διὰ τοῦτο ἔγιναν βασιλεῖς οἱ δύο μικροὶ υἱοὶ του, ὁ Εὐρυσθένης καὶ ὁ Προκλῆς, οἱ ὅποιοι ἐλέγετο ὅτι ἦσαν δίδυμοι. Ἐκτοτε εἰς τὴν Σπάρτην ἐβασίλευον δύο βασιλεῖς, καταγόμενοι ἐκ τῶν δύο οἰκογενειῶν τῶν δύο πρώτων αὐτῆς βασιλείων, τοῦ Εὐρυσθένου; καὶ τοῦ Προκλέους.

Οἱ πρώτοι κάτοικοι τῆς Λακωνίας, ὅσοι δὲν ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς, ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν Δωριέων· ὠνομάσθησαν δὲ οὗτοι *περίοικοι* ἢ *Λακεδαιμόνιοι*. Οἱ περισσότερον τῶν ἄλλων ἀντισταθέντες καὶ κατόπιν ὑποδουλωθέντες ὠνομάσθησαν *Εἴλωτες*. Οἱ Εἴλωτες οὗτοι ἦσαν δούλοι τῶν νέων κατοίκων τῆς Σπάρτης.

Οἱ Σπαρτιᾶται συχνάκις ὠνομάζοντο καὶ Λακεδαιμόνιοι. Ἄλλὰ Σπαρτιᾶται ἐλέγοντο κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Σπάρτης, ἐνῶ Λακεδαιμόνιοι ἐλέγοντο οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων. Ὅστες ἐν τῇ Λακωνίᾳ κατέκουν οἱ Σπαρτιᾶται ἢ κύριοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἢ περίοικοι, καὶ οἱ Εἴλωτες ἢ δούλοι.

Η Σ Π Α Ρ Τ Η.

Ι Ι. Σπαρτιᾶται καὶ Λυκούργος.

Νόμοι τοῦ Λυκούργου.

Οἱ Ἡρακλεΐδαι μετὰ τῶν Δωριέων εἶπομεν, ὅτι κατέλαβον

τὴν Σπάρτην, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Λακωνίας, καὶ ἐβασίλευον εἰς αὐτήν, ἔχοντες δύο βασιλεῖς.

Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο βασιλέων τῆς Σπάρτης, ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Προκλέους καὶ καλούμενος Πολυδέκτης, ἀπέθανε. Τότε ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πολυδέκτου Λυκοῦργος.

Ὁ Λυκοῦργος.

Ἄλλ' ὁ Πολυδέκτης ἀποθανὼν ἀφῆκεν ἔγκυον τὴν σύζυγον του· αὕτη δὲ μετ' ὀλίγου μῆνης ἔτεκεν υἱόν, τὸν ὁποῖον ὁ Λυκοῦργος ὠνόμασε Χαρίλαον, ἀνακηρύξας αὐτὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης. Ὁ Λυκοῦργος ἐβασίλευσε μόνον ὀκτῶ μῆνας, μετὰ τοὺς ὁποίους ὁ θρόνος τῆς Σπάρτης ἀνῆκεν εἰς τὸν μικρὸν Χαρίλαον. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἦτο ἀνήλικος, ἔγινε κηδεμὼν του ὁ θετός του Λυκοῦργος. Ὁ Λυκοῦργος ἠγάπα πολὺ τὸν ἀνέψιόν του Χαρίλαον.

Κατόπιν ὅμως ὁ Λυκοῦργος ἐσυκοφαντήθη ὡς ἐπιδιώκων αὐτὸς τὴν βασιλείαν καὶ ἐπιβουλεύων τὸν Χαρίλαον, καὶ ἠναγκ-

ἀσθη διὰ τοῦτο νὰ φύγη ἐκ τῆς Σπάρτης. Τότε ἐπὶ δέκα ἔτη περιήλθε πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ ἔμαθε τοὺς νόμους πολλῶν ἐθνῶν. Ἐπιστρέψας δὲ κατόπιν εἰς Σπάρτην συνέταξε σοφοὺς νόμους διὰ τοὺς Σπαρτιῆτας, οἱ ὅποιοι ἕως τότε δὲν ἔβουλον πῶς νὰ κυβερνῶνται καλῶς.

Πρῶτον, ὁ Λυκοῦργος ἐνομοθέτησε νὰ κυβερνῶσι τὴν Σπάρτην δύο βασιλεῖς, ὅπως καὶ πρότερον, διότι ἀνέκαθεν, ὡς γνωρίζομεν, δύο βασιλεῖς ἐβασίλευον εἰς τὴν Σπάρτην.

Δεύτερον, ἐνομοθέτησεν οἱ βασιλεῖς νὰ μὴ πράττωσιν ὅ, τι ἤθελον, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἐθέτεν ἡ Γερουσία (ὅπως σήμερον θέτει τοὺς νόμους ἡ Βουλὴ).

Ἡ Γερουσία δὲ ἦτο ἐν συμβούλιον ἐξ 28 σοφῶν καὶ καλῶν γερόντων, τοὺς ἐποίους ἐξέλεγεν ὁ λαός, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐκλέγομεν τοὺς βουλευτάς μας.

Ἐκκτὸν τριάκοντα ἔτη μετὰ τὸν Λυκοῦργον ὁ λαός ἐξέλεγε κατ' ἔτος διὰ βοῆς καὶ πέντε ἄλλους ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι ἐκκλοῦντο Ἐφοροί. Οἱ Ἐφοροὶ κατ' ἀρχὰς εἶχον ἀστυνομικὰ καθήκοντα, ἔπειτα δὲ ἐξετάθη ἡ ἐπιτροπὴ καὶ δικαιοδοσία των, καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου ἔγιναν ἰσχυρότεροι καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν βασιλέων.

Τρίτον, ὁ Λυκοῦργος ἀνέθεσεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς Εἰλωτάς τὴν καλλιέργειαν τῆς χώρας, οἱ δὲ Σπαρτιῆται μόνον εἰς τὰ ὄπλα ὄφειλον νὰ ἀσχῶνται.

12. Συνέχεια τῶν νόμων τοῦ Λυκοῦργου.

Τέταρτον, ὁ Λυκοῦργος ἐνομοθέτησε νὰ τρώωσιν ὅλοι οἱ πολῖται ὁμοῦ τὴν αὐτὴν τροφήν, καθήμενοι ἀνὰ 15 — 20 ἄνθρωποι εἰς ἐκάστην τράπεζαν. Ἡ συνήθης τροφή των ἦτο ὁ λεγόμενος μέλας ζωμός. Ἐκαστος πολίτης συνεισέφερεν εἰς τὸ συσσίτιον ἄλευρον, μέλι, οἶνον, σῦκα καὶ τυρόν. Ὡστε

δὲν ἠδύνατο ἄλλος νὰ τρώῃ κρέας καὶ ἄλλος λάχανα. Καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἔτρωγον τὸν μέλανα ζωμόν.

Πέμπτον, ὁ Λυκοῦργος ἀπηγόρευσε τὰς τέχνας καὶ τὰ ἐπιστήμας, ἐπειδὴ αὐταὶ ἀπήτουν εἰρήνην καὶ ἤσυχον βίον. ἐπέτρεψε δὲ μόνον τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ τὴν μουσικὴν καὶ ὀρχηστικὴν (τὸν χορόν).

Ἐκτον, τὰ τέχνα τῶν Σπαρτιατῶν ἀπὸ τῆς μικρᾶς τῶν ἡλικίας ἐνομοθέτησε νὰ ἀνατρέφονται μακρὰν τῶν γονέων τῶν μὲ μεγάλην σκληραγωγίαν. Ἐδιδάσκοντο δὲ ν' ἀγαπῶσι τὴν πατρίδα τῶν, νὰ γίνωνται ἀνδρεῖοι στρατιῶται, νὰ σέβωνται τοὺς νόμους καὶ τοὺς μεγαλειτέρους τῶν, νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὰς κακουχίας, καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ πράγματα. Ὁμοίως σχεδὸν ἀνετρέφοντο καὶ αἱ Σπαρτιάτιδες. Ἡ Σπάρτη εἶχε τοὺς ἀρίστους στρατιώτας.

Ἑβδομον, ὁ Λυκοῦργος, διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς Σπαρτιατάς ὅλους ἴσους τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον, διήρσεσεν ὅλην τὴν χώραν εἰς μερίδια ἴσα. Ἐκαστος δὲ Σπαρτιάτης ἔλαβε διὰ κλήρου ἓν μερίδιον γῆς, τὸ ὁποῖον ἐκαλλιέργουν οἱ Εἰλωτες. Τὸ μερίδιόν του τοῦτο οὐδεὶς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πωλήσῃ ἢ ν' ἀγοράσῃ ἄλλο. Κατήργησε δὲ ὁ Λυκοῦργος καὶ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ὡς πηγὴν κακῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ. Νομίσματα ἐπέτρεψε μόνον βαρῆα σιδηρᾶ.

Τούτους καὶ ἄλλους σοφοὺς νόμους ἔθεσεν ὁ Λυκοῦργος. Ὑπεχρέωσε δὲ τοὺς συμπολίτας του νὰ ὀρκισθῶσιν, ὅτι δὲν θὰ μεταβάλωσιν αὐτούς, μέχρις οὗ ἐπιστρέψῃ ὁ ἴδιος, ὅστις μετέβῃ εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἵνα ἐρωτήσῃ ἂν οἱ νόμοι του ἔχουσι καλῶς. Ἀποκριθέντος δὲ τοῦ θεοῦ, ὅτι οἱ νόμοι του ἔχουσι καλῶς, ἔγραψεν ὁ Λυκοῦργος τὸν χρησμὸν τοῦτον εἰς τὴν Σπάρτην, αὐτὸς δ' ἔμεινε μακρὰν αὐτῆς καὶ ἀπέθανεν ἐκουσίως ἐξ αἰτίας, ἵνα μὴ ἐπιστρέψῃ πάλιν καὶ

τότε ἀναγκάσωσιν αὐτὸν οἱ Σπαρτιᾶται νὰ μεταβάλη τοὺς νόμους του.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ μέγας νομοθέτης τῆς Σπάρτης Λυκούργος, ὅστις ἔζη πρὸ δύο χιλιάδων ἑπτακοσίων ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν, δηλαδή περὶ τὸ ἔτος 870 πρὸ Χριστοῦ. Τὸ κῦρος τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου διήρκεσεν ἐν Σπάρτῃ πεντακόσια περίπου ἔτη.

ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΣΣΗΝΙΩΝ.

13. Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος 743 — 723 πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἀρχίζουσι νὰ πολεμῶσι καὶ μεταξὺ τῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι καλόν.

Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς ἡ Λακωνία συνορεύει μὲ τὴν Μεσσηνίαν. Τὸ σύνορον δὲ εἶναι ὁ Ταύγετος. Ἐπὶ τοῦ Ταύγετου ἦτο εἰς ναός, ὅπου συνήρχοντο κατ' ἔτος Μεσσηνιοὶ καὶ Σπαρτιᾶται καὶ ἐπανηγύριζον. Εἰς μίαν τῶν πανηγύρεων τούτων οἱ Μεσσηνιοὶ προσέβαλον τοὺς Σπαρτιάτας.

Ἀμέσως τότε ἤρχισε μανιώδης πόλεμος μεταξύ τῶν δύο τούτων γειτονικῶν λαῶν. Οἱ Μεσσηνιοὶ, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντισταθῶσι κατὰ τῶν ἀτρομήτων Σπαρτιατῶν, ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριόν των Ἰθώμην καὶ ἐπολιορκοῦντο ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Μεσσηνιοὶ ἐφαίνοντο νικηταί, ἀφοῦ μάλιστα ὁ βασιλεὺς των Ἀριστέδημος, διὰ νὰ νικήσωσιν αὐτοί, ἐθυσίασε μόνος κατὰ συμβουλήν τοῦ μαντείου τὴν ἰδίαν του θυγατέρα, ἡ ὁποία ἦτο καὶ ἡραθωνισμένη. Ἐπὶ τέλους ὅμως νῆσας, ὅτι ματαίως ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα του, καὶ

παρακινήθει· και ὑπὸ τρομακτικοῦ τινος οὐείρου, μετέβη καὶ ὑποκτόνησεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς. Ἦτο ἀνωφελὲς ὄμως!

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοδήμου, ἡ Ἰθώμη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ, ἄλλοι μὲν ἔφυγον ἐκ τῆς χώρας τῶν, ὅσοι δ' ἔμειναν ἐν αὐτῇ, ὤφειλον νὰ δίδωσιν ὡς φόρον τὸ ἡμισυ τῶν εἰσοδημάτων τῶν εἰς τὴν σπαρτιατικὴν πολιτείαν, ἢ ὁποῖα διὰ πολέμου ἐγένετο κυρία τῆς χώρας τῶν.

Ὁ πόλεμος οὗτος λέγεται εἰς τὴν ἱστορίαν *πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος*, διρκήσας περὶ τὰ 20 ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 743—723 πρὸ Χριστοῦ· ἐγένετο δὲ πρὸ 2620 περίπου ἐτῶν ἐπὶ σήμερον.

14. Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος 685—668 πρὸ Χριστοῦ.

Περὶ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη οἱ Μεσσηνιοὶ ἔζησαν μὲ λύπην καὶ κατασχύνην ὡς δοῦλοι τῶν Σπαρτιατῶν. Τότε ὄμως ἦρως ἄνεράνη, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ σώσῃ τοὺς συμπολίτας τοῦ ἀπὸ τῆς δουλείας. Ὁ ἦρως οὗτος ἦτο ὁ γενναῖος Ἀριστομένης.

Ὁ Ἀριστομένης συνήθροισεν ὄλους τοὺς Μεσσηνίους καὶ ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ὁποίους εἰς πολλὰς μάχας ἐνίκησε, προχωρήσας μάλιστα μέχρι αὐτῆς τῆς Σπάρτης. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστομένης ἦτο τόσοσ γενναῖος, ὥστε μίαν φορὰν ἐτόλμησεν, ἐν καεῖν νυκτός, νὰ εἰσέλθῃ κρυφίως ἐντὸς τῆς Σπάρτης. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν ἐπὶ τούτῳ τοὺς Σπαρτιάτας, μαθόντας τὴν ἐπομένην τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Ἀριστομένου.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβηθέντες ἐζήτησαν χρησιν πρὸς τῶν Δελφῶν· ὁ δὲ θεὸς ἀπεκρίθη εἰς αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι στρα-

τηγόν ἐξ Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς ἐμπαιγμόν των, διότι δὲν τὰ εἶχον τόσον καλά, ἐπεμφαν εἰς αὐτοὺς ἕνα χῶλδν ποιητὴν ὀνομαζόμενον Τυρταῖον· οὗτος διὰ πᾶν ἄλλο ἐφάνετο ὅτι ἔκαμνεν ἢ διὰ νὰ γίνῃ στρατηγός.

Καὶ ὁμοίως ὁ χῶλδς οὗτος Τυρταῖος κατώρθωσε διὰ τῶν ὠραίων ποιημάτων του, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς μουσικῆς του, νὰ ἐμπνεύσῃ τοσοῦτον ἐνθουσιασμόν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὥστε διὰ μιᾶς νὰ ἐκδιώξωσιν οὗτοι ἐκ τῆς χώρας των τοὺς Μεσσηνίους καὶ ν' ἀναδειχθῶσι νικηταί. Τοσαύτην δύναμιν ἔχει ἡ μουσική!

Ὁ Ἀριστομένης καὶ πολλοὶ ἄλλοι Μεσσηνιοὶ συνελήθησαν αἰχμάλωτοι καὶ ἐρρίφθησαν εἰς ἕν βαθὺ βάραθρον (τὸν Καιάδα), ὅπου πάντες ἀπέθνον, πλὴν τοῦ Ἀριστομένου. Ὁ Ἀριστομένης δ' ἐσώθη ὑπὸ μιᾶς ἀλώπεκος κατὰ παράδοξον καὶ ἀπίστευτον τρόπον καὶ ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἀρχηγίαν τῶν Μεσσηνίων.

Οἱ Μεσσηνιοὶ ἐπολέμησαν ἕνδεκζ ἀκόμη ἔτη, κεκλεισμένοι οὐχὶ πλέον ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς Ἰθώμης, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς Εἰρας. Ἐπὶ τέλους ὁμοίως ἐνίκηθησαν καὶ ἐπέθανον, καὶ ἡ Μεσσηνία ἔγινεν ἐριστικῶς κτῆμα τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ δὲ Ἀριστομένης, ἐνόσω ἔζη, πάντοτε κατεδίωκε τοὺς Σπαρτιάτας, ὅσον ἦτο δυνατόν εἰς αὐτόν.

Τοιοιουτρόπως, διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Μεσσηνίας ἐτελείωσε καὶ ὁ δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος, διαρκέσας περὶ τὰ 18 ἔτη, δηλαδή ἀπὸ τοῦ ἔτους 685—668 πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ Σπαρτιάται ἀργότερα ἐνίκησαν καὶ εἰς ἄλλους πολέμους καὶ ἔγιναν τοιοιουτρόπως πολὺ ἰσχυροί. Τὸ ὄνομα των ἠκούσθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἡ Σπάρτη λοιπὸν θριαμβεύει. Ἄς ἴδωμεν καὶ τὰς Ἀθήνας.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ.

15. Κόδρος και νομοθέται τῶν Ἀθηναίων.

ναί Κόδρος. — Οἱ Δωριεῖς, ἀφοῦ ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἐτακτοποιήθησαν ἐν αὐτῇ, ἐπεθύμησαν νὰ ἀυξήσωσι τὰς κατακτήσεις τῶν. Συνήθηροισαν λοιπὸν στρατεύματα, καί, ἐκ τῆς Πελοποννήσου διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, εἰσελθόντες εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, προῦχώρησαν καὶ ἔφθασαν πλησίον τῶν Ἀθηναίων, ἀπειλοῦντες νὰ κατακτήσωσιν αὐτάς. Οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἦτο φυσικόν, ἀντέστησαν εἰς τὴν ὁρμὴν ταύτην τῶν Δωριέων. Ἐκ τούτου ἤρχισε πόλεμος μεταξὺ Δωριέων καὶ Ἀθηναίων.

Τότε τὸ μαντεῖον ἐρωτηθὲν εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνο τὸ στράτευμα θὰ νικήσῃ, τοῦ ὁποῦ οὗ βασιλεὺς πρῶτος θὰ φονευθῇ. Τότε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων Κόδρος, ἄνθρωπος πολὺ φιλόπατρις, ἐνεδύθη φορέματα γεωργοῦ καὶ λαβὼν δρέπανον εἰς τὴν χεῖρα εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Δωριέων ὡς ἄγνωστος καὶ ἐκτύπησεν ἐπίτηδες ἓνα στρατιώτην. Ὁ στρατιώτης τότε θορυβηθεὶς ἐφόνευσεν αὐτὸν ἀμέσως.

Οἱ Δωριεῖς, μαθόντες ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων ἐφονεύθη, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔμειναν νικηταί (ἔτος 1066 πρὸ Χρ.), τιμήσαντες κατόπιν μεγάλως τὸν Κόδρον διὰ τὴν ἄκραν φιλοπατρίαν αὐτοῦ.

ναί Δράκων. — Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον πάντες, ὅπως εἶχον οἱ Σπυρτιάται, ἰσότητα πλοῦτου μεταξὺ τῶν, ἀλλ' ἄλλοι ἦσαν πολὺ πλούσιοι καὶ ἄλλοι πολὺ πτωχοί, συνέβαινε πολλάκις νὰ φιλονεικῶσιν οἱ πλούσιοι μὲ τοὺς πτωχοὺς. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν φιλονεικιῶν τούτων ἀπεράσισαν νὰ γράψωσι νόμους, διότι ἕως τότε δὲν εἶχον γραπτοὺς νόμους. Ἐξέλεξαν λοιπὸν τὸ ἔτος 624 πρὸ Χριστοῦ ἓνα ἄνδρα διὰ νὰ γράψῃ τοὺς νόμους τῶν. Οὗτος δὲ ὠνομάζετο Δράκων.

Ὁ Δράκων ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγραψε δὲ νόμους τόσον αὐστηροὺς, ὥστε ἐλέγετο ὅτι ἔγραψεν αὐτοὺς μὲ αἶμα καὶ ὄχι μὲ μελάνην! Κατὰ παντὸς ἐγκλήματος, εἴτε μεγάλου εἴτε μικροῦ, εἶχεν ὀρίση ποινὴν θανάτου. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ὀλίγα ἔτη ὀργισθέντων τὸν ἐξώρισαν εἰς τὴν νῆσον Αἴγινα, ὅπου καὶ ἀπέθανεν αὐθεν- αὐστηρότης ὅμως αὕτη τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος; φ. γ. γε- μᾶλλον ὅτι εἶναι μυθώδης καὶ ἀπίστευτος. Αὐ

Ἐν Ἀθήνῃσι ἐξηκολούθουν νὰ συμβαίνωσι ταρα- νὰ ἐπικρατῇ μεγάλη ἀνωμαλία εἰς τὴν πολιτείαν, διὃ3 πρὸ μεγάλα κόμματα ἀντεπάλαιον περὶ τῆς ἐξουσίας. Γὰρ τῆς Ἐ- τάπαυσιν ὅμως τούτων τῶν ταραχῶν τὰ κόμματα ἀν Μαρδόνιος ἐκ συμφώνου, τῷ 594 ἔτει πρὸ Χριστοῦ, εἰς ἓνα ἄλλοτειδῆ ἔ- φθν νομοθέτην νὰ συντάξῃ νέους νόμους, εἰς τοὺς ὁποίους ὀργισαν ὑποταχθῶσι πάντες. Ὁ νέος οὗτος νομοθέτης ὠνομάζατο, τὰ Σόλων. ἔ-

16. Ὁ μέγας νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν Σόλων καὶ οἱ νόμοι αὐτοῦ.

Οἱ Σπαρτιάται εἶχον μέγαν νομοθέτην τῶν τὸν Λυκοῦργον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εἶχον μέγαν νομοθέτην τῶν τὸν Σόλωνα.

Ὁ Σόλων, καταγόμενος ἐκ μεγάλης καὶ πλουσίας οἰκογε- νείας, ἐγεννήθη τῷ 639 π. Χ., καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο ἔμ- πορος τὸ ἐπάγγελμα, κατόπιν ὅμως ἔγινε νομοθέτης τῆς πα- τρίδος.

Πρῶτον, ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων ὅσοι χρεωστοῦσι χρήματα εἰς τοὺς πλουσίους νὰ μὴ γίνωνται δούλοι αὐτῶν. Ἐπομένως ἤλευθέρωσεν ὅλους, ὅσοι εἶχον γίνῃ δούλοι ἕνεκα χρέους.

Δεύτερον, ἡλάττωσε κατὰ πολὺ τοὺς βαρεῖς τόκους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐδάχνειζον οἱ πλούσιοι τοὺς πτωχοὺς.

Τρίτον, κῦξησε τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων. Τὸ νέον τοῦτο νομισματικὸν σύστημα ἦτο καλὸν διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ διὰ τοὺς πλουσίους.

Κι. Τέταρτον, διήρσε τοὺς πολίτας εἰς τέσσαρας τάξεις ἀναπονηθῶς τῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἕκαστος. (*) ἔξωσι τῶν πτωχῶν, συνέστησε τὴν λεγομένην *Βουλὴν τῶν τετρακοματά*, καί, ἔϋτη συνέτασσε τοὺς νόμους καὶ τοὺς ὑπέβαλλεν ἔπειθου, εἰσελθόντην κρίσιν τοῦ λαοῦ.

ἔφθασαν πλησν, ἕκαστος πολίτης ὄφειλε νὰ ἔχη ἕν ὠρισμένον σιν αὐτάς. Οἷμα, εἰ δ' ἄλλως ἐτιμωρεῖτο.

ὄρμην ταύτην καὶ πολλοὺς ἄλλους σοφοὺς νόμους ἔθεσεν ὁ Σόταξὺ Δωριεῖς πολίτευμά του ἦτο δημοκρατικόν, διότι πᾶσα ἐξουσία

Τότε ἐθέταξεν ἐκ τοῦ λαοῦ.

θὰ νικήσῃ τοῦ οἱ νόμοι ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν, προτῆρχοντό τινε ὁ βασιλεὺς ἕκαστην εἰς τὸν Σόλωνα ἐπαινοῦντες ἢ φέγοντες τοῦ ἐνεδύθῃσιν ἢ συμβουλευόντες αὐτόν, πλείστοι δὲ ζητοῦντες σαφῆ

ρα νίσεις πῶς ἔχει ἕν ἕκαστον, ὁποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου κλπ. Ὁ Σόλων, βλέπων ὅτι, ἐξηγῶν ἢ μὴ ἐξηγῶν τοῦ

καὶ νόμους, διήγειρε δυσχερεσκείας, διότι, ὡς αὐτὸς εἶχεν εἶπη αἰεὶ τὰ μεγάλα ἔργα χαλεπὸν εἶναι νὰ ἀρέσῃ τις εἰς πάντας ἐξήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων δεκτικῆ ἀποδημίαν, ἐπειδὴ ἤλπιζεν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ νόμοι του θὰ ἐγίνοντο συνήθεις εἰς αὐτούς, καὶ ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν.

Ὁ Σόλων τότε, περιελθὼν εἰς πολλὰ μέρη, καὶ μετὰ δεκαετῆ ἀποδημίαν ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, εὗρε τὸν λαὸν ἐν ταραχῇ, διότι εἰς πανοῦργος ἄνθρωπος, ὀνομαζόμενος Πεισίστρατος, ἐζήτει νὰ γίνῃ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Σόλων τότε, ὅστις ἦτο πολὺ γέρον, εἶπεν· «*Εγὼ ὅσο*

(*) Πεντακοσιομέδιμνοι, Ἴππεῖς, Ζευγίται καὶ Θῆτες.

ἠδυνάμην ἐβοήθησα τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους», καὶ ἡσύ-
 χασε πλέον, μέχρις οὐ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις, 89
 ἐτῶν, κατὰ τὸ ἔτος 559 πρὸ Χριστοῦ, δηλαδή πρὸ δύο γι-
 λιάδων τετρακοσίων πενήκοντα περίπου ἐτῶν ἀπὸ Ἐκ-
 ρον. Ὁ Πεισίστρατος κατὰ τὸ 560, ἐν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου
 τοῦ Σόλωνος, εἶχε κατορθώσῃ νὰ γίνῃ τύραννος τῶν ἑυθέ-
 νων.

17. Ὁ Πεισίστρατος καὶ οἱ δύο υἱοί

Κατὰ τὴν δεκαετῆ ἀποδημίαν τοῦ Σόλωνος εἰς τὴν Ἐ-
 συνέβησαν πάλιν ταραχαὶ ἐν Ἀθήναις. Ὁ Πεισίστρ. Μαρόνιος
 λακεύων καὶ ἐξαπατῶν τὸν λαόν, κατώρθωσε μετὰ τεῖδη ἔ-
 ἀγῶνας καὶ ἐξουσίας νὰ γίνῃ διὰ τῆς βίβης τύραννος τῶν
 Ἀθηναίων τῷ 560 πρὸ Χριστοῦ. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα, τὰ
 τυραννίας του ἐκυβέρνησεν τὴν πόλιν πολὺ καλῶς, φυλ' ἑ-
 τοὺς πλείστους τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος καὶ περιποθέσας
 αὐτόν, γηραλέον ἤδη ὄντα.

Ἰππίας καὶ Ἰππαρχος. — Ἀποθανὼν κατόπιν ὁ Πεισίστρα-
 τος ἀφῆκε τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς δύο υἱούς του Ἰππίαν καὶ
 Ἰππαρχον. Οὗτοι κατ' ἀρχὰς ἐκυβέρνησαν καλῶς ὡς ὁ πα-
 τὴρ των. Κατόπιν ὁμως ἤρχισαν νὰ ἐκτρέπωνται εἰς κακὰς
 πράξεις.

Τότε ἔζων ἐν Ἀθήναις δύο στενοί, ἀλλὰ κακοήθεις φίλοι.
 Οἱ φίλοι οὗτοι ὠνομάζοντο ὁ μὲν εἰς Ἀρμόδιος, ὁ δὲ ἕτερος
 Ἀριστογείτων. Ὁ Ἀρμόδιος ἦτο ὠραῖος, ἀλλ' αἰσχρὸς νέος.
 Τοῦτον ὕβρισεν ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου Ἰππαρ-
 χος, εἰς μίαν δὲ μάλιστα πανήγυριν προσέβαλε καὶ τὴν ἀδελ-
 φὴν αὐτοῦ διὰ λόγων πολὺ πικρῶν. Αὕτη, ἐπειδὴ ἦτο ἔτι κό-
 ρη, παρηγγέλθη εἰς μίαν πανήγυριν νὰ κρατῆ ἐν κένιστρον με-
 ἐρὰ ἀφιερῶματα. Ἄλλ' ὁ Ἰππαρχος ἀπέδιώξεν αὐτήν, εἰπὼν

ἔτι δὲν εἶναι ἀξία διὰ τοιαύτην ἱεράν ὑπηρεσίαν, καθότι ὁ ἀδελφός τῆς εἶναι αἰσχροὺς ἄνθρωπος. Αὕτη ἦτο πραγματικῶς μεγάλη ὕβρις. Ἔνεκα ταύτης ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Πιπρυγείτων, ἔτι μᾶλλον θυμωθέντες, ἐφόνευσαν μετ' ὀλιγονησίων Ἰππαρχον εἰς μίαν ἄλλην μεγάλην πκνήγυριν. Εἰ-ξήσωσι ταῦτα θεράν ἀπόφασιν νὰ φονεύσωσι καὶ τὸν Ἰππίαν, ματα, καί, ἐχέδιόν των ἀπέτυχε καὶ ὁ Ἰππίας ἐσώθη. θου, εἰσελθόν, ας διασωθεις κατέστη ἔκτοτε σκληρότατος. Διὰ ἔφθασαν πλησπιν ἐξωρίσθη καὶ αὐτός. Κατέφυγε δὲ εἰς τὸν βα-σιν αὐτάς. Οἱ Περσῆας Δαρεῖον, τῷ 510 ἔτει πρὸ Χριστοῦ. ὁρμὴν ταύτην Ἄρμόδιος ἐφονεύθη κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συμπλοκῆς, ταξὺ Δωριέων στογείτων ἐφονεύθη κατόπιν. Οἱ Ἀθηναῖοι βραδύ-Τότε τὸ ἔρησαν ἀνδριάντα πρὸς τιμὴν τῶν δύο τούτων φίλων, θὰ νικῆσῃ αὐτοὶ πρῶτοι ἔγιναν αἰτία τῆς καταπτώσεως τῆς ὁ βασιλεῖας ἐν Ἀθήναις. ἐνεδύθη μετὰ τὸν Ἰππίαν καὶ Ἰππαρχον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκυβερνή-ρα νίεν πολὺ καλῶς, μέχρις ὅτου μετ' ὀλίγα ἔτη νέοι πάλιν καὶ μέσαν πόλεμοι κατὰ βαρβάρων λαῶν.

ΠΕΡΣΙΚΟΙ Η ΜΗΔΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ.

**Ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν Περσῶν
πολεμεῖ κατὰ τῶν Ἑλλήνων.**

Αἰτία τοῦ πολέμου. — Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κατόκου πολλοὶ Ἑλληνες. Τούτους εἶχεν ὑποτάξῃ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ εὐρέθησάν τινες, οἱ ὁποῖοι παρεκίνησαν αὐ-τοὺς νὰ ἐπαναστατήσωσι. Καὶ πραγματικῶς ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Περσῶν, τῷ 501 πρὸ Χριστοῦ, θέλοντες νὰ ἀνακτή-σωσι τὴν ἐλευθερίαν των, ὅπως ἐπανεστάτησαν καὶ οἱ Ἑλληνες

τῷ 1821 κατὰ τῶν Τούρκων, ἵνα ἀνακτήσωσι θρηναῖοι
θερίαν των.

Αἱ ἐπαναστατήσαναι ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικροῦ των
ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔκ
θύμως ἐστείλαν βοήθειαν εἰς αὐτάς, καύσαντες μνησίων
ἀπροσεξίαις καὶ μίαν μεγάλην πόλιν τοῦ Δαρείου, λευθέν-
δεις. Ὁ Δαρεῖος ὅμως ὑπέταξε πάλιν τὰς πόλεις, ἧς γε-
ἐπανεστάτησαν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθ-
ἐπειδὴ ἐβοήθησαν αὐτάς.

Μαρδόνιος. — Στέλλει λοιπὸν ὁ Δαρεῖος, τῷ 493 πρὸ
στοῦ, ἓνα γαμβρόν του, Μαρδόνιον καλούμενον, κατὰ τῆς Ἑ-
λάδος μὲ πολλὰ στρατεύματα καὶ πλοῖα. Ἄλλ' ὁ Μαρδόνιος
δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ ἔ-
παθε πολλὰς συμφορὰς καθ' ὁδόν. Τὰ πλοῖά του ἐναυάγησαν
ἐκ τρικυμίας εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἄθω (Ἄγ. Ὀρος), τὰ
δὲ στρατεύματά του κατεστράφησαν. Ἐπέστρεψε λοιπὸν ἄ-
πρακτος εἰς τὴν Περσίαν ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ δρόμου.

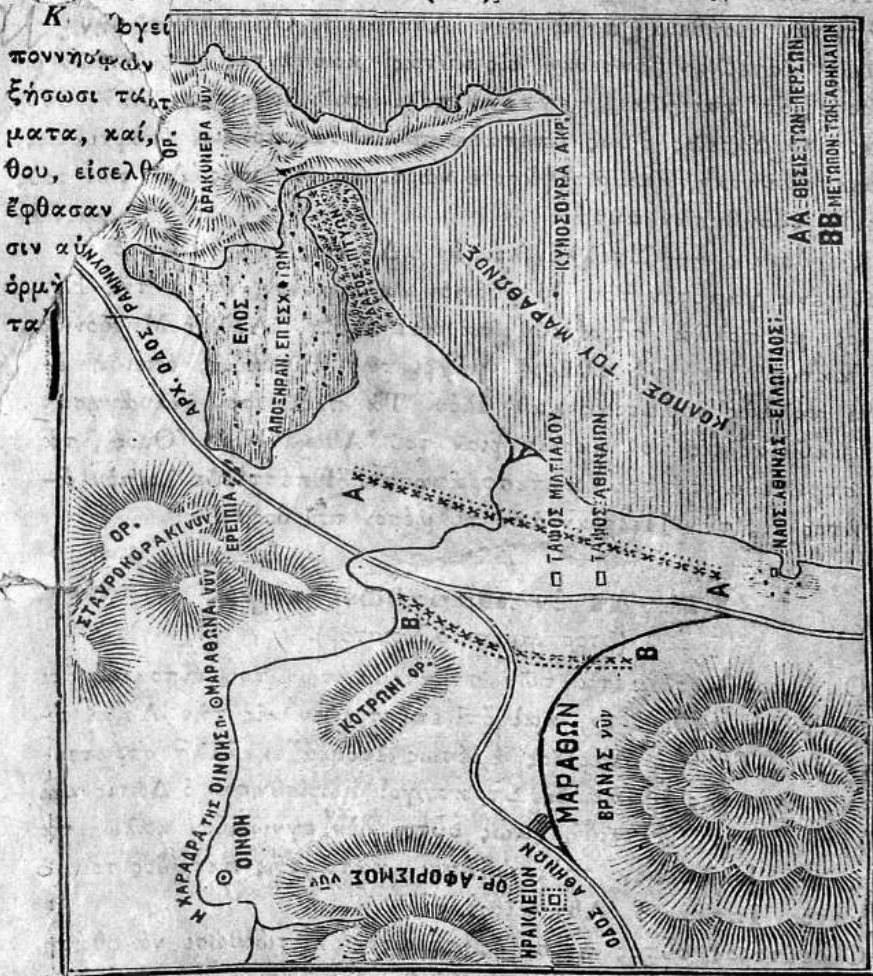
17. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.

(ἔτος 490 πρὸ Χριστοῦ).

Ὁ Μαρδόνιος μετὰ τῶν στρατευμάτων του εἶπομεν, ὅτι
κατεστράφη καθ' ὁδόν, καὶ ὅτι ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἄ-
πρακτος. Τότε ὁ Δαρεῖος ἀμέσως ἐτοιμᾶζει ἄλλα στρατεύ-
ματα κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Στρατηγοὶ διωρίσθησαν ὁ Δάτις καὶ
ὁ Ἀρταφέρνης. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὰ
μέρη τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ᾠδήγει κατὰ τῆς πατρίδος του ὁ
ἐξόριστος Ἴππίας ὁ Ἀθηναῖος.

Ὁ δεύτερος οὗτος περσικὸς στρατὸς κατώρθωσε νὰ φθάσῃ
σῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπεβιβάσθη δὲ εἰς μίαν πεδιάδα πλη-
σίον τῶν Ἀθηνῶν, ἣ ὀνομαζέται *Μαραθῶν*. Οἱ Ἀθηναῖοι
ἐζήτησαν ἀμέσως τότε τὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν.

ὅτι δὲν εἰς ἡμᾶς φθάσωσιν οἱ Σπαρτιᾶται, οἱ Ἀθηναῖοι ἔτρεξαν ἀδελφός τῆραθῶνα ἐναντίον τῶν βαρβάρων, ἦσαν δὲ δέκα χιλιεὶς ἄνθρωποι μετ' αὐτῶν ἀκόμη χίλιοι Πλαταιεῖς, τὸ ὄλον ἐν-

Κ. ἔβγει
ποννησίων
ξήσωσι τὰ
ματα, καί
θου, εἰσελθ
ξφθασαν
σιν ἀ
ὄρμ
τα

Τοπογραφικὸς χάρτης τῆς ἐν Μαραθίων μάχης.

δεκα χιλιάδες στρατοῦ. Οἱ Πέρσαι ἦσαν δεκαπλάσιοι τούτων, ἦτοι ἑκατὸν δέκα χιλιάδες. Στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἦτο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης ὁ Μιλτιάδης.

Ἐν Μαραθῶνι τότε ἔγινε τρομερὰ μάχη. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν νίκην λαμπράν. Οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν καὶ μετὰ τινὰς ἄλλας ματαίας ἀποπειράς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν εἰς τὴν Περσίαν. Ἐκ τῶν Περσῶν ἐφρονεύθησαν 6480 ἄνδρες, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων μόνον 192. Οἱ Ἀθηναῖοι μεγάλως ἐτίμησαν τοὺς φονευθέντας τούτους. Αὕτη ἦτο ἡ περίφημος ἐν Μαραθῶνι μάχη, γενομένη πρὸ 2380 περίπου ἐτῶν ἀπὸ σήμερον.

20 Ὁ Μιλτιάδης.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι καταστρέψην ὁ τῶν Ἑλλήνων στρατηγὸς Μιλτιάδης κατέστη ὀνομαστότερος παρὰ τε τοῖς Ἀθηναῖοις καὶ ἄλλοις Ἕλλησι. Ζητήσας δ' ἔλαβε παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἑβδομήκοντα πλοῖα καὶ στρατιάν καὶ χρήματα καὶ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Πάρου, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἶχον πρότερον συμμαχήσῃ μετὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Μιλτιάδης ἐπολιορκήσῃ τὴν πόλιν ἐπὶ 26 ἡμέρας· ἀλλ' αὕτη καλῶς ὀχυρωθεῖσα ἀντέστη γενναίως. Ὁ Μιλτιάδης ἀπέτυχεν εἰς τὴν πολιορκίαν, θραύσας μάλιστα κατὰ ταύτην καὶ τὸν μηρὸν τοῦ ἧ κατ' ἄλλους ἐξαρθρώσας τὸ γόνυ του.

Οὕτω λοιπόν, κακῶς ἔχων ὁ Μιλτιάδης, ἀπέπλευσεν ὀπίσω χωρὶς νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Πάριους. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας κατηγορήθη εἰς τὸν δῆμον καὶ κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον 50 ταλάντων, ἧτοι τριακοσίων χιλιάδων δραχμῶν. Μετ' ὀλίγον δὲ γαγγραινωθέντος καὶ σαπέντος τοῦ μυροῦ του ἀπέθανε· τὰ δὲ 50 τάλαντα ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κίμων.

Μετὰ τὸν Μιλτιάδην δύο ἄλλοι ἔξοχοι ἄνδρες ἀνεδείχθησαν ἐν Ἀθήναις, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης. Οὗτοι ἦσαν ἀντίζηλοι πρὸς ἀλλήλους ἐκ τῆς μικρᾶς των ἡλικίας, μέχρις

δοτου, ἀφοῦ ἠνδρώθησαν, ὁ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε νὰ ἐξοστρακίσῃ τὸν Ἀριστείδην καὶ νὰ μείνη μόνος αὐτός.

Ὁ Μιλτιάδης.

Ὁ Θεμιστοκλῆς μείνας μόνος κυρίαν φροντίδα εἶχε νὰ κατασκευάσῃ μέγαν στόλον, ὑποπτεύων μήπως οἱ Πέρσαι ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πραγματικῶς κατασκεύασε λαμπρὸν στόλον ἐκ 200 πλοίων, ὅστις ἔσωσε μετ' ὀλίγον τὴν Ἑλλάδα, ὡς θὰ ἴδωμεν.

Διὰ τὸν στόλον δ' ἔκαμε λιμένα ἀσφαλῆ καὶ ναύσταθμον ἐν Πειραιεῖ. Τὸν λιμένα δὲ ὠχύρωσε διὰ τείχους.

21. Ἄλλη ἐκστρατεία τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη.

(τῷ 480 π. Χρ.).

Ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου.— Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος, μετὰ τὰς δύο πρώτας συμφοράς του, σφόδρα ὀργισθεὶς, ἠτοιμάζετο μετὰ μεγάλου στρατοῦ νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτο-

προσώπιος κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀπέθνε κατὰ τὸ ἔτος 485 πρὸ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ προσθάσῃ νὰ κάμῃ τι.

Ὁ υἱὸς καὶ διδάχος τοῦ Δαρείου Εὐέρξης ἠκολούθησε τὸ σχέδιον τοῦ πατρὸς του. Μετὰ δέκα λοιπὸν ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ἦτοι τῷ 480 πρὸ Χριστοῦ, ἐξεκίνησεν ὁ Εὐέρξης κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετ' ἄπειρα στρατεύματα καὶ μετ' 1200 πλοῖα. Ὁ Εὐέρξης ἦτο ἄνθρωπος ἀλαζών. Οἱ Ἀθηναῖοι

Τοπογραφικὸς χάρτης τῶν Θερμοπυλῶν.

μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἦσαν παρατεταγμένοι εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἑλλάδος καὶ περιέμενον τὸν ἐχθρὸν ἐκεῖ εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅπῃθεν ἔμελλεν οὗτος νὰ διέλθῃ.

Λεωρίδας ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν. — Αἱ Θερμοπύλαι ἦσαν μία στενὴ δίοδος μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ ὄρους τινοῦ

κρημνώδους εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ μυχοῦ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Διὰ τῆς διόδου ταύτης ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὰς Θερμοπύλας μετέβη ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Λεωνίδα μετὰ 5800 περίπου ἀνδράς. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στόλος ἔπλευσε παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον, βόρειον ἀκρωτήριο τῆς μεγάλης νήσου Εὐβοίας, ἵνα βοηθήσῃ ἀπ' ἐκεῖ τὸν Λεωνίδα. Ταύτας τὰς θέσεις κατεῖχεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ στόλος (*).

Τότε ὁ Ξέρξης φθάσας μετὰ τὰ στρατεύματά του ἀποστέλλει μετὰ μεγάλην ὑπερηφάνειαν μέρος τοῦ στρατοῦ, ἵνα συλλάβῃ ζῶντας τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλὰ τοῦτο εὗρεν εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν τὸν τάφον του. Κατόπιν στέλλει ἄλλο στρατεύμα καὶ ἔπειτα πάλιν ἄλλο, τὸ ἐκλεκτότατόν του. Ἄλλ' ὅλα ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τότε τὸν βασιλέα.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν εἰς Ἕλληνα Μαλιεύς, κάτοικος τῶν μερῶν ἐκείνων, ὀνομαζόμενος Ἐφιάλτης, ἐλπίζων νὰ λάβῃ μεγάλην ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ βασιλέως, ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν μικρὸν τινα δρόμον, ὁδηγήσας αὐτὸς μέρος τοῦ περσικοῦ στρατοῦ ἐν καιρῷ νυκτός κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Λεωνίδα τότε, νοήσας τὸν μέλλοντα κίνδυνον, μὴ θέλων δὲ νὰ θυσιάσῃ στρατὸν ἀνωφελῶς, ἀπέπεμψε τοὺς συμμάχους, κρατήσας μόνον τοὺς 300 ἐκλεκτοὺς Σπαρτιατάς του καὶ μετ' αὐτῶν διὰ τῆς βίβης 400 Θηβαίους, καὶ 700 Θεσπείους μείναντας ἐκουσίως. Οὕτω οἱ μετὰ τοῦ Λεωνίδου παρκαμείναντες νὰ πολεμήσωσιν ἦσαν 1400 ἀνεὺ τῶν εἰλώτων. Πρὸ τῆς μάχης ὁ Λεωνίδα διέταξε τοὺς τριακασίους του νὰ γευματίωσιν, εἰπὼν ἔπειτα: «*Ταύτην τὴν ἑσπέραν θὰ δειπνήσωμεν εἰς τὸν Ἀδην*».

Οἱ τριακασιοὶ Σπαρτιαῖτι, περικυκλωθέντες ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἐπολέμησαν γενναίωτατα, μέχρις ὅτου ἐφονεύθησαν ὅλοι, πλὴν

1) Ἴδε Ἡρόδοτον ὑπὸ Θ. Ἀποστολοπούλου, § 72.

ένός, ὅστις ἐκ δειλίας ἔμεινεν, ἐκαλεῖτο δ' Ἀριστόδημος. Οὗτος, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Σπάρτην, εἶχεν ὄνειδος καὶ ἀτιμίαν. Οὐδείς ἐκ τῶν Σπαρτικῶν οὔτε πῦρ ν' ἀνάψῃ ἐδίδεν εἰς αὐτόν, οὔτε συνωμίλει μετ' αὐτοῦ. ὠνομάζετο δὲ ὁ δειλὸς Ἀριστόδημος. Βραδύτερον ὅμως ἐν τῇ ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ ἀγωνισθεὶς καὶ πεσὼν ἀνδρείως ἐξήλειψε τὴν κατ' αὐτοῦ μομφήν. Ὁ Λεωνίδας ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ. Βραδύτερον δὲ οἱ Ἕλληνες ἀνήγειραν εἰς τὰς Θερμοπύλας μνημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψαν τοὺς ἐξῆς δύο στίχους :

Ὡ ξεῖν', ἀγγέλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε

Κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

*ἦτοι, ἄγγελον, ὦ ξεῖνε, εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ὅτι ἐνταῦθα
εὔρομεν τάρον, πτωτοὶ εἰς τοὺς πατέρας θεσμούς.*

Εἰς τὰς Θερμοπύλας ἐφονεύθησαν εἴκοσι χιλιάδες Περσῶν, μεταξύ δ' αὐτῶν καὶ δύο ἀδελφοὶ τοῦ Ξέρξου. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐφονεύθησαν πάντες, ὅσοι ἐπολέμησαν ἐκεῖ, ὄντες τέσσαρες χιλιάδες μετὰ τῶν εἰλώτων. Τοιοῦτοτρόπως δ' ἐτελείωσεν ἡ ἐν Θερμοπύλαις περίφημος μάχη.

Ὁ δὲ παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον στόλος τῶν Ἑλλήνων, ἐκ 280 πλοίων συγκείμενος, ἐναυμάχησε κατὰ τοῦ περσικοῦ κυριεύσας τριάκοντα πλοῖα τῶν βροχίων. Ἐν καιρῷ δὲ νυκτός σφοδρὰ τρικυμία ἐγερθεῖσα κατέστρεψεν ἄλλα δικοῖσια περσικὰ πλοῖα μεταξύ Καρρηρέως καὶ Γεραιστοῦ, τὰ ὁποῖα οἱ ἐχθροὶ εἶχον στείλῃ κρυφίως. ἵνα περιπλεύσωσι τὴν Εὐβοίαν καὶ περικυκλώσωσι τοὺς Ἕλληνας. Τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν, γενομένης καὶ ἄλλης φοβερῆς μάχης, κατεστράφησαν πολλὰ πλοῖα καὶ ἄνθρωποι τῶν Ἑλλήνων, πολὺ δὲ περισσώτερον τῶν βαρβάρων. Οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἔλαβον πείραν τῆς πολεμικῆς τέχνης τῶν Περσῶν. τοῦτο ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς πολὺ θάρρος, ἐπειδὴ πρότερον ἐφκντάζοντο τοὺς ἐχθροὺς ἀκκταμυχῆτους, φοβούμενοι τὸ μέγα πλῆθος αὐτῶν.

Διὰ τῆς προδοσίης τοῦ Ἐφιάλτου ὁ Εἰρξῆς ἐκβιάσας τὰς Θερμοπούλας εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἐβάδιζε δὲ κατ' εὐθείαν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Ἐφιάλης ἔλαβε μεγάλα δῶρα παρὰ τοῦ Εἰρξου. Ὁ Ἰούδας προδώσας τὸν Χριστὸν ἔλαβε 30 ἀργύρια, κατόπιν ἔμωσ ὁ ἴδιος ἀπηγγόνησεν ἑαυτὸν. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἐφιάλης δὲν ἐχάρη πολὺν καιρὸν τὰ δῶρά του. Τοῦ προδότου τὸ τέλος πάντοτε εἶναι κακὸν καὶ ἄθλιον.

22. Ἡ ἐν Σαλαμῆνι ναυμαχία.

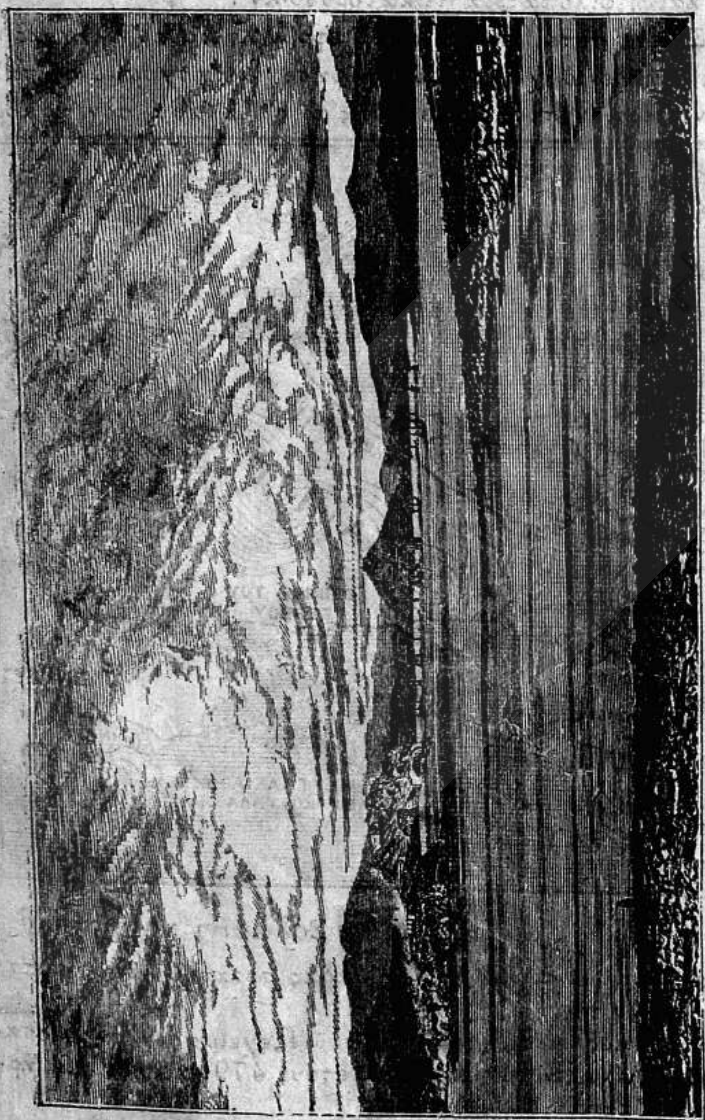
(τῷ 480 π. Χρ.)

Ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον Σαλαμῆνα, ἡ ὁποία εἶναι πλησίον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Πειραιῶς. Εἰς τὴν Σαλαμῆνα συνηθροίσθησαν καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ πλοῖα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἦτο ἐν ὄλῳ 378. Ἐπίσης καὶ ὁ στρατὸς συνηθροίσθη εἰς τὰ ἐκεῖ πλοῖα. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἐκ φόβου ἐγκατελιπον τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Εἰρξῆς ἀπὸ τῶν Θερμοπουλῶν προχωρῶν μὲ τὸν στρατὸν του ἠρήμωνε τὴν χώραν, δι' ἧς διήρχετο, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας. Τὰς Ἀθήνας, εὐρῶν ἐρήμους κατοίκων, κατέστρεψε, τοὺς δὲ ναοὺς ἀσεβῶς κατέκαυσεν. Ὁ περσικὸς δὲ στόλος ἠκολούθησε τὸν ἑλληνικόν, προσομισθεὶς εἰς τὸ Φάληρον, εἰς ὅχι πολὺ μακρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες φοβηθέντες ἤθελον οἱ περισσότεροι νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Σαλαμῆνα. Ἄλλ' ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς κατῴρθωσε διὰ πολλῶν πανουργιῶν καὶ στρατηγημάτων νὰ τοὺς κρατήσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἀρχίσῃ τὴν μάχην.

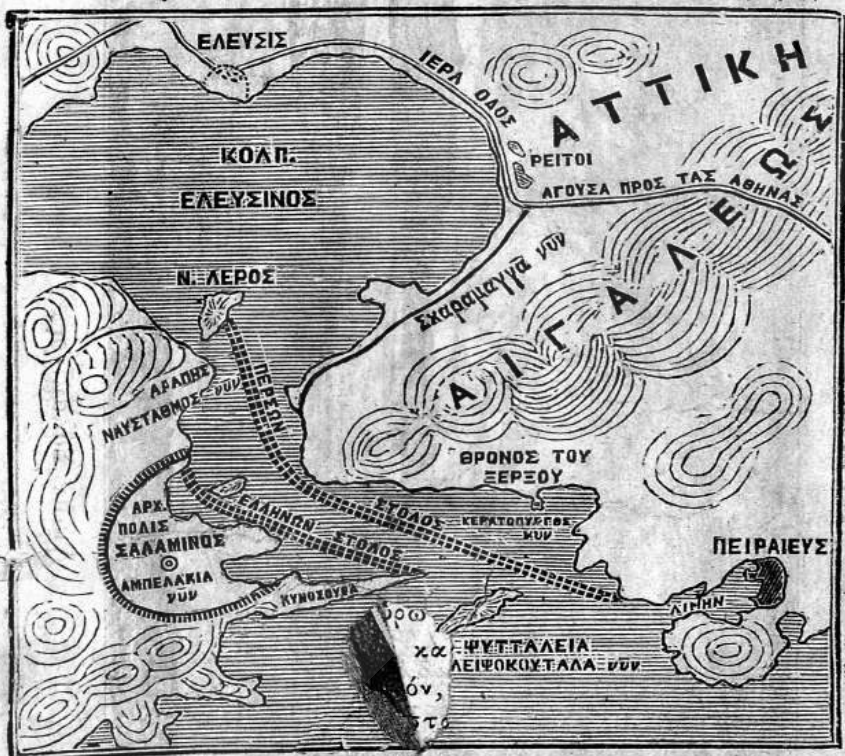
Τότε ὁ Εἰρξῆς, καθήσας ἐπὶ θρόνου χουσοῦ, εἰς ἓν ὑψηλὸν μέρος, παρετήρει τὰ πλοῖα μαχόμενα. Τρομερωτάτη ναυμαχία ἐγένε μετὰξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. Οἱ Ἕλληνες καταπυρρῆσαν τὰ περσικὰ πλοῖα καὶ ἀνεδείχθησαν νικηταί, νὰ

Διψήν Σαλαμίνας.

και ησαν τῶσον ὀλίγοι ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Ἴδου ἡ ἀνδρεία και ἡ φιλοπατρία τί κατορθοῦσιν !

Ὁ Ξέρξης τότε, ἐπειδὴ πολὺ ἐροβήθη τοὺς Ἕλληνας και ἐπειδὴ ἐπῆλθεν ὁ χειμῶν, ἀνεχώρησε κατηχυμμένος πάλιν εἰς τὴν Περσίαν του, ἀφήσας εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν γαμβρόν

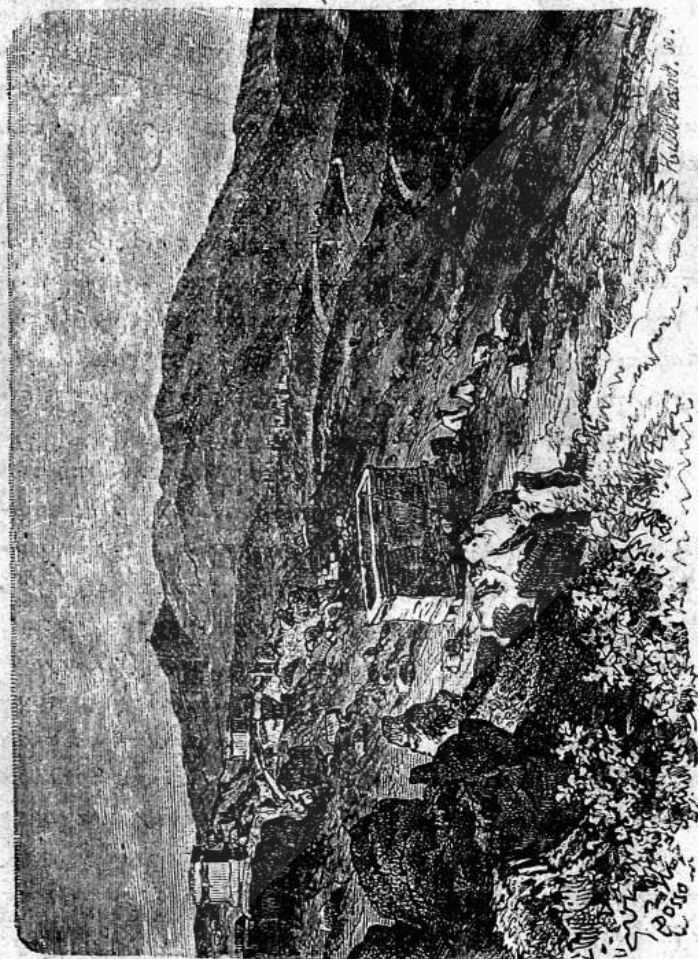

Τοπογραφικὸς χάρτης τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας. του Μαρδόνιον με τριακοσίας χιλιάδας στρατοῦ, ἵνα ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ Μαρδόνιος μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐξεχέμασεν ἐν Θεσσαλίᾳ. Τὴν δὲ ἀνοιξιν τοῦ ἐπομένου ἔτους 479 ἐκίνησε και ἤρχετο πάλιν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

23. Ἡ ἐν Πλατειαῖς μάχη (τῷ 479 π. Χρ.).

Ὁ Μαρδόνιος εἶπομεν, ὅτι ἐξεχίμασε μετὰ 300 χιλιά-

Ἐρείπια τῶν Πλαταιῶν.

δων στρατοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ, τὴν δὲ ἀνοιξιν τοῦ 479 ἐξεκί-
νησε καὶ ἤρχετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Ἀτ-

τικὴν κυριεύει πάλιν τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας εὗρεν ἐπίσης ἐρήμους. Παρήλθον δὲ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Εἰρξου μέχρι τῆς ἀλώσεως τούτων ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου δέκα μῆνες.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιαῖται ἐνωθέντες ἀπετέλεσαν στρατὸν 100 χιλιάδων. Στρατηγὸς ὄλων τούτων ἐξελέχθη ὁ Πausανίας, ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλικίου τότε βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν.

Εἰς τὴν Βοιωτίαν ὑπῆρχε πλησίον τῶν Θηβῶν μία πόλις, ἡ ὁποία ἐλέγετο *Πλαταιαί*. Ἐδῶ εἰς τὰς Πλαταιὰς ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς συνήντησε τὸν Μαρδόνιον, ὅστις ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς, διότι αὕτη δὲν ἦτο κατάλληλος δι' ἰππικόν. Ἐσκέπετο λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Θήβας, ἵνα κάμῃ μάχην πλησίον πόλεως φιλικῆς καὶ εἰς χώραν ἰππασίμων. Ἐν Πλαταιαῖς ἐγίνε τότε τρουερά μάχη.

Εἰς τὴν μάχην ταύτην οἱ Πέρσαι κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν 300 χιλιάδων τοῦ Μαρδονίου, μόλις ἐσώθησαν 40 χιλιάδες, οἱ ὅποιοι δὲν παρευρέθησαν εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ.

Ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν μόνον 169 στρατιῶται, οἱ ὅποιοι κατόπιν μεγάλως ἐτιμῆθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ αὐτοὶ Ἕλληνες, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Περσῶν, ἐπολέμουν κατὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τῶν Θηβαίων εἶναι βδελυρὰ καὶ ἀξιοκατάκριτος. Ἐπίσης καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἐμάχοντο ὑπὲρ τῶν Περσῶν. Οὗτοι ὁμως ἐτιμωρήθησαν.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἐξωλοθρεύθησαν οἱ Πέρσαι ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξεδιώχθησαν ἐξ αὐτῆς.

24. Ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.

(τῷ 479 π. Χρ).

Τὸ στρατεύμα τῶν Ἑλλήνων ἐπολέμει κατὰ ξηρὰν εἰς τὰς Πλαταιάς κατὰ τοῦ Μαρδονίου. Ἄλλ' ὁ στόλος αὐτῶν ποῦ εὕρισκετο ; Εἰς τὰς Πλαταιάς δὲν εἶναι θάλασσα.

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατεδίωκε τὸν περσικόν, ὅστις ἔφερε τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξου, καὶ ὁ

Ὀπλίτης Ἕλλην.

ὁποῖος ἐπλευσεν εἰς τὴν Μυκάλην, προχλίον μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκεῖ δ' ἔσυραν οἱ Πέρσαι τὰ πλοῖά των ἔξω εἰς τὴν ξηρὰν, ἐπειδὴ ἀπεφάσιον νὰ μὴ κάμωσι ναυμαχίαν, ἀλλὰ πεζομαχίαν. Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς δὲ θὰ ἦσαν καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πεζικῷ των στρατεύματος, τὸ ὁποῖον κατὰ προσταγὴν τοῦ Ξέρξου εἶχε μείνη νὰ φυλάττῃ τὴν Μυκάλην· ἦτο δὲ τοῦτο ἐξήκοντα χιλιάδες καὶ στρατηγὸν εἶχε τὸν Τιγράνην. Οἱ δὲ Ἕλληνες κκταπλεύσαντες εἰς Μυκάλην ἀπεβιβά-

σθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν πλοίων εἰς τὴν ξηρὰν καὶ παρετάσσοντο. Ἀρξαιμένης δὲ τῆς μάχης, διεδόθη φήμη εἰς ὄλον τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον, ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Ἕλληνες ἐνίκων τὸν Μαρδόνιον εἰς τὰς Πλαταιάς. Ἡ φήμη αὐτῇ πολὺ θάρρος καὶ προθυμίαν ἐπένευσεν εἰς τοὺς ἐν Μυκάλῃ Ἕλληνας. Ἐγίνε δὲ ἡ μὲν ἐν Πλαταιαῖς μάχη τὴν πρώτην, ἡ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ τὴν δεῖλην τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τῆς Μυκάλῃς οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, κατέστρεψαν τὸν περσικὸν στρατὸν καὶ ἔκαυσαν τὰ πλοῖά του, ἀφοῦ πρῶτον ἐπῆραν τὰ λάφυρα.

Στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐν Μυκάλῃ ἦσαν Ξάνθιππος ὁ Ἀθηναῖος καὶ Λεωτυχιδῆς ὁ Σπαρτιάτης. Οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς Μυκάλῃς ἀπέπλεον οἱ μὲν Πελοποννήσιοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διέβησαν ἐκ τῆς Ἀβύδου εἰς τὴν ἄπεναντι, ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πόλιν Σηστόν, τὴν ὁποίαν, ἐξουσίαζε Πέρσης τις, ὀνομαζόμενος Ἀσταύκτης, καὶ μετὰ μηνῶν τινῶν πολιορκίαν ἐκυρίευσαν καὶ ταύτην καὶ ἀπέπλευσαν τρισένδοξοι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τοιοῦτον πέρας ἔλαβον αἱ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεῖαι τῶν Περσῶν.

Λοιπὸν εἶπομεν περὶ τῶν μηδικῶν πολέμων, ὅτι ἐν πρώτοις, τῷ 493 πρὸ Χριστοῦ, ὁ Δαρεῖος ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸν γαμβρὸν του Μαρδόνιον, ἀλλ' οὗτος κατεστράφη ἐκ τρικυμίας καθ' ὁδὸν εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἄθω, καὶ ἐπέστρεψεν ἀπρακτος εἰς τὴν Περσίαν. Κατόπιν ὁ Δαρεῖος ἀπέστειλε τὸν Δᾶτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνην μετὰ τὸν Ἰππίαν μαζί, οἱ ὅποιοι ἐπίσης κατεστράφησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, τῷ 490 πρὸ Χριστοῦ

Μετὰ δέκα ἔτη, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Δαρεῖος, ὁ ἀλαζῶν υἱὸς του Ξέρξης ἐκστρατεύει αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ ἀπειρον στρατὸν, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον προσβάλλεται

γενναίως εἰς τὰς Θερμοπύλας ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου. Κατόπιν συγκροτεῖ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεμιστοκλέους τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ὅπου ἐπίσης νικᾶται καὶ φεύγει πλέον ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν πολεμεῖ ὁ Μαρδόνιος εἰς τὰς Πλαταιὰς καὶ νικᾶται. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καταστρέφεται καὶ ὁ περσικὸς στρατὸς καὶ στόλος εἰς τὴν Μυκάλην. Ὡστε ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους οἱ Ἕλληνες ἐκτύπησαν τοὺς Πέρσας εἰς τὰς Θερμοπύλας, εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὰς Πλαταιὰς καὶ εἰς τὴν Μυκάλην. Ὅποιος ὁ θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅποιος ἡ συμφορὰ τῶν Περσῶν!

ΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

§ 5. Πausανίας.

Πausανίας ὁ Σπαρτιάτης πολὺ ὑπερηφανεύθη, ἐπειδὴ ἐγένεξε αὐτὸς γενικὸς στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐν Πλαταιαῖς, ὅπου ἐνίκησε τοὺς Πέρσας. Διὰ τοῦτο τῷ ἐπέβλεψεν ἡ ἰδέα νὰ γίνῃ αὐτὸς ἄρχων ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Τετυφλωμένος λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἀλαζονείας του ταύτης ἐγραψε γράμμα πρὸς τὸν Ξέρξην καὶ ἐζήτηε νὰ λαβῇ γυναῖκα μίαν τῶν θυγατέρων του μὲ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ὑποταξῇ εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν Ἑλλάδα (ὡς νὰ ἦτο ἡ Ἑλλάς κτῆμά του!). Ὁ μέγας βασιλεὺς ἐδέχθη τοῦτο, ὁ δὲ ἄφρων Πausανίας ἔκτοτε ἐφέρετο πλέον ἐν Σπάρτῃ ὡς γαμβρὸς τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης, βεβιωθέντες περὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πausανίου, διέταζαν τὴν σύλληψιν αὐτοῦ. Ὁ Πausανίας ὁμῶς νοήσας τοῦτο κατέφυγεν εἰς τὸν

ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐκεῖ δὲν ἠδύνατο κανεῖς νὰ πειράξῃ αὐτόν. Ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ δραπετεύσῃ, ἔκτισαν ἕξωθεν τὴν θύραν τοῦ ναοῦ· λέγεται δὲ μάλιστα, ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ ἔθηκεν ἐκεῖ τὴν πρώτην πέτραν (τῷ 467 πρὸ Χριστοῦ). Ἐν τῷ ναῷ ἀπέθανεν ἐκ τῆς πείνης. Ἴδου τὸ τέλος τοῦ προδότου! Πορόμοιον ἦτο καὶ τὸ τοῦ Ἐφιάλτου.

26. Θεμιστοκλῆς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς εἶναι ὁ τολμηρὸς στρατηγὸς τῆς ἐν Σαλαμίνι ναυμαχίας. Ὁ Θεμιστοκλῆς πρῶτος κατεσκεύασε μέγαν ἀθηναϊκὸν στόλον, ὁ ὁποῖος, ὡς εἶδομεν, ἐκτύπησε τοὺς Πέρσας παρὰ τὸ Ἄρτεμισιον, ἐν τῇ Σαλαμίνι, καὶ ἐν τῇ Μυκάλῃ.

Ἐποῦ ἐτελείωσεν οἱ περσικοὶ πόλεμοι καὶ οἱ Πέρσαι ἀπῆλθον ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφρόντισε νὰ τακτοποιήσῃ ἡ Ἀθήνας, τὰς ὁποίας, ὡς εἶπομεν, εἶχον πυρπολήσῃ οἱ βάρβαροι. Καί :

Πρῶτον, ὁ Θεμιστοκλῆς διέταξε ν' ἀνοικοδομηθῶσι τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα οἱ βάρβαροι εἶχον κρημνίσῃ. Οἱ Σπαρτιῶται ἐκ φθόνου καὶ ἐκ φόβου δὲν ἤθελον τὴν ἀνέγερσιν τῶν τευχῶν τῶν Ἀ-

Ὁ Θεμιστοκλῆς.

θηνῶν. Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ παντοίων μέσων τοὺς ἠπάτα, μεταβὰς μάλιστα ἐπὶ τούτῳ εἰς Σπάρτην, μέχρις ὅτου τὰ τεῖχη ἀνηγέρθησαν, χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὸ γνωρίζωσι. Τότε φανερώς εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ πόλις ἔχει τευχισθῆ ἤδη, ὥστε εἶναι ἰκανὴ νὰ σώζῃ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας,

οἵτινες εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωσι καὶ τὸ ἐκυτῶν συμφέρον καὶ τὸ κοινόν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, προσποιούμενοι, δὲν ἔδειξαν τότε τὴν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ὀργὴν των.

Δεύτερον, ἤρχισε νὰ κτιζῆ τὰ δύο μακρὰ τείχη, διὰ νὰ συνδέσῃ δι' αὐτῶν τὰς Ἀθήνας μὲ τὸν Πειραιᾶ. Τὰ τείχη ταῦτα ἀπετελείωσαν κατόπιν ὁ Κίμων καὶ ὁ Περικλῆς.

Ταύτας καὶ ἄλλας πρὸς τὴν πατρίδα του εὐεργεσίας ὁ Θεμιστοκλῆς ἀνέφερε συχνὰ πυκνὰ καὶ ὑπερηφανεύετο δι' αὐτάς. Διὰ τὸ ὀργισθέντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐξωστράκισαν αὐτόν. Ἐπειτα δὲ τὸν κατηγόρησαν ὡς συνένοχον εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Πausανίου.

Τότε ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς, φυγὼν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἐτόλμησε νὰ μεταβῆ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, δώσας εἰς αὐτόν μεγάλας ὑποσχέσεις. Βασιλεὺς δὲ τῆς Περσίας δὲν ἦτο πλέον ὁ Ξέρξης, διότι αὐτὸς εἶχεν ἀποθάνῃ, ἀλλ' ὁ διαδόχος του Ἀρταξέρξης. Οὗτος πολὺ περιποιήθη τὸν Θεμιστοκλέα.

Μετὰ τίνα ὅμως ἔτη, προσκληθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρταξέρξου νὰ ὀδηγήσῃ τὸν περσικὸν στρατὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς τῷ εἶχεν ὑποσχεθῆ, ἐφαρμακώθη μόνος του, διὰ νὰ μὴ πολεμήσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε εἶχε σώσῃ. Ἴδου ἀληθῆς φιλοπατρία!

— ϕ —

27. Ἀριστείδης.

Μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Θεμιστοκλέους ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας ὁ Ἀριστείδης.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ὁ Ἀριστείδης, ἰδὼν τὴν περικύκλωσιν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Περσῶν, διῆλθε κρυφίως διὰ τοῦ περσικοῦ στόλου καὶ ἦλθεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους· καλέσας δὲ αὐτὸν ἰδιαιτέρως τῷ εἶπεν :

« Ἡμεῖς, ὦ Θεμιστοκλῆς, ἂν εἴμεθα φρόνιμοι, ἄς ἀφήσω.

μεν τὰς μεταξύ μας ἀτομικὰς φιλονεικίας, καὶ ἄς ἀμιλλώμεθα νὰ σώσωμεν τὴν Ἑλλάδα, διότι οἱ βάρβαροι σὺς περιεκύκλωσαν. «Τὸ γνωρίζω», λέγει ὁ

Ὁ Ἀριστείδης.

Θεμιστοκλῆς, καὶ εἰσήγαγε τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸ συμβούλιον, ἵνα ἀναγγείλῃ ταῦτο. Ὁ Ἀριστείδης διὰ τὴν ἀκραν τοῦ δικαιοσύνην ἐπωνομάζετο **δίκαιος Ἀριστείδης**.

Ὁ Ἀριστείδης ἐκανόνισε τὰς εἰσφοράς, δηλαδὴ τοὺς φόρους ἐκάστης ὑποτελοῦς ἢ συμμάχου τῶν Ἀθηῶν πόλεως.

Ὁ Ἀριστείδης πτωχὸς ἦλθεν εἰς τὰ πράγματα καὶ ἔτι πτωχότερος ἀπέθανεν. Ἄπειρα χρήματα διήλθον διὰ τῶν χειρῶν του, καὶ ἐν ταῦτοις αὐτός, ὅταν ἀπέθανε, δὲν ἀφῆκεν οὔτε τὰ ἐξοδα τῆς κηδείας του. Ἴδου ἄνθρωπος ἀληθῶς τίμιος καὶ **δίκαιος**.

28. Κίμων.

Ὁ Κίμων ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, ὁ ἀναγκασθεὶς νὰ πληρώσῃ τὸ πρόστιμον τῶν 50 ταλάντων, εἰς τὸ ὅποιον οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον καταδικασθῆ τὸν πατέρα του. Ὁ Κίμων δὲν εἶχε χρήματα, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ πρόστιμον τοῦ πατρὸς του, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὰ 50 τάλαντα ὁ Καλλίας, ἄνῃρ πλουσιώτατος. Ὁ Κίμων ἀνεφάνη εἰς τὴν πολιτείαν μετὰ τὸν Ἀριστείδην.

Ὁ Κίμων, διὰ ν' ἀπκλαξῆ τοὺς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλληνας ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῶν Περσῶν, μετέβη μὲ στρατεύματα καὶ στόλον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ ἐπολέμησε πολλακίς, νικῶν μάλιστα τοὺς Πέρσας εἰς τρεῖς μάχας ἐν μιᾷ καὶ τῇ τῇ ἡμέρᾳ. Ὁ Κίμων ἠγάπα πολὺ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ διὰ τὴν

αὐστηρὰν πειθαρχίαν των, καὶ μάλιστα ἐν τέκνον του ὠνόμασε διὰ τοῦτο *Λακεδαιμόνιον*

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κίμωνος συνέπεσεν εἰς τὴν Σπάρτην νὰ εὐρωσιν οἱ εἰλωτες εὐκκιρίαν, ἕνεκα καταστρεπτικοῦ τινος σεισμοῦ, καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῶν κυρίων των, ζητοῦντες τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε τῇ προτροπῇ τοῦ Κίμωνος ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς Σπάρτην μετὰ 4000 ὀπλιτῶν, ἵνα βοηθήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας, ζητήσαντας τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον οἱ Σπαρτιάται, φοβηθέντες μήπως οἱ Ἀθηναῖοι μεταβάλωσι γνώμην, ἀπέπεμψαν αὐτούς, εἰπόντες ὅτι δὲν ἔχουσι πλέον ἀνάγκην τῆς βοηθείας των.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐθεώρησαν τοῦτο μεγάλην προσβολὴν των, καὶ ἀμέσως ἐξώρισαν τὸν αἴτιον ταύτης Κίμωνα ἐπὶ δέκα ἔτη, ὡς πρότερον τὸν δίκαιον Ἀριστείδην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κίμων ἦτο πολὺ καλός, τὸν ἀνεκάλεσαν πάλιν διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Περικλέους, δύο ἔτη πρὶν τελειώσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐξορίας του.

Τότε ὁ Κίμων ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν βερβάρων. Ἀλλὰ πολεμῶν ἠσθένησε καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 449 πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ συναγωνισταὶ τοῦ Κίμωνος, φέροντες τὰ λείψανα αὐτοῦ ἐκ τῆς Κύπρου εἰς Ἀθήνας, συνήντησαν καθ' ὁδὸν μέγαν ἐχθρικὸν στόλον, τὸν ὁποῖον κατέστρεψαν ἔμπροσθεν τῆς Κύπρου.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπεβιβάσθησαν καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ διεσκόρπισαν τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν, ὅστις ἦτο ἐκεῖ. Ἡ διπλῆ αὕτη νίκη πεζομαχίας τε καὶ ναυμαχίας ἦτο τὸ τελευταῖον ἔργον τῶν μηδικῶν πολέμων. Ἐκτοτε δὲν ἀνεφάνησαν πλέον Πέρσαι οὐδαμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. καὶ, ἀλλά,

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τέλος λέγεται ὅτι ἕκαστος θέλει γραφῆ ἔν τὸν μέγαν βασιλέα, τὴν ὁποῖαν ἐκάλεσαν Κίμωνα

Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὑπεχρεοῦντο διὰ ταύτης νὰ μὴ ἐνοχλῶσι τὸν μέγαν βρασιλέα, αὐτὸς δὲ νὰ ἀφίη ἐλευθέρως τὰς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ὡς θάλασσαν ἑλληνικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ πλέῃ πλέον πλοῖον ἐκείνου παλεμικόν.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἐτελείωσεν ἐξ ἀσθενείας τὸν βίον τοῦ ὁ Κίμων ἐν Κύπρῳ τὸ 449 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐτελείωσαν ἐντελῶς καὶ τὰ μηδικὰ.

29. Περικλῆς.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν εἶπομεν ὅτι ὁ Ξάνθιππος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Μυκάλην. Ὁ Ξάνθιππος οὗτος ἀποθανὼν ἀφῆκεν ἕνα υἱόν, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Περικλῆς. Ὁ Περικλῆς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας μετὰ τὸν Κίμωνα, τοῦ ὁποῖου ἦτο πολιτικὸς ἀντίπαλος.

Ὁ Περικλῆς εἶχε μεγάλην εὐφυΐαν καὶ φρόνησιν καὶ εὐγλωττίαν. Διὰ τὰ προτερήματά του δὲ ταῦτα ἀπέκτησεν ἐν Ἀθήναις μεγίστην δύναμιν, κυβερνήσας τοὺς Ἀθηναίους ὡς ἀπόλυτος κύριος ἐπὶ 20 ἔτη, ἀπὸ τοῦ 449 — 429 πρὸ Χριστοῦ, πολιτικὴν δὲ ἀσκήσας ἐπιρροὴν ἀπὸ τοῦ 467 — 429, δηλαδὴ ἐπὶ 40 σχεδὸν ἔτη.

Ὁ Περικλῆς ἔκτισε πολλὰς ἀποικίας καὶ κατῴρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἕως 10 ἑκατομμύρια, ἐνῶ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἀσυγκρίτως τῷ λόγῳ ὀλιγώτεροι τούτων. Ἐφύλαττε δὲ πάντοτε εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον δι' ἐκτάκτους ἀνάγκας ὑπὲρ τὰ 60 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ εἶχε καὶ 300 πλοῖα πάντοτε ἑτοιμα καὶ στόλον ^{αυ.} ἵσως μάλιστα ἐστόλισε τὰς Ἀθήνας μετὰ λαμπρὰ μνημεῖα τῇ ἡμέρᾳ. Ὁ Κίμων

διὰ τοῦ ἀρίστου καλλιτέχνου Φειδίου. Τὰ πρώτιστα ἔργα τοῦ Φειδίου ἦσαν τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διός, τὸ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἄλλα. Ζωγράφος δὲ περίφημος ὑπῆρχε τότε ὁ ἀδελφός τοῦ Φειδίου Πάγαινος. Τὰ ἔργα ταῦτα, ὅσα σῶζονται μέχρι τῆς σήμερον, κινουῦσι τὸν θαυμασμόν ὅλου τοῦ κόσμου καὶ πολὺ τιμῶσι καὶ δοξάζουσι τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ἔζησαν οἱ μεγαλειότεροι ἄνδρες τοῦ κόσμου. Τότε ἔζη ὁ Σοφοκλῆς, τότε ὁ Ἀριστοφάνης, τότε ὁ Ἀναξαγόρας, τότε ὁ Φειδίας, τότε ὁ μέγας φιλόσοφος Σωκράτης καὶ τόσοι ἄλλοι. Τότε ἡ Ἑλλάς ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν, εἰς ὅσην οὐδέποτε οὐδεὶς λαὸς ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ.

Ὁ Περικλῆς.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους εἶναι τὸσον περίφημος, ὥστε λέγεται «Χρυσοῦς αἰὼν τοῦ Περικλέους». Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ χρυσοῦς οὗτος αἰὼν ἐπέπρωτο νὰ διαρκέσῃ ὀλίγα μόνον ἔτη, διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καταστρεπτικὸς πόλεμος διὰ τὴν Ἑλλάδα ἠγέρθη μεταξύ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν.

Μὲ ὅλα ὅμως τὰ καλὰ τοῦ ἔργου ὁ Περικλῆς κατηγορήθη καὶ αὐτὸς ὡς ἐξοδεύων ἰτὰ δημόσια χρήματα εἰς τὴν ἀνέγερσιν διαφόρων περιττῶν κτιρίων. Τότε λέγει· «Ἀθηναῖοι, ἐγὼ μόνος θέλω ὑποστῆ τὰς δαπάνας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν, ἀλλὰ, ὡς εἶναι δίκαιον, μόνον τὸ ἰδικόν μου ὄνομα θέλει γραφῆ ἐπὶ

ὄλων τούτων τῶν μνημείων». — Οἱ Ἀθηναῖοι τότε φιλο-μνη-
θέντες εἶπον, ὅτι καλῶς ἔπραξεν ὁ Περικλῆς, καὶ ἄς ἐξακο-
λουθήσῃ νὰ στολίζῃ τὴν πόλιν. Ἐπὶ Περικλέους αἱ Ἀθηναῖ
ἔφθασαν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς δόξης των καὶ τοῦ πο-
λιτισμοῦ των.

Πῶς ἀπέθνηεν ὁ μέγας Περικλῆς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω.
Φοβερὰ πανώλης ἐθέρισεν αὐτόν.

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

(ἀπὸ τοῦ 431—404 πρὸ Χριστοῦ)

30. Ἀρχὴ τοῦ πολέμου. Θάνατος τοῦ Περικλέους.

Ἀπὸ τοῦδε εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς καταπτώσεως
τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος, ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Ἡ Σπάρτη γνωρίζομεν, ὅτι ἐζήλευε τὰς Ἀθήνας διὰ τὰς
προόδους των. Ἀθηναῖοι καὶ Σπάρτη συνεμάχουν μὲν κατὰ τῶν
ἐχθρῶν, ἀλλὰ μεταξύ των δὲν εἶχον εἰλικρινῆ φιλίαν. Διὰ
τοῦτο, πρὸς αἰσθησὶς μετ' ὀλίγον ἀφορμῆς τινοῦ, ἠγέρθη
κατὰ τὸ ἔτος 431 πρὸ Χριστοῦ ὁ μεταξύ Ἀθηναίων καὶ Σπαρ-
τιατῶν καταστρεπτικὸς Πελοποννησιακὸς πόλεμος,
διαρκέσας 27 ὅλα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 431—404 πρὸ Χριστοῦ.
Εἰς τὴν ἔγερσιν τοῦ πολέμου τούτου συνετέλεσε πολὺ καὶ ὁ
Περικλῆς, ὅστις ἐζῆ ἀκόμη.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἰσχυρότεροι τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ θά-
λασσαν, διότι εἶχον πολλὰ πλοῖα. Οἱ δὲ Σπαρτιαταὶ ἦσαν
ἰσχυρότεροι τῶν Ἀθηναίων κατὰ ξηράν, διότι εἶχον καλὸν
στρατόν.

Οἱ Σπαρτιαταὶ μὲ στρατόν ἤρχοντο διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ εἰς τὴν

Ἄττικὴν καὶ ἐλεηλάτουν τὸν τόπον, κόπτοντες τὰ δένδρα, καταστρέφοντες τὰ σπυρτὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν γένει ἀνατρέποντες πᾶν ὅ,τι εὕρισκον. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸν Περικλέα μεταβαίνοντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Λακεδαίμονα διὰ θαλάσσης ἔπραττον τὰ αὐτά. Ὡστε ὁ πόλεμος κατ' ἀρχὰς ἦτο ἀμοιβαία λεηλασία. Ἐφρονεύοντο ὁμοῦ καὶ ἄνθρωποι.

Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου φοβερὸν δυστύχημα κατέλαβε τοὺς Ἀθηναίους. Φρικτὴ καὶ καταστρεπτικὴ ἀσθένεια προσέβαλε τὸν ἀθηναϊκὸν στρατὸν καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν. Οἱ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον σωρηδόν. Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Περικλέους ἀπέθανον. Κατόπιν δὲ ἐκ τοῦ ἰδίου λοιμοῦ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Περικλῆς. Τοῦτο ἦτο μέγιστον δυστύχημα διὰ τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἔχασαν τὸν μόνον δυνάμενον νὰ διοικῆ αὐτοὺς κατὰ τὰς παρούσας κρίσεις περιστάσεις.

31. Κλέων.—Βρασίδης.—Νικίας.

Μετὰ τὸν Περικλέα ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας ἄνθρωπος ἀνίκαιος, καὶ αἰσχροκερδῆς, καὶ αὐθάδης, καὶ κενόδοξος, καὶ καυχηματίας, ὁ δημαγωγὸς Κλέων, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἦτο βυρσοδέψης τὸ ἐπάγγελμα. Ὁ Κλέων οὗτος ἔτυχε νὰ νικήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας εἰς μίαν μάχην, γενομένην εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Σφακτηρίαν, ἣ ὁποία εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Ἐκτοτε ἐφαντάσθη πλέον ὅτι αὐτὸς ἦτο καὶ ἄλλος δὲν ἦτο.

Ἄλλος ὁμοῦ ἔμπειρος στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν κατώρθωσε νὰ ἐνθαρρύνῃ πάλιν αὐτούς. Οὗτος ἦτο ὁ ἄξιος καὶ τολμηρὸς Βρασίδης. Ὁ Βρασίδης συνέλαβε τὸ σχέδιον ν' ἀπομακρύνῃ τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς πετρίδος του καὶ νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν μακρὰν εἰς τὴν Θράκην καὶ τὰς ἄλλας κτήσεις τῶν Ἀθηναίων. Μετέβη λοιπὸν μὲ 1700 ὀπλίτας διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Χελκιδικὴν καὶ ἐκεῖ ὑπεκίνει εἰς ἐπικινέτασιν τὰς συμμα-

χίδας καὶ ὑποτελεῖς πόλεις τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐπεμψαν ἐκεῖ μὲ στρατὸν τὸν Κλέωνα, ἀλλ' εἰς τινὰ μάχην, γενομένην περὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ἐφρονεύθησαν καὶ ὁ Κλέων τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ Βρασιδάς τῶν Σπαρτιατῶν.

Τότε ὁ φρόνιμος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Νικίας ἐφρόντισε τῷ 421 νὰ γίνῃ πεντηκονταετῆς εἰρήνη μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν καὶ νὰ παύσῃ πλέον ὁ πόλεμος. Τοῦτο ἦτο καλὸν καὶ συμφέρον, ὅπως δεικνύεται ἐκ τῶν ὑστέρων.

32. Ἐκστρατεία ἐπὶ Σικελίαν (τῷ 415 πρὸ Χριστοῦ).—Ἀλκιβιάδης.

Ἀναρέωσις τοῦ πολέμου. — Ἡ Σικελία εἶναι μίᾳ νῆσος μεγάλη πρὸς τὸ νότιον μέρος τῆς Ἰταλίας. Τὴν εὐφορον ταύτην νῆσον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεθύμουν νὰ κάμουν ἰδικήν των, ἵνα γίνωσιν ἀκόμη ἰσχυρότεροι κατὰ θάλασσαν. Καὶ τοιαύτη εὐκαιρία ἐνόμισαν ὅτι ἤδη ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ συνέπεσε νὰ γίνῃ πόλεμος τις εἰς τὴν νῆσον αὐτήν.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶπομεν, ὅτι διὰ τοῦ Νικίου ἔκαμαν πεντηκονταετῆ εἰρήνην, τῷ 421 πρὸ Χριστοῦ, μὲ τοὺς Σπαρτιατάς. Ἀλλὰ εἰς ἐπίσημος ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀντίπαλος τοῦ Νικίου, ἐκηρύχθη κατὰ τῆς εἰρήνης ταύτης. Οὗτος ἦτο ὁ Ἀλκιβιάδης. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἦτο νέος ὠραῖος, εὐφυής, πλουσιώτατος καὶ πολὺ ζωήρως, ἀλλὰ καὶ ὑπερήφανος, αὐθάδης, ὀξύθυμος, καὶ εἰς ἄκρον φιλόδοξος.

Ὁ Ἀλκιβιάδης κατῴρωθεσε νὰ παρακινήσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ στείλωσι μέγαν στρατὸν εἰς Σικελίαν, ἵνα βοηθήσῃ τὴν μίαν μερίδα ἐκ τῶν δύο διαμαχομένων στρατευμάτων. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο, ὡς προείπομεν, πῶς νὰ κατορθώσωσιν αὐτοὶ νὰ γίνωσι κύριοι τῆς Σικελίας.

Ἀμέσως τότε οἱ Σπαρτιαταὶ, γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν τῶν

Ἀθηναίων, ἔστειλαν βοήθειαν εἰς τὴν ἄλλην μερίδα. Καὶ τοιουτοτρόπως πάλιν ἤρχισεν ἐν Σικελίᾳ μέγας ἀγὼν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν. Τῶν Σπαρτιατῶν στρατηγὸς ἦτο ὁ Γύλιππος, τῶν δὲ Ἀθηναίων ὁ Λάμαχος, ὁ Νικίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης.

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπρόκειτο ἐξ Ἀθηνῶν ν' ἀναχωρήσῃ ὁ στρατὸς εἰς Σικελίαν, ὁ Ἀλκιβιάδης κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, ὅτι τὴν νύκτα διέπραξεν ἀσεβείν τινα εἰς τὰ ἱερὰ τῆς πόλεως. Τοῦτο ἔγινεν αἰτία νὰ τὸν

Ὁ Ἀλκιβιάδης.

ἀνακαλέσῃ μετ' ὀλίγον εἰς Ἀθήνας, ἵνα δικασθῇ γνωρίζων ἅμως οὗτος τὴν ἀστυσίαν τοῦ δήμου καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ζωῆς του κατέφυγε κρυφίως εἰς τὸ Ἄργος, ἔνθα ἔμαθεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Τότε εἶπεν· «Ἐγὼ θὰ τοῖς δείξω ὅτι ζῶ», καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην προέτρεπε τοὺς Σπαρτιατάς νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπὸ τῆς Σικελίας ἤρχισε ν' ἀποθαρρύνηται ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων. Εἰς τέσσαρας δὲ ναυμαχίας ἐνίκησαν αὐτὸν οἱ Σπαρτιᾶται. Οὐ μόνον δὲ κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν παντελῶς κατετροπώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπολέσαντες αὐτῷ ἐν Σικελίᾳ καὶ πεζοὺς καὶ πλοῖα καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν εἶχον.

Ὁ Ἀλκιβιάδης περιελθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους προσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Σάμφῳ Ἀθηναϊκὸν στρατὸν, ὅπου ἐχειροτονήθη στρατηγός. Ἐνίκησε δὲ εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ κατὰ τὸ 407 ἔτος ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἔτυχε μεγάλης ὑποδοχῆς, ἀνακηρυχθεὶς στρατηγὸς αὐτοκράτωρ καὶ λαβὼν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου 100 ναῦς καὶ 1500 ὀπλίτας.

Ἀλλὰ πάλιν μετ' ὀλίγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἕνεκα ὑποψίας τινός, καθήρεσαν τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἐξέλεξαν ἀντ' αὐτοῦ δέκα ἄλλους στρατηγοὺς. Ὁ Ἀλκιβιάδης τότε ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἐν Θράκῃ κτήματά του, ἔνθα ὀχυρωθεὶς ἔζη ὡς ἰδιώτης. Βραδύτερον ὁμως, διωκόμενος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἤναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅπου δι' ἐνεργείας τῶν Σπαρτιατικῶν ἐδολοφονήθη ὑπὸ Περσῶν, ζήσας 44 περίπου ἔτη. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἦτο τολμηρὸς καὶ παράδοξος ἄνθρωπος.

Λοιπὸν οἱ Σπαρτιᾶται ἐν Σικελίᾳ ἐξωλόθρευσαν ὅλον τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ στρατὸν καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκεῖ ἔπαθον τὴν μεγίστην τῶν συμφορῶν, μάλιστα κατὰ ξηρὰν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

33. Ἡ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφὴ τῶν Ἀθηναίων.

(τῷ 405 πρὸ Χρ.).

Οἱ τριάκοντα τύραννοι. — Οἱ Ἀθηναῖοι, πλὴν τῶν ἄνω συμφορῶν, ἔπαθον καὶ ἄλλην φοβερωτάτην. Ἀποῦ ἐτακτοποιήθησαν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ καταστροφὴν τῶν, ἠτοίμασαν τὸν στόλον τῶν καὶ εἶχον παρατάξην αὐτῶν εἰς ἓνα λιμένα τῆς Ἀσίας, ἔσωθεν τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὸ μέρος ἐκεῖνο ὠνομάζετο *Αἰγὸς ποταμοί* Ἐκεῖ πλησίον ἦσαν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὁποῖοι, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Λύσανδρον, κατέστρεψαν τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων κατὰ κράτος (τῷ 405). Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατηγοί, ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ ἠχμαλωτίσθησαν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην τῶν Ἀθηναίων ὁ Λύσανδρος ἦλθε μὲ τὰ πλοῖά του εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπολιόρθησε τὰς Ἀθήνας, αἱ ἀποῖκι μετὰ ἐξάμηνον ἀντίστασιν κατέθεσαν τὰ ὄπλα, ἀναγκασθεῖσαι ὑπὸ τῆς πείνης. Τότε οἱ Σπυρτιᾶται, ἐστεφανωμένοι μὲ ἄνθη καὶ παιανίζούσης τῆς μουσικῆς, ἐκρήμισαν τὰ ἰσχυρὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν, ἔκκυσαν τὰ πλοῖα αὐτῶν καὶ διώρισαν τῷ 404 τριάκοντα ἄνδρας, ἵνα διοικῶσιν αὐτάς. Φοβερὰ συμφορὰ καὶ ἀτίμως ἔγιγεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Τοιοιουτρόπως ἐτελείωσε τῷ 404 διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, διαρκέσας 27 ὀλόκληρα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 431 — 404 πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ τριάκοντα ἄρχοντες ἐφόνευσαν ἀδίκως πολλοὺς πολίτας, ἄλλους ἐξώριζον, ἄλλων ἤρπαζον τὴν περιουσίαν, καὶ ἐν γένει ἐπραττον μεγάλα κακὰ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὀνομάζοντο δὲ « οἱ τριάκοντα τύραννοι τῶν Ἀθηνῶν ».

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνωντο νὰ ὑπορέρωσι πλέον τοὺς σκληροὺς 30 τυράννους, ἔφρουγον ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. Τότε εὐρέθη εἰς Ἀθηναίος, ἀνδρεῖος καὶ τίμιος ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος εἶχε καταφύγη εἰς τὰς Θήβας, διὰ νὰ σωθῆ· οὗτος συνήθροισε τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς 30 τυράννους ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ φιλόπικτις οὗτος ἀνὴρ ὠνομάζετο Θρασύβουλος. Οἱ 30 τύραννοι ἐτυράννευσαν μόνον ὀκτὼ μῆνας. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἀνήγειραν τὰ κρημισθέντα τείχη των.

34. Κύρου Ἀνάβασις.

Οἱ Πέρσαι μετὰ τὰς συμφοράς, τὰς ὁποίας ἔπαθον ἐν Ἑλλάδι, ἠσύχασαν πλέον. Εἰς δ' ἐκ τῶν τότε βασιλέων τῆς Περσίας ἀποθανῶν ἀφῆκε δύο υἱούς. Ἐκ τούτων ὁ μεγαλειότερος ἔλαβε κατὰ τὸν νόμον τὴν βασιλείαν. Ἄλλ' ὁ μικρότερος ἤθελε ν' ἀφαιρέσῃ τὴν βασιλείαν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του ὥστε οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοί, ἀντὶ νὰ ἦσαν ἰγαπημένοι, ἐχθρεύοντο μεταξὺ των. Τοῦτο εἶναι κακὸν πρᾶγμα, μεταξὺ ἀδελφῶν μάλιστα. Ἡ μήτηρ των ἠγάπα περισσότερο τὸν μικρότερον υἱόν της καὶ τὸν ἐβοήθει νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς. Ὁ μεγαλειότερος ὠνομάζετο Ἀρταξέρξης, ὁ δὲ μικρότερος Κύρος.

Ὁ Κύρος λοιπὸν, διὰ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν βασιλείαν, συνήθροισε κρυφίως στρατεύματα καὶ ἐξεστράτευσεν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Τὰ στρατεύματά του ἦσαν 100 χιλιάδες βαρβάρων καὶ 13 χιλιάδες Ἑλλήνων, οἵτινες μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, μένοντες ἀργοί, ἐμισθώθησαν ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ ἐθεωροῦντο ὑπ' αὐτοῦ ὡς τὸ ἐκλεκτότατον μέρος τοῦ στρατοῦ του.

Ὁ Κύρος μὲ τὸν στρατὸν του διελθὼν πολλὰς χώρας καὶ τόπους ἐρήμους τῆς Ἀσίας ἔφθασεν εἰς τὰ Κούναξα τῆς Βαβυλωνίας, ὅπου ἀπῆντησε τὸν ἐχθρόν. Ἐκεῖ συνήφθη τρομε-

φά μάχη, καὶ ὁ μὲν στρατός τοῦ Κύρου ἐνίκησε τὰ δεκαπλάσια στρατεύματα τοῦ Ἀρταξέρξου· ὁ δὲ Κύρος, ἕνεκα ἀπειθείας τινός τοῦ στρατηγοῦ του Κλεάρχου, ἠναγκάσθη νὰ ὀρμήσῃ μόνος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον ἔτρεψεν εἰς φυγὴν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἰδὼν τὸν ἀδελφόν του Ἀρταξέρξην εἶπεν: « ὄρω τὸν ἄνδρα » καὶ ὤρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπλήγωσεν εἰς τὸ στῆθος. Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκοντίζει τις αὐτὸν ὑπὸ τὸν ὀφθαλμόν. Φοβεράς δὲ μάχης γενομένης, φονεύεται ὁ Κύρος καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτόν. Ὁ Κύρος ἦτο πολὺ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου χαρακτῆρος ἄνθρωπος. Μετὰ τὸν θάνατόν του δὲ τὰ στρατεύματά του ἔμειναν, χωρὶς ἀρχηγόν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου τὰ πλεῖστα βαρβαρικά στρατεύματά του συνετάχθησαν μὲ τὸν Ἀρταξέρξην. Μόνοι οἱ Ἕλληνες ἀντέστησαν γενναίως μέχρι τέλους. Οἱ Πέρσαι πολὺ τοὺς ἐφοβήθησαν. Καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσωσι νὰ παραδοθῶσι κατώρθωσαν νὰ καλέσωσι δῆθεν εἰς συμπόσιον καὶ ἐκεῖ δι' ἀπάτης νὰ φονεύσωσιν ὅλους τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ τότε οἱ Ἕλληνες ἀντεστάθησαν, ἐκλέξαντες ἀμέσως ἄλλους στρατηγοὺς. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ ὅλων ἐτέθησαν Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος καὶ Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, οἵτινες ὠδήγουν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν ἀγνώστων χωρῶν τῆς Ἀσίας. Μεγάλαι δυστυχήματα ὑπέφεραν κατ' ὁδόν, διότι εὕρισκοντο εἰς ἄγνωστον καὶ ἐχθρικὴν χώραν. Ὁ ἐχθρὸς κατεδίωκεν αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀπισθεν θέλων νὰ τοὺς συλλάβῃ ζώντας. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μέχρι τέλους γενναίως ἀντισταθέντες κατώρθωσαν, ὅσοι ἐσώθησαν, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἦσαν δὲ οἱ σωθέντες 8,600.

Ὁ Ξενοφῶν κατόπιν ἱστῶρησε τὰ πάνδεινα, ὅσα ὑπέφεραν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ἐστρατείαν ταύτην, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε **Κύρου Ἀνάβασις**. Ἡ « Κύρου ἀνάβασις » λέγεται ἐν

τῆ ἱστορίᾳ καὶ **Κάθοδος τῶν μυρίων**, δηλαδή ἐπιστροφή τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν εἰς τὴν πατρίδα των, τῷ 400 ἔτει πρὸ Χριστοῦ.

— φ —

35. Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ.

Ἐνθυμούμεθα ὅτι ἀνεφέραμεν, ὅτε ἀκόμη ἔζη ὁ Περικλῆς, ἕνα κάποιον μέγαν φιλόσοφον Σωκράτη. Ὁ Σωκράτης ἀπέθανεν ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Τοῦ δὲ Ξενοφῶντος, περὶ τοῦ ὁποῦ ὠμιλοῦμεν πρὸ ὀλίγου, ὑπῆρξε διδάσκαλος.

Ὁ Σωκράτης ἦτο υἱὸς ἐνὸς ἀγαλματοποιοῦ, ὀνομαζομένου Σωφρονίσκου, ἡ δὲ μήτηρ του ἦτο μαῖα καὶ ἐκαλεῖτο Φαιναρέτη. Κατ' ἀρχὰς εἶχε καὶ αὐτὸς μάθη τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του. Κατόπιν ὁμως παρήτησε τὴν τέχνην του καὶ ἤρχισε νὰ διδάσκη μεγάλας φιλοσοφικὰς ἀληθείας. Αὐτὸς ἐδίδασκεν ὅλους τοὺς νέους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοὺς γέροντας ἀκόμη, χωρὶς νὰ ἔχη οὔτε σχολεῖον οὔτε ὠρισμένας ὥρας διδασκαλίας. Ἐδίδασκε παντοῦ καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν, εἰς τοὺς περιπάτους, εἰς τὰς συναναστρώφας, εἰς τὴν τράπεζαν, εἰς τὰ καπηλεῖα, εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐν γένει πανταχοῦ, ὅπου καὶ ἂν εὕρισκετο. Ὁ Σωκράτης ἐδίδασκεν ἐξ ἐκείνης ἀκόμη τῆς ἐποχῆς, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος.

Οἱ ἄριστοι τῶν πολιτῶν ἐζήτουν νὰ συναναστρέφονται μετὰ τὸν Σωκράτη. Αὐτὸ δὲ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐρωτηθὲν ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο ὁ σοφώτατος ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους ἦσαν πολλοί. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἀλκιβιάδης, ἕτερος δὲ εἷς ἐκ τῶν 30 τυράννων, Κριτίας λεγόμενος· οὗτος δυστυχῶς ἐπραξε μέγιστα κακὰ εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης, ὅσον καλὸς καὶ ἂν ἦτο, εἶχεν, ὡς πᾶς

ἄνθρωπος, τοὺς ἐχθροὺς του, οἱ ὁποῖοι κατηγορήσαν αὐτόν, ὅτι διδάσκει ἐναντίον τῆς θρησκείας των.

Ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς κατηγορίας διὰ τὴν θρησκείαν καὶ ἕνεκα τῶν δύο κακῶν μαθητῶν του, ἅμα ἐτελείωσεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ καθησύχασαν τὰ πράγματα, κατηγορήθη πάλιν ὁ Σωκράτης ὑπὸ ἑνὸς διεφθαρμένου πολίτου ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου ὡς κακὸς διδάσκαλος.

Ὁ Σωκράτης δὲν ἐταράχθη διόλου διὰ τὴν κατηγορίαν τούτην. Προσελθὼν δὲ εἰς τὸ δικαστήριον, ἔνα ἀπολογηθῆ, εἶπεν· «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δέν μοι μέλει, διότι ἀποθνήσκω, καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου δέν θά με ἐμποδίσῃ ἰπὸ τοῦ νά λέγω τὴν ἀλήθειαν. Λυποῦμαι μόνον ὅτι σεῖς, τόσοι καλοὶ πολῖται, ἐπιστεύσατε εἰς τὰς κατηγορίας μερικῶν κακῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐγὼ συγχωρῶ αὐτοὺς καὶ παραδίδομαι εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων.» Τοὺς χριστιανικωτάτους καὶ εὐαγγελικωτάτους τούτους λόγους ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ὅταν ὁ Χριστὸς δέν εἶχεν ἀκόμη γεννηθῆ.

Ὁ Σωκράτης.

Ὅλοι τότε ἐσιώπησαν πρὸ τοῦ σεβασμίου ἐκείνου ἀνδρός. Ἄλλ' οἱ δικασταί, διὰ νά εὐχαριστήσωσι τοὺς ἐχθροὺς του, πρότειναν εἰς αὐτόν τρεῖς διαφόρους ποινὰς καὶ ἀφῆκαν αὐτόν ἐλεύθερον νά ἐκλέξῃ μίαν, δηλ. ἢ πρόστιμον ἢ φυλάκισιν ἢ ἔξοριαν. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης λέγει· «Δέν ἐκλέγω καμίαν, διότι τότε θέλω παραδεχθῆ, ὅτι πραγματικῶς εἶμαι ἔνοχος, ἐνῶ εἶμαι ἐντελῶς ἀθῶς». Τούτους καὶ ἄλλους τινὰς λόγους εἶπε. διὰ τοὺς ὁποῖους οἱ δικασταὶ ὀργιθέντες

τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Αὐτὸς δ' ἔμεινεν ἀτάραχος, καὶ ὀδηγούμενος εἰς τὴν φυλακὴν ἔλεγε γελῶν εἰς τοὺς μαθητὰς του· «Διὰ τί κλαίετε σήμερον; Δὲν γνωρίζετε ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἅμα γεννηθῶσιν, εἶναι καταδικασμένοι εἰς θάνατον;»

Οἱ φίλοι τοῦ Σωκράτους φοροῦντες πένθημα ἐνδύματα συνώδευον αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐν τῇ φυλακῇ ὁ Σωκράτης ἔμεινε 40 ἡμέρας. Ἐνῷ δὲ πολλάκις τῷ ἐδόθη εὐκαιρία καὶ πολλοὶ φίλοι του τὸν παρεκίνουσαν νὰ δραπετεύσῃ, αὐτὸς ἔλεγε: «Πρέπει νὰ ὑπακούωμεν πάντοτε εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος», καὶ ἔμενεν ἐν τῇ φυλακῇ.

Τὴν δὲ τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἦλθεν εἰς ὑπέλληλος τῆς φυλακῆς, ὅστις ἐγονάτισε μετὰ σεβασμοῦ ἐνώπιόν του καὶ τῷ εἶπεν, ὅτι ἤγγικεν ἡ τελευταία ὥρα τῆς ζωῆς του. Ἡ σύζυγος τοῦ Σωκράτους Ξανθίππη, ἡ ὁποία ἦτο παροῦσα μετὰ τὰ τρία τέκνα της, ὡς ἤκουσε τοὺς φρικαλέους τούτους λόγους, ἐξέβαλε κραυγὰς γοεράς. Ὁ Σωκράτης τότε παρεκάλεσεν ἕνα καλὸν μαθητὴν του, τὸν Κρίτων, νὰ συνοδεύσῃ αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν της.

Ὁ Σωκράτης δὲν ἔπαυσε νὰ διδάσκη καὶ νὰ παρηγορῇ τοὺς μαθητὰς του μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἔφεραν εἰς αὐτὸν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὸ δηλητήριον, τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἔπιε μετὰ μεγάλην γενναιοῦτητα. Τότε θρῆνοι καὶ ὀδυρμοὶ κατέλαβον ὅλους τοὺς παρόντας, οἱ ὁποῖοι ἀπεχαιρέτιζον διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν διδύσκυλλον των. Τὸ δηλητήριον ἤρχισε μετ' ὀλίγον νὰ κόπτῃ τὰ ἔντερα τοῦ Σωκράτους, τὸ δὲ σῶμά του ἐπάγωνεν. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀνοιξάς αἴφνης τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ προσηλώσας αὐτοὺς εἰς τὸν καλὸν μαθητὴν του Κρίτων εἶπεν: Ἄνθυμοῦ, Κρίτων, ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν μου ἀσθένειαν ὑπεσχέθημεν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν (θεὸν τῆς ἰατρικῆς) ἕνα ἀλέκτορα· ἐπιθυμῶ νὰ ἐκπληρώσῃς τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην». Οὗτοι ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Σω-

κράτους. Μετ' ὀλίγον δ' ἐξέπνευσε, τῷ 399 πρὸ Χριστοῦ, εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν. Ἡ δὲ Ἑλλάς καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐθρήνησαν ἔπειτα τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ Σωκράτους.

Ἄλλὰ μόνον ὁ Σωκράτης ἀπέθινε. Τὸ ὄνομά του ἔμεινε καὶ θὰ μένη ἀθάνατον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐπίσης ὄλαι αἱ μεγάλαι φιλοσοφικαὶ ἀλήθειαι τοῦ Σωκράτους ἔμειναν καὶ θὰ μένωσιν ἀθάνατοι, διότι οἱ καλοὶ μαθηταὶ του ἐκαλλιέργησαν καὶ διέδωκαν αὐτάς. Πόσον μέγας ἄθροπος ἦτο ὁ Σωκράτης! Εἶναι ἀληθῶς ἄξιος θαυμασμοῦ καὶ λατρείας.

ΝΕΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΣΙΑΣ.

39. Ἡ ἄτιμος συνθήκη τοῦ Ἀνταλκίδου.

Πρὶν ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ Σωκράτους, εἵπομεν ὅτι 13 χιλιάδες Ἑλλήνων εἶχον συνεκστρατεύσῃ μετὰ τοῦ Κύρου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας. Ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων τούτων εἶχον ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου καὶ ἐβοήθουν τὸν Κύρον καὶ πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὰς πόλεις ταύτας ἤρχισε νὰ πολεμῇ ὁ Ἀρταξέρξης κατόπιν, διὰ νὰ τὰς ἐκδικηθῇ, ἐπειδὴ ἐβοήθησαν τὸν Κύρον.

Ἀγησίλαος.—Οἱ Σπαρτιαῖται, καὶ πρὸ πάντων ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος, ἐβοήθησαν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου πέμψαντες προθύμως εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν. Τοιοῦτοτρόπως νέος ἤρχισε πόλεμος μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. Ὁ Ἀγησίλαος εἰς πολλὰς μάχας ἐνίκησεν ἐνδόξως τοὺς Πέρσας.

Ἡ ἐν Κορωνεῖα μάχη, τῷ 364 πρὸ Χρ.—Ἐνῷ ὁ Ἀγησίλαος ὠδήγει τὸν νικηφόρον στρατὸν του κατὰ τοῦ περσικοῦ

κράτους, αἴφνης οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης τὸν προστάσσουσι νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως εἰς τὴν Σπάρτην, διότι πολλαὶ μεγάλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος (Ἀθῆναι, Θῆβαι, Κόρινθος, Ἄργος), δωροδοκηθεῖσαι ὑπὸ τῶν Περσῶν, συνεμάχησαν πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐπολέμουν κατὰ τῆς Σπάρτης, ἐπειδὴ αὕτη ἐτυράννει αὐτάς.¹ Ὁ Ἀγησίλαος ἐπιστρέφων ἀπήντησε καθ' ὁδὸν τοὺς συμμαχοὺς περιμένοντες αὐτὸν εἰς μίαν πόλιν τῆς Βοιωτίας, ὀνομαζομένην *Κορώνεια*. Ἐν Κορωνείᾳ ἔγινε τότε αἵματηρὰ μάχη, εἰς ἣν ἐνίκησεν ὁ Ἀγησίλαος· ὠνομάσθη δὲ αἷ *ἐν Κορωνείᾳ μάχη*».

Κόρων.— Οἱ Σπαρτιῆται κατὰ ξηρὰν ἦσαν νικηταί. Ἀλλὰ κατὰ θάλασσαν ὁ ναύαρχος τοῦ ἀθηναϊκοῦ καὶ περσικοῦ στόλου Κόνων ἐνίκη τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ Σπαρτιῆται, ἔχοντες τὴν προσοχὴν τῶν κατὰ τῶν συμμαχουσάντων Ἑλλήνων καὶ κατὰ τῶν Περσῶν, ἐξησθένησαν πολὺ, ὥστε ἠναγκάσθησαν ἐκ τούτου νὰ κάμωσι τῷ 386 μὲ τὸς Πέρσας εἰρήνην, ἡ ὁποία ἦτο ὕβρις καὶ προδοσία τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ὄλαι αἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλληνικαὶ πόλεις ἀφίνοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ἀντὶ νὰ ἐλευθερωθῶσι. Σκοπὸς τῆς Σπάρτης ἦτο διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐνδυνάμωσιν τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν βασιλείων. Ὁ διαπραγματευθεὶς μὲ τὸς Πέρσας τὴν αἴτιμον ταύτην εἰρήνην ἦτο εἰς ἐκ τῶν πέντε ἐφόρων τῆς Σπάρτης, ὀνομαζόμενος Ἀνταλκίδας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ εἰρήνη ἐπονομάζεται *Ἀνταλκίδειος εἰρήνη*.

Ἴδου ποῦ ἐξέπεσαν, ἕνεκα τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι πρότερον εἶχον καταφρονήσῃ καὶ κατατροπώσῃ τοὺς Πέρσας! Τῆς διχο-

¹ Ὁ μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πόλεμος καθ' ἀρχὰς ὠνομάσθη Βοιωτικὸς (Κορώνεια), ἔπειτα Κορινθιακὸς πόλεμος, ὡς ἐκ τῶν χωρῶν ἐνθα ἐγίνετο.

νοία: τὰ ἀποτελέσματα εἶναι πάντοτε κακὰ καὶ δλέθρια.

37. Πόλεμος Σπαρτιατῶν καὶ Θηβαίων.

Πέντε ἔτη εἶχον πκρέλθη, ἀφ' ὅτου ἔγινεν ἡ εἰρήνη τοῦ Ἀνταλκίδου. Οἱ Λακεδαιμόνιοι καθ' ὄλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἐτυράνουν πολὺ τοὺς ὑπηκόους των, οἱ ὅποιοι ἐπυσαν πλέον τὰς μεταξὺ των ἐμφυλίους ταραχάς.

Εἷς στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων ἐπήγχινε τότε μὲ στρατὸν ἐναντίον μιᾶς πόλεως τῆς Μακεδονίας. Διήλθε δὲ διὰ τῶν Θηβῶν καὶ ἐστάθμευσεν ἐκεῖ. Οἱ Θηβαῖοι ἐκαίην τὴν ἡμέραν ἐτέλουν μίαν πανηγυριν. Τότε ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅστις ἐλέγετο Φοιβίδας, εὐρῶν εὐκαιρίαν, καταλαμβάνει αἴφνης τὴν ἀκρόπολιν (φρούριον) τῶν Θηβῶν, τὴν λεγομένην *Καδμείαν* (ἐπειδὴ τὴν εἶχε κτίσῃ ὁ Κάδμος). Οἱ Θηβαῖοι παρεπονέθησαν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ ματαίως. Ἦρχισαν δὲ νὰ ὑποφέρωσιν ὅ,τι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν 30 τυράννων. Τότε πολλοὶ Ἀθηναῖοι εἶχον καταφύγη εἰς τὰς Θήβας, τῶρα δὲ πολλοὶ Θηβαῖοι κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Οἱ Σπαρτιαῖται, διὰ νὰ τιμωρήσωσι δῆθεν τὸν Φοιβίδαν διὰ τὸ πραξικόπημά του, τὸν ἐστέρησαν τοῦ ἀξιώματός του καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς πρόστιμον 100 χιλιάδων δραχμῶν, διότι κατέλαβε τὴν Καδμείαν, παραβὰς τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐποίουν πρὸς τὸ θεαθῆναι, διότι ἐξηκολούθουν ἐπὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη νὰ κατέχωσι τὴν Καδμείαν. Ὁ ἐκδιώξας τοὺς 30 τυράννους ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ὁ Θρασύβουλος. Ὁ ἀναλαβὼν νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Σπαρτιατάς ἐκ τῶν Θηβῶν ἦτο ὁ ἀνδρεῖος Θηβαῖος Πελοπίδας, ὅστις εἶχε καταφύγη εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ πολλῶν ἄλλων Θηβαίων, καὶ πράγματι τὸ κατώρθωσε, διότι τρεῖς ἔτη μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Καδμείας ἦλθεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν κρυφίως εἰς τὰς Θήβας μὲ ὀλίγους ἄλλους, καὶ ἐπανεστῆσε τοὺς Θηβαίους κατὰ

τῶν τυράννων των Λακεδαιμονίων, τοὺς ὁποίους ἐδίωξεν ἐκ τῶν Θηβῶν, ἐλευθερώσας οὕτω τὴν πατρίδα του.

Ἰδοὺ πῶς κατώρθωσεν ὁ Πελοπίδας τὸ μέγα ἔργον νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν Θηβῶν τοὺς Σπαρτιατάς. Συνεννοηθεὶς προηγουμένως μετὰ τινῶν ἐπισήμων Θηβαίων περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος του, κατήρτισε κρυφίως ἐν Ἀθήναις ἕν σῶμα ἐκ 12 μόνων συνωμοτῶν Θηβαίων, καὶ μετ' αὐτῶν ἐσκόπευε νὰ ἐπιτεθῇ κρυφίως κατὰ τῶν ἐν Θήβαις Σπαρτιατῶν. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὐκόλον, διότι ἐν Θήβαις ὑπῆρχε φρουρὰ ἐκ τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν Λακεδαιμονίων. Ἄν δὲ τὰ σχέδιόν του προὔδιδετο, τότε ἦτο κατεστραμμένος καὶ αὐτὸς καὶ οἱ 12 σύντροφοὶ του.

Καὶ ὅμως οἱ ἀτρόμητοι 12 οὗτοι ἄνδρες ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐν ὥρᾳ λοιπὸν βαρέος χειμῶνος προσεποικίθησαν, ὅτι μεταβαίνουσιν εἰς κυνήγιον καὶ ἐξῆλθον ἕκαστοι ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων, φέροντες δίκτυα καὶ βέλη καὶ ἄλλα ἐφόδια καὶ τοὺς κύνας των. Συνηγήθησαν δ' ἔπειτα πάντες, ὅπως ἐκ τῶν προτέρων εἶχαν συνεννοηθῆ, εἰς ἕν μέρος πλησίον τῆς Ἐλευσίως, καὶ ἐκεῖθεν πορευθέντες τὴν εἰς Θήβας ἄγουσαν ὁδὸν ἔφθασαν ἀπαρατήρητοι εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς Θηβαίου συνωμοτοῦ, Χάρωνος ὀνομαζομένου, ἵνα διανυκτερεύσωσιν ἐν αὐτῇ ὡς κυνηγοί. Ἐκεῖ ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι συνωμόται, συμπρωθέντες ὅλοι εἰς τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμόν.

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Χάρωνος εἰς ἀπεσταλμένος ἐνὸς ἄλλου συνωμοτοῦ Θηβαίου, ὀνομαζομένου Φυλλίδα, καὶ ἔδωκε τὴν εἰδησιν εἰς τὸν Πελοπίδαν, ὅτι οἱ πολέμαρχοι, δηλαδὴ οἱ διωρισμένοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν νὰ ἄρχωσι τῶν Θηβῶν, εἶχον συμπόσιον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φυλλίδα· ὁ Φυλλίδας δὲ οὗτος εἶχε κατορθώσῃ διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν

νά διορισθῆ γραμματεὺς τῶν πολεμάρχων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐσυμποσίαζον οὗτοι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ ἐσυμποσίαζον οἱ πολεμάρχοι, ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ἀνθρῶπος φέρων ἐπιστολὴν πρὸς ἓνα τῶν πολεμάρχων, Ἀρχίαν ὀνομαζόμενον, διὰ τῆς ὁποίας ἐγνωστοποιεῖτο εἰς αὐτὸν ἡ συνωμοσία. Ἀλλ' ὁ Ἀρχίας ἀδιαφορήσας οὐδὲ κἄν ἀπεσφράγισε τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ ῥίψας αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον εἶπεν· αὐε αὔριον τὰ σποῦδαία». Ἐκτοτε ἡ φράσις αὕτη ἔμεινε παροιμιώδης καὶ λέγεται ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ οἱ συνωμόται μετὰ τοῦ Πελοπίδου ἐνεδύθησαν γυναικεῖα φορέματα, καὶ κρύψαντες ὑπὸ ἐλατίνους κλάδους τὰ ὄπλα αὐτῶν ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φυλλίδου. Ἐκεῖ ἔκρουσαν τὴν θύραν καὶ παρεκάλεσαν τοὺς ὑπηρέτας ν' ἀνοιξῶσιν. Ἐν ᾧ δὲ οἱ ὑπηρέται ἤνοιξαν, ἠγέρθησαν οἱ πολεμάρχοι διὰ νὰ ὑποδεχθῶσι τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ἀντὶ γυναικῶν εὗρον τὸν θάνατον. Οἱ συνωμόται ὄρμησαν κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς κατέσφαξαν πάντας. Τότε οἱ Θηβαῖοι, μαθόντες τὰ γενόμενα, ὄρμησαν κατὰ τῶν ἐν Θήβαις Σπαρτιατῶν, ἡ δὲ φρουρά, κλεισθεῖσα ἐν ἀρχῇ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἐγκατέλειψε μετ' ὀλίγον αὐτὸ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Σπάρτην. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Θηβαῖοι ἐξεδικήθησαν καὶ ἐξεδίωξαν ἐκ τῆς χώρας τῶν τοὺς Σπαρτιάτας.

Ὁ Πελοπίδας εἶχεν εἰς τὰς Θήβας ἓνα στενότατον φίλον, ὀνομαζόμενον Ἐπαμεινώνδαν· οὗτος δὲν ἦτο μὲν πλούσιος, ἀλλ' ἦτο σοφὸς καὶ ἱκανὸς καὶ σεβάσμιος ἀνθρῶπος. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ὡς ἔμαθεν, ὅτι ὁ φίλος του Πελοπίδας ἦλθε νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς Θήβας, ἔτρεξε καὶ αὐτὸς πρὸς βοήθειάν του μὲ ὄλους τοὺς φίλους του. Ἡ Σπάρτη, ἀφοῦ ἔμαθε τὰ συμβάντα ἐν Θήβαις, πολὺ ὠργίσθη. Διὰ τοῦτο ἀμέσως ἔστειλε στρατὸν νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Θηβαίους. Τὸν στρατὸν, συγκεῖμενον ἐξ 11 χιλιάδων πεζῶν καὶ 1600 ἰππέων, ὠδήγει ὁ εἰς τῶν βα-

σιλέων της, Κλεόμβροτος καλούμενος, διότι ὁ Ἀγησίλαος ἔμεινεν ἐν Σπάρτῃ νὰ κυβερνήσῃ τὴν πολιτείαν ὡς βασιλεὺς. Πρὸ ἑπτακοσίων περίπου ἐτῶν, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἑρακλειδῶν, τῶρα πρώτην φοράν νικῶνται οἱ Σπαρτιαῖται.

Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη τῷ 371. — Τὰ Λεύκτρα ἦσαν μία κώμη τῆς Βοιωτίας. Εἰς τὰ Λεύκτρα εἶχεν ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεόμβροτος. Ἐκεῖ συνεκροτήθη μάχη, τῷ 371, μεταξύ Θηβαίων καὶ Σπαρτιατῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐπαμεινώνδας μετὰ τοῦ Πελοπίδου κατέστρεψε τοὺς Σπαρτιατάς. Ὁ Κλεόμβροτος ἐφρονεύθη. Αὕτη λέγεται «ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη». Ὡστε βλέπομεν ὅτι δοξάζονται αἱ Θῆβαι.

Ἀφοῦ οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν εἰς τόσας μάχας τοὺς Σπαρτιατάς, πολλαὶ πόλεις συνεμάχησαν μετ' αὐτῶν κατὰ τῆς Σπάρτης. Τότε (370 πρὸ Χρ.) ὁ Ἐπαμεινώνδας εἰσέβαλε τὸ πρῶτον μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἵνα βοηθήσῃ τὴν Ἀρκαδίαν ἐπαναστατήσασαν κατὰ τῆς Σπάρτης. Ἀφοῦ δὲ ἠλευθέρωσε τὴν Μεσσηνίαν καὶ προύξένησε καὶ πολλὰ ἄλλα κακὰ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, προχωρήσας μάλιστα μέχρις αὐτῆς τῆς Σπάρτης, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὰς Θῆβας.

38. Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη, τῷ 362 π. Χ. Θάνατος Ἐπαμεινώνδου (362) καὶ Πελοπίδου (363).

Ὁ Ἐπαμεινώνδας κατὰ τὸ 362 εἰσέβαλε τετάρτην φοράν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἦλθεν εἰς τὴν χώραν τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιαῖται τότε εἶχον ἔτοιμον τὸν στρατὸν των.

Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἦτο μία πόλις λεγομένη *Μαντινεία*. Ἐδῶ εἰς τὴν Μαντινείαν συνηντήθησαν τὰ δύο στρατεύματα καὶ ἔκαμαν τὴν περίφημον «ἐν Μαντινείᾳ μάχη» τῷ 362 π. Χρ. Ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων συνέκειτο ἐξ 20 χιλιάδων πεζῶν καὶ 2 χιλιάδων ἰππέων, ὁ δὲ τῶν Θηβαίων

συνέκειτο ἐκ 30 χιλιάδων πεζῶν καὶ 2 χιλιάδων ἰππέων.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπληρώθη θανατηφόρως εἰς τὸ στήθος, ἀλλ' ὁμως ἐνίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους. Οἱ ἰατροὶ εἶπον, ὅτι θὰ ἀποθάνῃ, ἀμὰ ἀποσπασθῆ ὁ σίδηρος ἐκ τῆς πληγῆς του. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἠρώτησεν ἂν ἐνίκησαν. «Ναί», τῷ εἶπον. Τότε διέταξε νὰ ἀποσπᾶσῃ τὸν σίδηρον ἐκ τῆς πληγῆς του καὶ ἀπέθανεν. "Ὅτε δ' ἐξέπνευσεν, εἰς φίλος του κλαίων τῷ λέγει· «Καὶ πῶς; ἀποθνήσκεις ἀτεκνος, Ἐπαμεινώνδα;» — «Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀρίνω δύο ἀθανάτους θυγατέρας, τὴν ἐν Δεύκτροις καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ νίκην.» Καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσεν, ἄγων τὸ 56 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν ἀπέθανε τὸ ἐπόμενον ἔτος 361 εἰς τινα ἐκστρατείαν πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων τὸ 84 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ὁ δὲ φίλος τοῦ Ἐπαμεινώνδου Πελοπίδης εἶχεν ἀποθάνῃ ἐν ἔτος πρὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, τῷ 363, εἰς τινα πόλεμον, ὃν διεξῆγεν ἐναντίον ἐνὸς πολὺ κακοῦ βασιλέως, τὸν ὁποῖον δὲν ἤθελε πλέον ὁ λαὸς του. Οὗτος ὁ βασιλεὺς ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος ὁ τύραννος τῶν Φερῶν τῆς Θεσσαλίας· ἦτο δὲ τόσον κακός, ὥστε, διὰ νὰ διασκεδάξῃ, διέταξε νὰ χώνουν ἀνθρώπους ζωντανοὺς εἰς τὴν γῆν ἕως τὴν λαίμῳ, καὶ τοὺς ἄφινε ν' ἀποθνήσκωσιν ἐκεῖ, καὶ ἄλλα πικρόμοια. Διὰ τὴν κακίαν του κατήντησεν, ὥστε ἡ πολὺ καλὴ καὶ ἐνάρετος σύζυγός του Θήβη μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς νὰ φονεύσῃ αὐτόν, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο. Κακοῦργος ἦτο αὐτὸς καὶ ὄχι βασιλεὺς· ἀλλὰ καὶ ἡ Θήβη δὲν ἐπραξέ κελῶς δολοφονήσασα ἀνθρώπον, καὶ μάλιστα σύζυγον.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου κατεβλήθη ἡ Σπάρτη καὶ ἀνεδείχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μόναι αἱ Θῆβαι. Ἀλλὰ ἡ ζωὴ των ἦτο βραχεῖα, διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πελοπίδου ἔπκυσε τὸ μεγαλεῖον τῶν Θηβῶν καὶ ὕλης τῆς Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

29. Φίλιππος ὁ Μακεδών.

1/2 Ἐκ τῶν πολιτειῶν τῆς Ἑλλάδος πρῶτον ἤκμασαν αἱ Ἀθηναίαι, μετὰ τὰς Ἀθήνας ἡ Σπάρτη καὶ μετὰ τὴν Σπάρτην αἱ Θήβαι, αἱ ὁποῖαι τελευταῖαι παρήκμασαν ἐπίσης. Ἡ δόξα ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος μεταβαίνει τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ἡ Μακεδονία εἶναι χώρα μεγάλη πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου. Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἦτο τότε ὁ Φίλιππος (359—336), ὅστις εἶχεν ἀνατραφῆ ἐν Θήβαις ὑπὸ τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ Πελοπίδαν. Ὁ Φίλιππος, ἀφροῦ ἐπακτοποίησε τὸ μέγα καὶ κραταῖον βασιλείον του, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μετ' ὀλίγον δὲ εὐρῶν κατάλληλον εὐκαιρίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ κατώρθωσε τοὺς σκοπούς του. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤθελον τὸν Φίλιππον ν' ἀναμιχθῆ διόλου εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ μέγιστος ρήτωρ Ἀθηναῖος Δημοσθένης ἦτο ὁ μέγιστος ἀντίπαλος τοῦ Φιλίππου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φίλιππος εἶχε τὸ κόμμα του ἐν Ἀθήναις, τοῦ ὁποῖου ἀρχηγὸς ἦτο ὁ δεινὸς ρήτωρ Δίσχίνης, ἀξίος ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους.

1/2 *Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη, τῷ 338 π. Χ.*— Τὸ ἐν Ἀθήναις κόμμα τοῦ Φιλίππου ἐνήργησε νὰ γίνῃ καὶ ἄλλος πόλεμος ἐν Ἑλλάδι, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος πάλιν ὁ Φίλιππος. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Θηβαίων, ἐχθροὶ ὄντες μεταξὺ τῶν ἑως τότε, συνεμάχησαν καὶ ἐπεχείρησαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον. Ἐνίκηθησαν ὅμως εἰς τὴν μά-

1. Ἐνεκα πολέμου τινός μεταξὺ Θηβαίων καὶ Φωκῶν διότι οἱ Φωκεῖς κατέλαβον τὴν ἱερὰν γῆν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος καὶ κατόπιν ἤρπασαν καὶ τὰ ἄφθονα χρήματα αὐτοῦ. Τότε οἱ Θηβαῖοι ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Φιλίππου, ὅστις ἐλθὼν ἐνίκησε τοὺς Φωκεῖς. Ὁ πόλεμος οὗτος καλεῖται Ἰερόδς πόλεμος.

χην, ἡ ὁποία ἔγινεν ἐν Χαιρωνείᾳ τῆς Βοιωτίας τῷ 338. Εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἐνεταφιάσθη ἡ δόξα, καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Φίλιππος μετεχειρίσθη πολὺ καλῶς τοὺς νικηθέντας Ἕλληνας, πρὸ πάντων δὲ τοὺς Ἀθηναίους. Τὸ μέγα δὲ σχέδιον τοῦ Φιλίππου ἦτο νὰ συνενώσῃ ὄλους τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν· ἀνηγορεύθη δὲ μάλιστα ἀργότερα ἐν Κορίνθῳ γενικὸς ἀρχιστράτηγος τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Περσίας. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐν ᾧ ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ μέγα ἐκεῖνο σχέδιόν του, ἐδολοφονήθη ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 337 πρὸ Χριστοῦ, βασιλεύσας ἐπὶ 24 ἔτη.

Ὁ Δημοσθένης.

40. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Φίλιππος, ἔγινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, τῷ 336 πρὸ Χριστοῦ, ἄγων τότε τὸ 20 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὁ Ἀλέξανδρος δέκα ὀκτὼ ἐτῶν παιδίον, εἶχεν ἀγωνισθῆ ἀνδρείως εἰς τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του. Ἐν ᾧ δ' ἀκόμη ἔζη ὁ πατήρ του, ἔφεραν εἰς αὐτὸν ἕνα ἵππον ὠραιότατον, Βουκεφάλαν ἐπονομαζόμενον, τὸν ὁποῖον ὁ Θεσσαλὸς κύριός του, ὀνομαζόμενος Φιλόνινος, ἐπώλει ἀντὶ 80 χιλιάδων δραχμῶν περίπου.

Τὸν ὠραιὸν ὄμως τοῦτον Βουκεφάλαν δὲν κατάρθωσε νὰ

ἰππεύη κανείς, εἰμὴ μόνον ὁ μικρὸς τὴν ἡλικίαν Ἀλέξανδρος, ὅστις ἔστρεψε τὸν ἵππον πρὸς τὸν ἥλιον, ἀφοῦ παρετήρησεν ἔτι τὸ ζῶον ἐφοβεῖτο τὴν σκιάν του. Ὅταν δ' οὗτος ἐπέστρεψεν ἔφιππος, ὁ Φίλιππος ἐδάκρυσεν ἀπὸ τὴν χαρὰν του καὶ τὸν ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον εἰπὼν: «Γιέ μου, ζήτηι μεγαλείτερον βασίλειον, διότι ἡ Μακεδονία εἶναι πολὺ μικρὰ διὰ σέ.» Καὶ ἠγόρασε τὸν Βουκεφάλαν, τὸν ὅποιον ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν εἰς ὄλας του τὰς ἐκστρατείας. Τοιοῦτος ἐφάνη παῖς ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡ καλὴ ἡμέρα φαίνεται ἀπὸ τὴν αὐγὴν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Ὁ Ἀλέξανδρος διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν εἶχε τὸν μέγαν φιλόσοφον Ἀριστοτέλην, ὅστις ἦτο καὶ αὐτὸς Μακεδὼν (ἐκ τῶν Σταγείρων). Ὁ Φίλιππος ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν του τὴν ζωὴν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν αὐτὸν τὸ πῶς δεῖ ζῆν.

Οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ Θηβαῖοι, ἀφοῦ ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, νομίσαντες ὅτι ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὸ παιδίον ἐκεῖνο. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐστηρῶς ἐτιμώρησε τοὺς ἐπαναστάτας, καὶ πρὸ πάντων τοὺς Θηβαίους. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Κόρινθον ἀνηγορεύθη ἐκεῖ, ὅπως καὶ ὁ πατὴρ του πρότερον, «ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν».

Τότε ἔζη εἰς τὴν Κόρινθον εἰς φιλόσοφος ἐκ τῆς Σινώπης,

πόλεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐζείνου Πόντου κειμένης. Ὁ φιλόσοφος οὗτος ὠνομάζετο Διογένης, καὶ εἶχεν ὡς κατοικίαν ἓνα μέγαν πίθον. Ὁ Διογένης κατεφρόνει πάσας τὰς ἀνθρωπίνους ὑλικὰς ἀπολαύσεις. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἐκ περιεργίας ἐλθὼν νὰ ἴδῃ τὸν παράδοξον τοῦτον ἄνθρωπον, τὸν ἠρώτησε: «Τί σοι χρειάζεται;— «Νὰ παραμερίσῃς ὀλίγον ἀπὸ τὸν ἥλιον»—ἀπεκρίθη ὁ Διογένης ἀτάραχος. Τότε, ἐνῶ ὅλοι ἠπόρουσαν διὰ τὴν τολμηρὰν του ταύτην ἀπάντησιν, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος: «Ἐὰν δὲν ἤμην Ἀλέξανδρος, ἐπεθύμουν νὰ ἤμην Διογένης». Τοσοῦτον ἐτίμησεν αὐτόν.

41. Ἐκστρατεῖαι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ἡ ἐν Γρανίκῳ ποταμῷ μάχη, τῷ 334.—Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔγινε κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐτακτοποίησε τὸ βασιλείον του, συνήθροισε τὰ στρατεύματά του καὶ ἤρχισε νὰ θέτῃ εἰς ἐνέργειαν τὸ μέγα σχέδιον τοῦ πατρός του, δηλαδή νὰ ὑποτάξῃ τὴν Περσίαν.

Ἐξεκίνησε λοιπὸν ἐκ τῆς Μακεδονίας τὸ ἔαρ τοῦ 334 μετὰ 20 χιλιάδων πεζῶν στρατιωτῶν καὶ 4500 ἵππέων καὶ διέβη τὸν Ἑλλησπόντον, περάσας εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ Πέρσαι εἶχον μάθῃ τὰ σχέδια τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ διὰ τοῦτο συνήθροισαν καὶ αὐτοὶ 100 χιλιάδας στρατοῦ καὶ ἦλθον εἰς ἀπάντησίν του. Μόλις δ' ἐπέρασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀσίαν, συνητήθη μετὰ τοὺς Πέρσας εἰς ἓνα ποταμόν, ὅστις ἐλέγετο Γράνικος. Ἐδῶ περιέμενον αὐτὸν οἱ Πέρσαι.

Εἰς τὸν Γράνικον ἔγινεν ἡ πρώτη φοβερὰ μάχη τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησεν. Ἄλλ' ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονευθῇ ὑπὸ ἐνὸς ἐχθροῦ, τοῦ ὁποίου εἶχε φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν, ἂν ὁ στρατηγός του Κλεῖτος δὲν ἀπέκοπτεν ἐκ τῶν ὀπισθεν τὴν χεῖρα τούτου. Οὕτως ἐσώθη ὁ Ἀλέξανδρος.

Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις τῆς Μικρῆς Ἀσίας. Πρὸς ἄνωρον δὲ μακρὰν εἰς ἓν ἄλλο ζῆνος, τὸ ὅποιον λέγεται Κιλικία.

42. Ἀσθένεια τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶπομεν ὅτι ἐφθασεν εἰς τὴν Κιλικίαν. Ἐκεῖ ἔρρεεν εἰς ποταμός, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα ἦσαν κατάψυχρα καὶ διαυγῆ ὡς κρύσταλλα. Ὁ ποταμὸς οὗτος ἐλέγετο *Κύδνος*. Ὁ Ἀλέξανδρος ἰδρωμένος καὶ κεκοπιακῶς πίπτει νὰ λουσθῆ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ἄλλ' ἐκεῖ κρυώσας ἀσθενεῖ ἐπικινδύνως. Ὅλοι οἱ ἰατροὶ ἀπηλπίσθησαν, πλὴν ἑνός.

Εἰς ἰατρός, φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, *Φίλιππος* καλούμενος, ἀνέλαβε τὴν θεραπείαν του. Ἄλλ' εἰς στρατηγός, πολὺ φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, καλούμενος *Παρμενίων*, ἔγραψεν ἐπιστολὴν καὶ ἔλεγεν εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ἐμπιστεύηται εἰς τὸν ἰατρὸν Φίλιππον, διότι εἶχε δωροδοκηθῆ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἵνα τὸν δηλητηριάσῃ. Καὶ πράγματι *Δαρεῖος* ὁ *Κοδομανός* (οὕτως ἐλέγετο ὁ τότε βασιλεὺς τῶν Περσῶν) εἶχε προκηρύξῃ, ὅτι θὰ δώσῃ χίλια τάλαντα καὶ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε φονεύσῃ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐδείκνυε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἔπιπε τὸ φάρμακον. Τόσον καλῶς ἐγνώριζε νὰ διακρίνῃ τοὺς φίλους του, τόσην ἐμπιστοσύνην εἶχεν εἰς αὐτούς, καὶ τόσην γενναιότητα ἐδείκνυε! Τοιοῦτοτρόπως δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἰάθη.

43. Ἡ ἐν Ἰσοῦ μάχη, τῷ 333 π. Χ.

Αἰχμαλωσία τῆς οἰκογενείας τοῦ Δαρείου. — Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐθεραπεύθη εἰς *Ταρσόν* (οὕτως ἐλέγετο ἡ πόλις) τῆς Κιλικίας, ὅπου ἦτο ἀρρωστος, μετέβη εἰς μίαν ἄλλην πόλιν τῆς Κιλικίας, ἡ ὁποία ἐλέγετο *Ἰσοός*. Ἐκεῖ εἶχεν ἔλθῃ ὁ *Δαρεῖος* μετ' ἡμισυ ἑκτομμύριον στρατοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος

ὅμως κατενίκησε τούτον τῷ 333 π. Χ. Αὕτη εἶναι ἡ δευτέρα μάχη κατὰ τῶν Περσῶν.

Εἰς τὴν Ἰσπὸν συνέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος πολλοὺς αἰχμαλώτους· μεταξύ δ' αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Δαρείου, ἦτοι ἡ σύζυγός του, ἡ μήτηρ του καὶ τὰ τέκνα του. Τὴν οἰκογένειάν του εἶχε προκαλέσῃ ὁ Δαρεῖος μαζί του, ὡς νὰ ἐπήγαιεν εἰς περίπατον! Ὁ Δαρεῖος δ' αὐτὸς κατῴρθωσε τότε νὰ σωθῇ. Τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν ὅμως οἰκογένειάν του πολὺ περιποιεῖτο καὶ ἐπρηγόρει ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Τοῦτο μεγάλως τιμᾷ αὐτόν.

44. Ἡ ἐν Ἀρβήλοις μάχη, τῷ 331.

Ἡ δολοφονία τοῦ Δαρείου.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, συνηγήθη μὲ τὸν Δαρεῖον εἰς μίαν μεγάλην πεδιάδα, πλησίον μιᾶς πόλεως τῆς Ἀσσυρίας, ἣ ὀνομαζέτο *Ἀρβηλα*. Ὁ στρατὸς τοῦ Δαρείου λέγεται ὅτι ἦτο ἑνεκατομμύριον. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πάλιν ἐνίκησε τὸν Δαρεῖον εἰς τὰ Ἀρβηλα φονεύσας, ὡς λέγεται, τριακοσίας χιλιάδας Περσῶν, τοὺς δὲ πλείστους συλλαβῶν ζῶντας.

Μετὰ τὴν ἐν Ἀρβήλοις φοβερὰν μάχην ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε τὰς πρωτεύουσας πόλεις τοῦ Περσικοῦ κράτους *Βαβυλῶνα*, *Σούσα*, *Περσέπολιν*, *Πασαργάδας*, καὶ τέλος τὰ *Ἐκβάτανα*. Ἐν ᾧ δὲ κατεδίωκε τὸν Δαρεῖον καὶ τὰ στρατεύματά του, μανθάνει αἴφνης, ὅτι οὗτος ἐφονεύθη, καὶ ἰδοὺ πῶς. Εἰς σατραπείας τοῦ Δαρείου, καλούμενος Βῆσπος, ἔκχευε κατ' αὐτοῦ συνωμοσίαν καὶ τὸν ἐφόνευσεν ἀνάδρως, τῷ 330 πρὸ Χριστοῦ, ἐλπίζων νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Περσίας.

Ὅτε δ' ἐξέπνευεν ὁ Δαρεῖος, τὴν κατέφθικαν τὰ μακεδονικὰ στρατεύματα. Τότε εἶπεν εἰς ἕνα Μακεδόνα: *Ἐκφράσατε εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν εὐγε-*

τῇ διαγωγῇ, τὴν ὁποῖαν ἔδειξε πρὸς τὴν οἰκογένειάν μου. Εὐχομαι γὰρ γίγῃ κύριος ὄλου τοῦ κόσμου. Τὸν παρακαλῶ δὲ γὰρ τιμωρῆσθαι ἐκεῖνον, ὅστις με ἐδολοφόνησεν». Οὗτοι ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Δαρείου.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, μαθὼν τὴν κακοῦργον πράξιν τοῦ Βήσσου, ἐφρόντισε καὶ συνέλαβεν αὐτόν, τὸν παρέδωκε δὲ ζῶντα εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Δαρείου, ὅστις ἐλύγισε τέσσαρα δένδρα καὶ ἔδесεν εἰς καθὲν ἐξ αὐτῶν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Βήσσου. Κατόπιν ἀφῆκεν ἐλεύθερα τὰ δένδρα καὶ ἔκαμαν τέσσαρα κομμάτια τὸν Βῆσσον. Οὕτω ἐτιμωρήθη ὁ δολοφόνος.

43. Ὁ Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅσον μέγας καὶ ἂν ἦτο, ἔπραττε πολλάκις πράξεις κακὰς. Ὁ φίλος του Φιλώτας, υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ του Παρμενίωνος, ἐφρονεῦθη ἐν γνώσει του διὰ λιθοβολίας τῷ 330. Κατὰ προσταγὴν δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐδολοφονήθη κατόπιν καὶ αὐτὸς ὁ Παρμενίων τῷ 329. Εἰς κατάστασιν δὲ μέθης εὐρισκόμενος ἡμέραν τινα ἐφόνευσε μετὰ τὴν ἰδίαν του χεῖρα τὸν φίλον του Κλεῖτον τῷ 328, ὅστις, ὡς γνωρίζομεν, τὸν εἶχε σώσει εἰς τὸν Γράνικον ποταμόν. Σφόδρα ἐλυπήθη διὰ τοῦτο κατόπιν, ἀλλ' ἦτο ἀργά. Ὅλα αὐτὰ εἶναι κακὰ κηλίδες εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον.

Μετὰ ταῦτα, ἀποῦ ἐγίνε κύριος ὅλης τῆς Περσίας, προεχώρησεν εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἐκεῖ συνήνητησεν ἓνα βασιλεῦς, Πῶρον ὀνομαζόμενον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπολέμησε καὶ τὸν ἠγκλωλίωσεν. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲ τότε τὸν ἠρώτησε πῶς ἤθελε νὰ τὸν μεταχειρισθῆ: «Βασιλικῶς» ἀπεκρίθη μετὰ θάρρους ὁ Πῶρος. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν ἀπειρακτὸν τὸ βασίλειόν του καὶ τὸν ἔκαμε φίλον του. Ἐκεῖ ἀπέθανε καὶ ὁ Βουκεράλας, πρὸς μνήμην τοῦ ὁποῖου ὁ Ἀλέξανδρος ἔκτισε μίαν πόλιν, τὴν ὁποῖαν ὠνόμασε Βουκεράλεια.

Προῦχώρησε κατόπιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου ἔκτισε πολλὰς πόλεις. Ἦθελε δὲ νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη περὶ σσότερον, ἀλλὰ τὰ στρατεύματά του ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι πλέον. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐγείρωσι δώδεκα λιθίνοὺς βωμοὺς εἰς σημεῖον τῶν μερῶν, ὅπου ἔφθασε, καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐν θριάμβῳ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκόπευε νὰ διαδώσῃ τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς ὅλον τὸ ἀπέραντον βασίλειόν του, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ μέγιστον βασίλειον τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο ἔκτιζε πολλὰς πόλεις, ἐσέβετο τὰ ἔθιμα καὶ τὴν θρησκείαν τῶν λαῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέτασσε, καὶ ἐφρόντιζε νὰ συνδέσῃ διὰ γάμων τοὺς Ἕλληνας μὲ τοὺς Πέρσας, δώσας μάλιστα ὁ ἴδιος πρῶτος τὸ παράδειγμα. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ μεγάλα ταῦτα σχέδιά του ἐνυαγήσαν, διότι δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὰ ἐκτελέσῃ πάντα.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Βαβυλῶνι προσεβλήθη ἀπὸ σφοδρὸν πυρετόν, ἕνεκα τῶν πολλῶν κόπων καὶ ἀσχολιῶν, καὶ ἀπέθαιεν εἰς ἀκμάζουσαν ἡλικίαν, τῇ 21 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 323 πρὸ Χριστοῦ, δηλαδὴ πρὸ δύο χιλιάδων διακοσίων περίπου ἔτων ἀπὸ σήμερον, μὲν ζήσας ἔτη 33 καὶ βασιλεύσας ἔτη 13 Ἐρωτηθεὶς δὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του ὁ Ἀλέξανδρος εἰς ποῖον ἀφινε τὸ βασίλειόν του—«Εἰς τὸν κράτιστον»—ἀπεκρίθη, καὶ ἔδωκε τὸν δακτύλιόν του εἰς τὸν στρατηγὸν Περδίκαν.

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐψυχορράγει ἐν Κορίνθῳ, κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, καὶ ὁ ἰδιότροπος ἐκεῖνος φιλόσοφος Διογένης.

Μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου συναπέθανον καὶ τὰ μεγάλα σχέδιά του καὶ τὸ ἀπέραντον βασίλειόν του, διότι οἱ διαδεχθέντες αὐτὸν δὲν ὑπῆρξαν ἱκανοὶ διάδοχοί του.

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

46. Οἱ Ἕλληνες. — Φωκίων. — Δημοσθένης.

Δικμελισμὸς τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους.

Φωκίων.— Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅτε ἀνεχώρει ἐκ τῆς Μακεδονίας διὰ τὴν Ἀσίαν, ἀφῆκεν εἰς τὸν θρόνον ἀντιπρόσωπόν του τὸν Ἀντίπατρον. Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἔμαθον τὸν ἐν Βαβυλῶνι θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπνευστάτησαν οἱ περισσότεροι, μὴ θέλοντες νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας.

Ἄλλ' ὁ Ἀντίπατρος, ἐλθὼν μὲ στρατὸν ἐκ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατ' ἀρχῆς μὲν ἐνίκηθη, ἔπειτα ὅμως ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνας ἐν Κραννῶνι τῆς Θεσσαλίας (τῷ 322), καὶ οὕτως ἡσύχασαν τὰ πράγματα. Διῶρισε δὲ κυβερνήτην τῶν Ἀθηνῶν τὸν χρησιῶν Ἀθηναῖον Φωκίωνα. Ὁ Φωκίων ἦτο ἀνθρώπος τιμιώτατος· οὗτος, ἂν καὶ εὗρε πολλὰς εὐκαιρίας νὰ γίνῃ πλούσιος, ἔμεινεν ὅμως πτωχὸς διὰ βίου ὡς ὁ Ἀριστείδης. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἦτο τοιοῦτος, οἱ Ἕλληνας ὡμονες καὶ ἐξηχρεωμένοι τότε Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν νὰ πῆ μετὰ τῶν φίλων του τὸ κῶνειον (δηλητήριον) τῷ 317 πρὸ Χριστοῦ, καὶ οὕτω νὰ ἀποθάνῃ, ἄγων τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Δημοσθένης.— Ὁ Ἀντίπατρος, ἀφοῦ ἐνίκησεν, ὡς εἴπομεν, τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐζήτησε νὰ τῷ παραδώσωσι τὸν πρωταίτιον τοῦ πολέμου τούτου Δημοσθένη, τὸν μέγιστον ῥήτορα καὶ ἀδιάλλακτον ἐχθρὸν τοῦ Φιλίππου. Ὁ Δημοσθένης, ἵνα μὴ πέσῃ ζωντανὸς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, ἔφυγεν εἰς τὴν νῆσον Καλχύρειαν (Πόρον), ὅπου ἔπιε μόνος δηλητήριον καὶ ἀπέθανε τῷ 322, δηλαδὴ πέντε ἔτη πρὶν ἀποθάνῃ ὁ Φωκίων. Αὐτὰ συνέβησαν ἐν Ἑλλάδι, ἀμα ἦλθεν ἡ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀμέσως ἤρχισαν νὰ φιλονεικῶσιν ἀναμεταξύ των καὶ νὰ διχμοιρᾶζωνται τὸ μέγα βασιλείον του. Κκι ὅπου ἂν εἰσέλθῃ ἡ διχνοικα καὶ ἡ φιλονεικία, πάντοτε τὰ ἀποτελέσματα εἶναι δυσάρεστα καὶ ἐπιζήμια.

Τὸ μέγα βασιλείον τοῦ Ἀλεξάνδρου κατεκερματίσθη, οἱ δὲ διάφοροι διχδοχοὶ του εἶχον πάντοτε σχεδὸν πολέμους μεταξύ των, ποῖος νὰ καταβάλῃ τὸν ἄλλον. Ἐπὶ τέλους μετ' ὀλίγα ἔτη τὸ κράτος ἔγινε τρία μεγάλα βασιλεία, τὸ βασιλείον τῆς Ἀσίας, τὸ βασιλείον τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸ βασιλείον τῆς Μακεδονίας. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐβασίλευσεν εἰς πολὺ καλῶς βασιλεὺς, Πτολεμαῖος ὀνομαζόμενος, ὁ ὁποῖος πολὺ ἐπροστάτευσεν τὰ γράμματα. Μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσεν καὶ ἄλλοι πολλοί, Πτολεμαῖοι κληθέντες καὶ αὐτοί.

47. Πύρρος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου.

Αἰ ὁμοσπονδίας. — Ἄρατος. — Φιλοποίμνη.

Τὸ Μακεδονικὸν κράτος μετὰ τόσους ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ τόσας διαιρέσεις πολὺ ἐξησθένησεν, ἕως οὐ ὑπέταταξεν αὐτὸ εἰς βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου Πύρρος καλούμενος, ἄνθρωπος ἰκανώτατος. Ὁ Πύρρος οὗτος κατῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην μετὰ στρατὸν, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς τὸ Ἄργος, ὅπου ἐφονεύθη ὑπὸ μιᾶς Ἀργείας γυναικὸς, ἡ ὁποία ἔρριψε κατὰ τῆς κεφαλῆς του ἓν κερამίδιον, ἐπειδὴ ὤρμησε νὰ φονεύσῃ τὸν υἱὸν τῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς μὲν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα αἱ πόλεις τῆς Αἰτωλίας ἠνώθησαν καὶ ἐσχημάτισαν τὴν καλουμένην *Αἰτωλικὴν ὁμοσπονδίαν*. Εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον αἱ πόλεις τῆς Ἀχαΐας ἐσχημάτισαν τὴν καλουμένην *Ἀχαϊκὴν ὁμοσπονδίαν*. Σκοπὸς τῶν ὁμοσπονδιῶν τούτων ἦτο νὰ συνέρχωνται κατ' ἔτος εἰς μίαν πόλιν οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἀνωτέρων τῶν 30 ἐτῶν πολῖται καὶ ἐκεῖ νὰ συσκέπτονται καὶ ἀποφασίζωσι περὶ τῶν σπουδαιοτέρων ὑποθέσεων· ἐξέλεγον δὲ καὶ ἓνα

γενικὸν πρόεδρον, ὅστις ἐκκλείτῳ στρατηγός. Ἄλλ' αἱ δύο αὐταὶ ὁμοσπονδίαί, ἀντί τῆς ἔχουσι φιλίαν μεταξύ των, εἶχαν διχόνοιον. Οἱ Αἰτωλοί, ἔχοντες καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ τότε βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους, ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ πολεμήσαντες ἐνίκησαν αὐτοὺς κατὰ κράτος.

Τότε ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν, ὅστις ἐλέγετο Ἄρατος, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου· οὗτος δ' ἐλθὼν μὲ στρατὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐνίκησε τῷ 222 εἰς μίαν πόλιν (Σελλασίαν) τῆς Λακωνίας τοὺς Σπαρτιάτας μὲ τὸν Κλεομένη των, ὅστις ἐκ τούτου ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ ἐφονεύθη.

Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ὠργίσθη κατὰ τοῦ κελσῦ Ἄρατου καὶ τὸν ἐδηλητηρίασε τῷ 213 π. Χ. Μετὰ τὸν Ἄρατον στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς ὁμοσπονδίας ἄξιος μνείας εἶναι ὁ Φιλοποίμην, ὅστις ἐγεννήθη εἰς τὴν Μεγαλόπολιν τῆς Ἀρκαδίας· ὀνομάζεται δὲ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οὐδεὶς πλέον μέγας ἀνὴρ ἀνεφάνη ἐν τῇ Ἑλλάδι.

Ὁ Φιλοποίμην, γέρον ὢν, μετέβη εἰς τὴν Μεσσηνίαν μὲ στρατὸν, ἵνα κηθησυχάσῃ τοὺς Μεσσηνίους, οἱ ὅποιοι ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς Ἀχαικῆς ὁμοσπονδίας, ἀλλ' ἐκεῖ συνελήφθη αἰχμάλωτος εἰς μίαν συμπλοκὴν καὶ ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων. Τότε στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς ὁμοσπονδίας ἔγινεν ὁ Λυκόρτας, ὅστις ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς Μεσσηνίους, τὰ δὲ λείψανα τοῦ Φιλοποίμενος ἔφερε μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν πατρίδα του Μεγαλόπολιν.

48. Ῥωμαῖοι.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤκμαζεν ἐν ἄλλο μέγα κράτος, τὸ ὅποιον εἶχε πρωτεύουσάν του τὴν Ῥώμην τῆς Ἰταλίας· ἐλέγετο δὲ Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Οἱ Ῥωμαῖοι εὗρον ἀφορμὴν τινα καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Καί μὴτ' ἄρχαζ μὲν ὑπέταξαν τὰς περισσότερας ἑλληνικὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐν Ἰταλίᾳ· κατόπιν δὲ ὑπέταξαν καὶ αὐτὴν τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν ἀργότερα ἔκαμαν ὅλην Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

Οἱ Ῥωμαῖοι προσεποιούντο, ὅτι ἄφινον ἐλευθέραι τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ ἡ δῆθεν ἐλευθερία αὕτη ἦτο ψευδὴς ἐλευθερία. Διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνας ἐπανεστάτησαν μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα με στρατὸν ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Μούμμιος ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνας ἐν Κορίνθῳ τῷ 146 π. Χ. καὶ κτέστησεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχαΐα. Ὁ Μούμμιος ἐπυρπόλησε τὴν τότε πλουσιωτάτην Κορίνθον. Οὕτω δὲ ἡ Ἑλλὰς ὑπεδουλώθη ἐντελῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

49. Ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

Ἡ Ἑλλὰς εἶδομεν, ὅτι ἔγινε Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Καὶ τῶρα ἔτι πολλοὶ ἠγάπων τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ τέχνας τῆς. Οἱ Ἕλληνας ὅμως ἐπανεστάτησαν καὶ κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' εὐκόλως πάλιν κατεβλήθησαν ὑπ' αὐτῶν.

Εἰς τοὺς χρόνους τούτους τῆς δουλείας τῆς Ἑλλάδος ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ὁποία τότε ἦτο διαδεδομένη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τὴν διάσωσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Πολλοὶ αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης κατεδιώξαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἀλλ' ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μεγάλως ἐπροστάτευσεν τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ἑλληνισμὸν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία μας τιμᾷ αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα του Ἑλένην ὡς Ἴσους με ἀποστόλους. Τὴν μνήμην των δ' ἐορτάζομεν τῇ 21 Μαΐου ἐκάστου ἔτους.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινεν αὐτοκράτωρ τῷ 313 μετὰ Χριστόν. Τῷ 330 δ' ἔκαμε πρωτεύουσαν τῆς Αὐτοκρατορίας του τὴν *Κωνσταντινούπολιν* ἀντὶ τῆς Ῥώμης. Τῷ 325 συνεκροτήθη ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐκ 318 θεοφόρων πκτέρων, ἡ ὁποία συνέταξε τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως μέχρι τοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

Μετὰ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, βασιλεύσαντα τριάκοντα καὶ ἑν ἔτη, ἐβασίλευσαν καὶ ἄλλοι τινὲς καλοὶ αὐτοκράτορες, οἱ ὁποῖοι ἐπροστάτευσαν τὸν χριστιανισμόν καὶ τὸν ἑλληνισμόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι κατεδίωξαν αὐτόν, ὡς Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης.

Ἡ Ῥώμη, ἀφοῦ ἤμασε πολλὰ ἔτη, κατέπεσε τέλος. Πολλὰ δὲ μετ' αὐτὴν ἔτη καὶ αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριαύθη ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ ὁποῖοι ὁμως ἐπ' ὀλίγον καιρὸν ἔμειναν κύριοι αὐτῆς.

Τότε νέοι φοβεροὶ ἐχθροὶ ἀνεφάνησαν ἀπὸ τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, οἱ ὁποῖοι ὑπέταξαν πολλὰς ἑλληνικὰς χώρας. Οὗτοι ἦσαν οἱ Τούρκοι. Οἱ Τούρκοι ἐπολιόρησαν καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν μετὰ στρατόν καὶ πλοῖα ὑπὸ Μωάμεθ τὸν Β' καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὴν τὴν 29 Μαΐου τοῦ 1453 μετὰ Χριστόν, δηλαδὴ πρὸ 437 ἐτῶν, καὶ τὴν ἔχουσιν ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον πρωτεύουσάν των.

Ἡ Ἑλλάς μετὰ πολυετῆ δουλείαν, ἐπαναστατήσασα τῷ 1821 κατὰ τῶν Τούρκων, ἠλευθερώθη, ἀλλ' ὄχι ὀλόκληρος. Τὸ ἐλεύθερον αὐτῆς μέρος ἔχει Συνταγματικὸν Βασιλεῖα τὸν Γεώργιον Α', διάδοχον δ' αὐτοῦ τὸν υἱόν του *Κωνσταντῖνον*, γεννηθέντα τῷ 1866.

ΤΕΛΟΣ

2003

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ὧν ἕκαστον πολλάς ἀριθμεῖ ἐκδόσεις· καὶ ὧν ἡ τιμὴ, εἰς ἣν πρῶην ἐπωλοῦντο, ἠλαττώθη ἀπὸ 10-50⁰/₁₀, ὡς ἀναλαβόντος τὴν ἐκδοσὶν τῶν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως:

Ἡρόδοτος, ὑποχρεωτικὸς δι' ἅπαντα τὰ δημοτ. σχολεῖα τοῦ Κράτους, ἄτε ἐγκριθεὶς ἐν τῷ διαγωνισμῷ τοῦ 1888.

Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου (ὁδηγὸς τῶν δημοδιδασκάλων).

Ἑλληνικὴ Ἱστορία, ἐκδοσις νεωτάτη μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ τοπογραφικῶν χαρτῶν.

Ἡ Παλιγγενεσία τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι ἱστορία τοῦ 1821 μετὰ εἰκόνων.

Γεωγραφία μετὰ εἰκόνων καὶ χαρτῶν.

Ὁ ἄνθρωπος, ἥτοι περιγραφή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Τερπνὸ ἀνάγνωσμα μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

Γραμματικὴ εὐμέθοδος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἀριθμητικὴ, τεύχος Α' μετὰ εἰκόνων διὰ τὴν α' τάξιν τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ἀριθμητικὴ, τεύχος Β' διὰ τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ἀλφαβητάριον καὶ Ἀναγνωματάριον, ἐπαρνεθὲν ἐν τῷ διαγωνισμῷ τοῦ 1884.

Ὁ Ἀπόλλων, ἥτοι συλλογὴ ποιημάτων διὰ τὰ δημοτικά σχολεῖα.

Συνηγογραφίαι τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000160707